

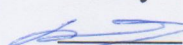
Міністерство освіти і науки України
Український державний університет науки і технологій

Факультет «Управління енергетичними та економічними процесами»

Кафедра «Фінанси, облік та психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФОП

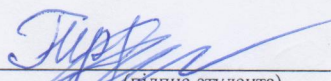
 /Володимир БОБИЛЬ/
(підпис)

Дата 16.01.2024

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи магістра

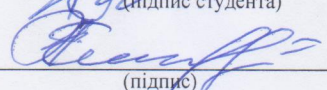
на тему: «Особливості обліку, звітності та оподаткування суб'єктів малого підприємництва»
за освітньою програмою: «Облік і оподаткування»
зі спеціальності: «071 Облік і оподаткування»

Виконав: студент
групи «БО2221»


(підпис студента)

/Владислав ГИРЕНКО/
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Керівник:


(підпис)

/доц. Олена ПІКУЛІНА/
(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Нормоконтролер:

(підпис)

//
(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Консультанти:

(назва розділу)

(підпис)

//
(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(назва розділу)

(підпис)

//
(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(назва розділу)

(підпис)

//
(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

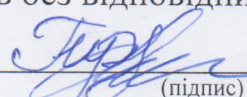
(назва розділу)

(підпис)

//
(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Засвідчую, що у цій роботі немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань.

Студент


(підпис)

Дніпро – 2024 рік

Ministry of Education and Science of Ukraine
Ukrainian State University of Science and Technologies

Faculty «Management of energy and economic processes»

Department «»

Explanatory Note
to Master's Thesis

on the topic: «Peculiarities of accounting, reporting and taxation for small business entities»

according to educational curriculum «Accounting and Taxation»

in the Speciality: «071 Accounting and taxation»

Done by the student of the group BO2221:

/Vladyslav HYRENKO/

Scientific Supervisor:

/Olena PIKULINA/

Normative controller:

//

Supervisors

(Chapter title heading) (position, name, surname)

//

(Chapter title heading) (position, name, surname)

//

(Chapter title heading) (position, name, surname)

//

(Chapter title heading) (position, name, surname)

//

\

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет науки і технологій

Факультет: Факультет «Управління енергетичними та економічними процесами»
Кафедра: «Фінанси, облік та психологія»
Рівень вищої освіти: магістр
Освітня програма: «Облік і оподаткування»
Спеціальність: «071 Облік і оподаткування»

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу магістра
студенту Гиренко Владислав Геннадійович

1. Тема роботи: «Особливості обліку, звітності та оподаткування суб'єктів малого підприємництва»

Керівник роботи: Пікуліна Олена Вікторівна, доцент
затверджені наказом № 1261ст від 27.12.2022

2. Строк подання студентом роботи: 08.01.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи:

Нормативно-правова база України з питань регулювання діяльності суб'єктів малого підприємництва; Статистичні щорічники України з питань оподаткування суб'єктів малого підприємництва; Фінансова, податкова та статистична звітність суб'єктів малого підприємництва

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно опрацювати):

4.1 Теоретико-методологічні основи оподаткування суб'єктів малого бізнесу

4.2 Організація і методика оподаткування та обліку діяльності суб'єктів малого бізнесу

4.3 Шляхи удосконалення обліку і оподаткування суб'єктів малого підприємництва

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

1) Структурно-логічна схема випускної роботи; 2) Економічна сутність малого підприємництва; 3) Роль малого та середнього бізнесу і систем його державно-суспільної підтримки; 4) Мета, концепції та базові принципи, на яких ґрунтуються фінансові звіти малого підприємництва; 5) Система оподаткування суб'єктів малого бізнесу України; 6) Регістри бухгалтерського обліку для спрощеної форми; 7) Звітність малого підприємництва; 8) Аналіз діяльності суб'єктів малого бізнесу в Україні; 9) Вплив оподаткування малого бізнесу на формування доходів бюджету; 10) Удосконалення адміністрування єдиного податку в Україні; 11) Шляхи вдосконалення організації обліку, звітності та оподаткування суб'єктів малого підприємництва

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	ВСТУП		
2	1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ		
3	1.1 Економічна сутність та класифікаційні ознаки малого підприємництва		
4	1.2 Нормативно-правове регулювання обліку і оподаткування суб'єктів малого бізнесу		
5	1.3 Система оподаткування суб'єктів малого бізнесу України		
6	Висновки до розділу 1	27.11.23 р.	30%
7	2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОПОДАТКУВАННЯ ТА ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ		
8	2.1 Організація обліку і оподаткування суб'єктів малого бізнесу в Україні		
9	2.2 Особливості організації первинного, аналітичного та синтетичного обліку суб'єктів малого бізнесу в Україні		
10	2.3 Методика складання та процедури аудиту фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва		
11	Висновки до розділу 2	18.12.23 р.	60%
12	3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА		
13	3.1 Аналіз діяльності суб'єктів малого бізнесу в Україні		
14	3.2 Аналіз зарубіжного досвіду регулювання і підтримки малого бізнесу		
15	3.3 Шляхи вдосконалення обліку, звітності та оподаткування суб'єктів малого підприємництва		
16	Висновки до розділу 3		
17	ВИСНОВКИ		
18	ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ		
19	ДОДАТКИ		
20	Подання кваліфікаційної роботи до кафедри	08.01.2024	100%
21	Захист кваліфікаційної роботи на засіданні Екзаменаційної комісії		

Студент

(підпис)

Владислав ГИРЕНКО

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Керівник роботи

(підпис)

доц. Олена ПКУЛІНА

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

АНОТАЦІЯ

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань та додатків. Обсяг основного тексту – 87 сторінок, у тому числі 17 таблиць, 20 рисунків, крім того, вступ на 3 сторінках, висновки на 3 сторінках, перелік посилань з 64 джерел, 2 додатки.

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто теоретико-методологічні оподаткування суб'єктів малого бізнесу, зокрема, сутність та класифікаційні ознаки малого підприємництва, нормативно-правове регулювання обліку і оподаткування суб'єктів малого бізнесу, проведено аналіз систем оподаткування малого бізнесу в Україні .

У другому розділі розглянуто організацію обліку і оподаткування суб'єктів малого бізнесу в Україні, визначено особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу, розглянуто методику складання та процедури аудиту фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва.

У третьому розділі роботи проаналізовано діяльність суб'єктів малого бізнесу в Україні, здійснено аналіз зарубіжного досвіду регулювання та підтримки малого бізнесу та запропоновано шляхи вдосконалення організації оподаткування, обліку та контролю суб'єктів малого підприємництва в Україні.

На основі отриманих результатів дослідження зроблено ґрунтовні висновки.

Ключові слова: малий бізнес, суб'єкт малого бізнесу, спрощена система оподаткування, єдиний податок, оподаткування, бухгалтерський облік.

ABSTRACT

The work consists of an introduction, three chapters, conclusions, references and appendices. The main text consists of 87 pages, including 17 tables, 20 figures, in addition to the introduction on 3 pages, conclusions on 3 pages, a list of references from 64 sources, 2 appendices.

The first chapter of the qualification work deals with theoretical and methodological taxation of small business entities, in particular, the essence and classification features of small business, regulatory and legal regulation of accounting and taxation of small business entities, and an analysis of small business taxation systems in Ukraine.

The second section examines the organisation of accounting and taxation of small businesses in Ukraine, identifies the peculiarities of accounting at small businesses, and discusses the methodology for preparing and auditing the financial statements of small businesses.

The third section of the paper analyses the activities of small businesses in Ukraine, analyses foreign experience in regulating and supporting small businesses, and suggests ways to improve the organisation of taxation, accounting and control of small businesses in Ukraine.

Based on the results of the study, the author draws substantial conclusions.

Keywords: small business, small business entity, simplified taxation system, single tax, taxation, accounting.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ	10
1.1 Економічна сутність та класифікаційні ознаки малого підприємництва	10
1.2 Нормативно-правове регулювання обліку і оподаткування суб'єктів малого бізнесу.....	19
1.3 Система оподаткування суб'єктів малого бізнесу України	24
Висновки до розділу 1	32
2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОПОДАТКУВАННЯ ТА ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ	34
2.1 Організація обліку і оподаткування суб'єктів малого бізнесу в Україні	34
2.2 Особливості організації первинного, аналітичного та синтетичного обліку суб'єктів малого бізнесу в Україні.....	39
2.3 Методика складання та процедури аудиту фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва	49
Висновки до розділу 2	59
3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	60
3.1 Аналіз діяльності суб'єктів малого бізнесу в Україні.....	60
3.2 Аналіз зарубіжного досвіду регулювання і підтримки малого бізнесу.....	68
3.3 Шляхи вдосконалення обліку, звітності та оподаткування суб'єктів малого підприємництва	81
Висновки до розділу 3	95
ВИСНОВКИ	97
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	100
Додаток А Спрощений План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств.....	107
Додаток Б Фінансова звітність ТОВ «Куниця» за 2020-2022 роки	108

ВСТУП

Актуальність теми. Протягом останніх років підприємства України працюють в умовах надзвичайної складності, обумовленої впливом глобальної пандемії коронавірусу та повномасштабної війни. Нині спостерігається стійке зменшення купівельної спроможності споживачів, руйнування логістики через окупацію частини території України та ракетних обстрілів, а також зменшення чисельності населення та обсягу ринку. Все це стає негативними факторами розвитку бізнесу. У 2022-2023 роках великі ритейлери та компанії істотно зменшили свою активність, а деякі повністю призупинили свою діяльність. У таких умовах малий бізнес – єдиний сегмент економіки, який проявляє певний ріст, принаймні у кількісному вираженні.

Для малого та мікробізнесу надзвичайно важливою стає державна підтримка та створення сприятливих умов для розвитку. З початком повномасштабної війни уряд оголосив комплекс пільг та послаблень для бізнесу, проте у 2023 році більшість з них були скасовані, а податковий контроль піднято на новий рівень для наповнення державного бюджету.

На сьогоднішній день, основними інструментами підтримки розвитку бізнесу є грантові програми. У той же час, Комітет з фінансів, податкової та митної політики постійно анонсує радикальні реформи, що викликають протест підприємців, які прагнуть стабільності у своїх умовах функціонування. Таким чином, стає актуальною потреба в аналізі перспектив системи оподаткування та, відповідно, обліку та звітності для підприємств малого та мікробізнесу, які залишаються найбільш активними у економіці країни.

Пошук оптимальної системи обліку та оподаткування для малого бізнесу є постійним об'єктом інтересу науковців, особливо у зв'язку з нестабільністю політичної ситуації, що призводить до постійних «податкових новацій». Серед останніх комплексних наукових досліджень можна визначити досягнення Скрипника С., Лаврової Р. та Шепеля І. [60], Дроздової О. [19], Ігнатенко С. С. [21]. Різноманітні та неоднозначні погляди на облік і оподаткування малих підприємств

висвітлено в роботах Парфенюк Т. В. та Яструбського М. Я. [34], Уманської В. Г., Ткаченко А. А., Манзенка Є. В. [64] та інших.

Незважаючи на досягнення науковців, варто зауважити, що в сучасних умовах часто науковий аналіз не встигає за ініціативами «турбулентних законодавців», і представлений для суспільства аналіз регуляторного впливу проектів нормативно-правових актів у сфері обліку та оподаткування часто має виключно формальний характер. Отже, виникає потреба не лише в перегляді перспектив розвитку системи обліку та оподаткування малих підприємств, але й в формалізації їх потенційного впливу.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є узагальнення теоретичних положень і розробка науково обґрунтованих рекомендацій з удосконалення системи обліку, звітності та оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Досягнення поставленої мети вимагає вирішення наступних **завдань**:

- розглянути економічну сутність та класифікаційні ознаки малого підприємництва;
- проаналізувати нормативно-правове регулювання обліку і оподаткування суб'єктів малого бізнесу;
- охарактеризувати систему оподаткування суб'єктів малого бізнесу України;
- розглянути організацію обліку і оподаткування суб'єктів малого бізнесу в Україні;
- визначити особливості організації первинного, аналітичного та синтетичного обліку суб'єктів малого бізнесу в Україні;
- дослідити методику складання та процедури аудиту фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва;
- здійснити аналіз діяльності суб'єктів малого бізнесу в Україні;
- проаналізувати зарубіжний досвід регулювання і підтримки малого бізнесу;
- запропонувати шляхи вдосконалення обліку, звітності та оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, складання звітності та

оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та організаційних засад обліку, звітності та оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Методи дослідження та джерела інформації. Під час проведення дослідження використовувалися різноманітні методи, такі як аналіз і синтез, наукова абстракція та системний підхід; економічний, системний і статистичний аналіз; моделювання з елементами економіко-математичних методів; логічне узагальнення; статистичні методи; та структурно-функціональний підхід.

Інформаційною базою дослідження слугували закони, нормативно-правові документи, статистичні довідники, навчальні та практичні посібники, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджували дану проблему, фінансова та статистична звітність суб'єктів малого підприємництва.

Практичне значення одержаних результатів Дослідження процесу обліку та оподаткування суб'єктів малого підприємництва включає в себе узагальнення теорії та визначення напрямків використання світового досвіду оподаткування малих підприємств. Отримані результати можуть бути корисними при вдосконаленні організації управління підприємствами та підвищенні фінансово-економічних знань управлінського персоналу.

Апробація та публікація одержаних результатів. За темою кваліфікаційної роботи опубліковані тези на Міжнародній науково-практичній конференції «Управління розвитком економічного середовища в умовах глобальних трансформацій».

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

1.1 Економічна сутність та класифікаційні ознаки малого підприємництва

У глобальному контексті, мале підприємництво є ключовим інструментом участі мільйонів осіб як в економічному житті своїх країн, так і у міжнародному поділі праці. Воно служить не лише засобом існування, але й стимулом до самовдосконалення для кожного громадянина, який займається підприємницькою діяльністю.

Підприємництво є необхідною складовою будь-якої ринкової господарської системи, без якої економіка не може існувати. Міжнародний досвід свідчить, що розвиток малих та середніх підприємств відіграє ключову роль в економіці, сприяючи науково-технічному прогресу, насиченню ринку якісними товарами, створенню додаткових робочих місць і вирішенню різноманітних економічних та соціальних проблем.

В усіх розвинених економіках держава активно підтримує сектор малого та середнього підприємництва. Надто численне населення виявляє інтерес до підприємницької діяльності.

У науковій літературі існує різноманітність підходів до трактування терміну «мале підприємництво». Наприклад, Парфенюк Т. В. та Яструбський М. Я. визначають його як самостійну (за рахунок власних коштів) і систематичну інноваційну діяльність громадян-підприємців та малих підприємств на власний ризик з метою досягнення підприємницького доходу (надприбутку) [34].

Коркушко О. Н. вважає, що «мале підприємництво, це підприємницька діяльність, що здійснюється суб'єктами ринкової економіки при певних встановлених законами, державними органами чи іншими представницькими органами критеріях (показниках)» [22].

Термін «малий бізнес» тісно пов'язаний із категорією «мале підприємництво». У науковій літературі ведуться обговорення щодо відмінностей

чи схожостей між поняттями «мале підприємництво» і «малий бізнес», оскільки деякі дослідники розглядають питання доцільності їх розмежування. Наприклад, за словами Ігнатенко С. С., малий бізнес може включати діяльність будь-яких малих підприємств та окремих громадян, головною метою якої є отримання прибутку, і не завжди ця діяльність пов'язана із ризиком та впровадженням інновацій [21].

Петричко М. М., Гладинець Н. Ю. та Росол У. В. розглядають сутнісні особливості категорії «мале підприємництво» як унікальну форму економічної активності. Ця активність має на меті досягнення комерційного успіху і характеризується інноваційним та ризиковим характером, а також орієнтована на подальший розвиток та розширення. Особливості включають відповідальність, самостійність у прийнятті управлінських рішень та плануванні бізнесу [35].

Васильєва В. Г. та Книшек О. О. підкреслюють, що малий бізнес, на відміну від малого підприємництва, представляє не лише сегмент чи частину національної економіки, що може бути визначений статистично за показниками, такими як чисельність зайнятих, обсяг товарообороту, кількість основного капіталу тощо. Вони розглядають малий бізнес як економічний сегмент з принципово новими якісними характеристиками, такими як єдність власника та підприємця, орієнтація на інновації, а також наявність спрощених комунікативних та інформаційних систем [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Гуцаленко Л. В., Марчук У. О., Мельянцева Л. В. дають такі визначення малого підприємництва і малого бізнесу [14]:

– мале підприємництво розглядається як унікальна система економічних відносин, де визначальною силою і суб'єктом господарювання є підприємець. Підприємець поєднує особисті та матеріальні фактори відтворення на основі інновацій, особистої ініціативи, економічної відповідальності та зацікавленості, а також ризикує з метою отримання підприємницького доходу;

– малий бізнес охоплює невеликі (малі) підприємства, які відрізняються обмеженою кількістю штатних працівників та невеликими обсягами виробництва.

Узагальнення наукових підходів дає підставу для твердження, що ці терміни часто вважаються взаємозамінними, оскільки вони спрямовані на підприємницьку

діяльність і ототожнюються з нею.

Існують три основних підходи до визначення малих та середніх підприємств: кількісний, якісний і комбінований. Кількісний підхід базується на використанні таких критеріїв, як кількість працівників, обсяг продажів та балансова вартість активів. Деякі визначення використовують один критерій, наприклад, чисельність працівників, тоді як інші використовують їх комбінації, як це робить нове визначення Європейського Союзу.

Світовий досвід підтверджує відсутність універсального визначення суб'єктів малого підприємництва, яке б базувалося як на кількісних, так і на якісних критеріях. Кількісні критерії, такі як середня чисельність працівників, річний оборот і балансова вартість активів, є найпоширенішими. Якісні критерії включають незалежність підприємства від інших суб'єктів господарювання та виконання власником управлінських функцій. Розподіл підприємств на категорії малого, середнього і великого бізнесу може здійснюватися на двох рівнях: на міжнародному та національному рівні [22].

За стандартами Європейського Союзу мале підприємництво поділяється на три категорії: середній бізнес, малий бізнес і мікропідприємства. Основні критерії визначення розміру підприємства включають: кількість працівників; річний оборот або річний баланс[22].

Критерії зарахування підприємств до категорії малих у країнах-членах Євросоюзу наведені у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Критерії зарахування підприємств до категорії малих у країнах-членах Євросоюзу

Тип підприємства	Кількість працівників		Річний оборот (в млн. євро)		Річний баланс (в млн. євро)
Дуже мале підприємство	< 10	та	< 2	або	< 2
Мале підприємство	< 50	та	< 10	або	< 10
Середнє підприємство	< 250	та	<50	або	< 43

Джерело: сформовано автором на основі [22]

Зазначені показники (табл. 1.1) застосовуються лише до окремих

підприємств у випадку, якщо підприємство входить до складу групи підприємств або якщо інші компанії, що не входять до визначеної категорії, володіють більше ніж 25% капіталу.

У Міжнародній організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), яка включає високорозвинені країни, запропоновано таку класифікацію підприємств за розміром: дуже малі – 1-19 працівників; малі – 20-99 працівників; середні – 100-499 працівників; великі – 500 і більше працівників [40].

У США малими та середніми підприємствами (МСП) вважаються ті, що мають менше ніж 500 працівників. Не встановлено конкретних лімітів за обсягами річного обороту. Визначення цих підприємств ґрунтується на різних підходах, проте відокремлення того чи іншого типу підприємства відбувається в залежності від кількості зайнятих.

Зазвичай вважається, що МСП повинні мати менше 500 співробітників, хоча у деяких країнах ця цифра може бути менше – 300 чи 100 співробітників. У деяких країнах умови різняться для промислових підприємств і підприємств сфери послуг; у цьому випадку підприємства сфери послуг, як правило, повинні бути менше промислових підприємств.

Також у деяких країнах існує розходження між автономними МСП і тими, що пов'язані з великим підприємством чи промисловою групою, або МСП виділяються за структурою управління (наприклад, якщо власник особисто займається всіма справами фірми або підприємство є сімейним).

Зрештою, статистичні визначення МСП часто відрізняються від тих, що використовуються для проведення економічної політики. Наприклад, хоча фірма із штатом 600 працівників може не вважатися МСП у статистичному визначенні, вона може бути визнана учасником суспільних програм підтримки МСП, якщо вона відповідає іншим критеріям.

Основною характеристикою МСП є їхня «невеликість» у розумінні, що підприємство не входить до першої десятки чи двадцятки найбільших компаній на ринку чи в галузі промисловості [37].

При визначенні підприємств як малих в Євросоюзі можуть застосовуватися

інші показники. Комісія ЄС (КЄС) пропонує наступні критерії: кількість працівників не повинна перевищувати 100 осіб, вартість власних основних засобів повинна становити не менше 75 мільйонів євро, за умови, що частка капіталу великої компанії в статутному фонді підприємства не перевищує однієї третини. Крім того, КЄС визначає мікропідприємства як ті, у яких чисельність зайнятих становить до 9 осіб, що в більшості випадків охоплює індивідуальні підприємства, сімейні та фермерські господарства.

Дрібні підприємства характеризуються чисельністю працівників від 10 до 99 осіб. Важливо відзначити, що можуть використовуватися й інші ознаки для віднесення підприємств до категорії малих [22].

Згідно з Господарським кодексом України (ст. 55), «суб'єкти господарювання залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі до суб'єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва» [13].

Суб'єктами мікропідприємництва є:

– «фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи-підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України» [13];

– «юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України» [13].

Суб'єктами малого підприємництва є:

– «фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи-підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не

перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України» [13];

– «юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України» [13].

Залежно від форм власності, передбачених Господарським кодексом, «в Україні можуть діяти підприємства таких видів: приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи); підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності); комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади; державне підприємство, що діє на основі державної власності; підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності); спільне комунальне підприємство, що діє на договірних засадах спільного фінансування (утримання) відповідними територіальними громадами - суб'єктами співробітництва» [13].

В Україні можуть діяти також інші види підприємств, передбачені законом.

До суттєвих переваг у розвитку галузі малого підприємництва можна віднести наступне:

1. Економіко-виробничі переваги включають гнучкість, динамізм, готовність до інновацій, швидке входження на ринок, пристосування до змін технологій, компактність управлінських команд і багатофункціональність менеджерів, відсутність важких адміністративних структур, простота інформаційних зв'язків та неформальний характер планування і контролю; обмежений обсяг використання фінансових ресурсів і висока оборотність капіталу; проста система збуту.

2. Інституціональні переваги обумовлені відкритістю доступу та легкістю входження до цього сегменту підприємництва.

3. Соціально-економічні переваги сприяють забезпеченню соціальної стабільності та створенню нових робочих місць на ринку праці.

4. Соціально-психологічні переваги дозволяють подолати відчуження від засобів виробництва, формують мотивацію до праці, єдність права власності та безпосереднього управління підприємством [60].

Узагальнення наукових підходів до розуміння категорії «мале підприємництво» дозволяє визначити його економічну сутність. Отже, розкриття економічної сутності малого підприємництва доцільно розглядати в контексті таких аспектів [35]:

- воно повинно включати аналіз загальних, типових характеристик, що визначають його приналежність до підприємницької діяльності;
- мале підприємництво має бути розглянуте як унікальний, специфічний підтип підприємництва.

Системний підхід до з'ясування економічної сутності малого підприємництва наведено на рис. 1.1.

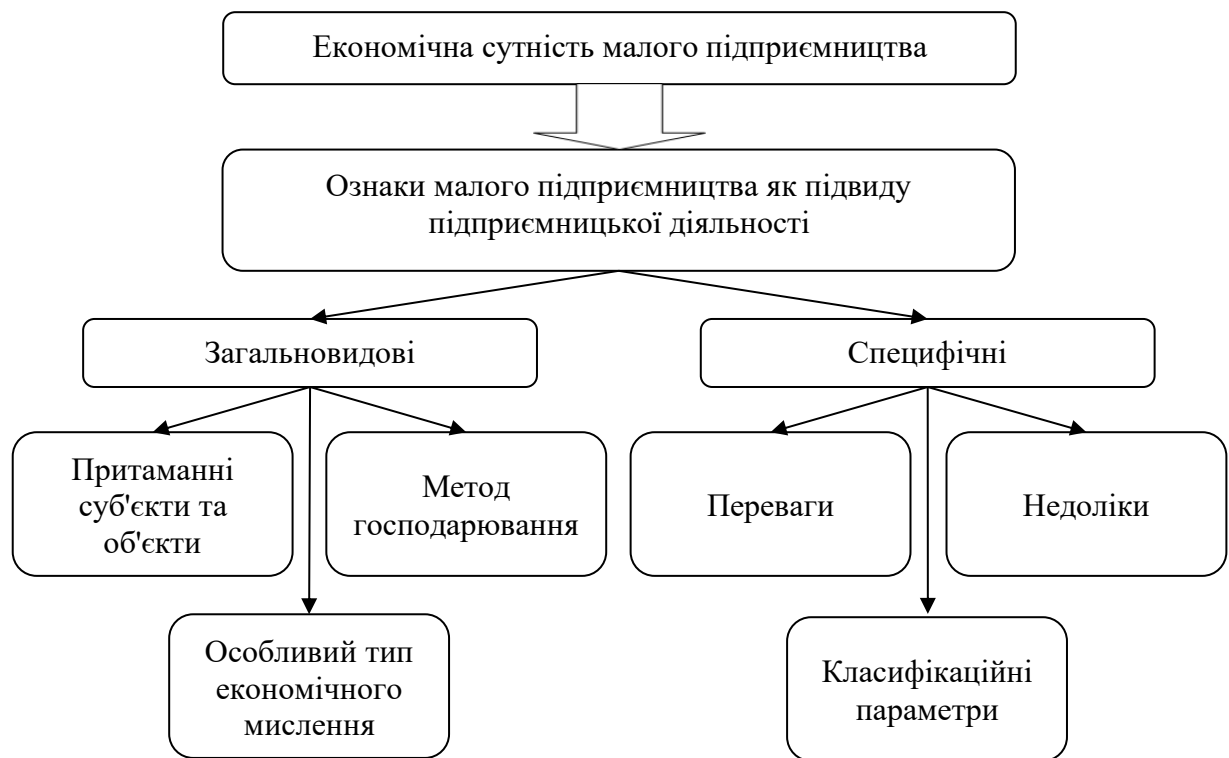


Рисунок 1.1 – Системний підхід до з'ясування економічної сутності малого підприємництва

Джерело: сформовано автором на основі [14]

Розглядаючи переваги малого підприємництва, важливо звернутися до

розгляду окремих недоліків, що супроводжують підприємницьку діяльність. Серед цих недоліків варто відзначити:

- нестачу фінансових ресурсів, що пов'язана з низькою часткою власного капіталу і необхідністю залучення позичкових коштів;
- обмеженість масштабів використовуваних засобів виробництва, таку як неадекватність технічного оснащення та забезпечення сировиною порівняно з великими підприємствами;
- надчутливість до коливань економічної кон'юнктури та політичної ситуації, а також велика залежність від системи підтримки малого підприємництва;
- значна залежність від окремих великих замовників;
- слабе сегментування власної частки ринку та недостатньо міцні позиції на ньому;
- високий ризик та схильність до банкрутства.

Специфічні ознаки малого підприємництва переважно полягають у його кількісних та якісних параметрах, що розрізняються в залежності від національних особливостей країн. Крім кількісних ознак, які визначені чинним законодавством України (кількість працюючих, річний оборот), до кількісних параметрів також можна віднести частку продажу на ринку, обсяг власного капіталу, обсяг основних та оборотних засобів, кількість виробленої продукції та низькі управлінські витрати на одиницю продукції [40].

Оскільки функціонування малих підприємств базується на мобільності та швидкій диверсифікації своєї діяльності для адаптації до змінних умов господарювання, розвиток малого підприємництва стає ключовим напрямом ринкових трансформацій в Україні. Цей розвиток найкраще виражається у функціях малого і середнього підприємництва, які виконуються як на національному, так і на регіональному рівні:

По-перше, важливим є внесок малого та середнього бізнесу в формування конкурентного середовища, оскільки їх діяльність умови конкурентної боротьби приймає динамічний характер, що пов'язано з економічною відповідальністю та

підприємницьким ризиком, перетворюючи підприємця в ключовий фактор соціального розвитку.

По-друге, малий та середній бізнес, швидко реагуючи на зміни у ринковій кон'юнктурі, надають ринковій економіці необхідну гнучкість.

По-третє, важливий є внесок малого та середнього бізнесу в розвиток науково-технічного прогресу, зокрема в галузях електроніки, кібернетики, інформатики та інших галузях економічної діяльності, які є пріоритетними для різних регіонів України.

По-четверте, малий та середній бізнес сприяють розв'язанню проблем зайнятості, створюючи нові робочі місця.

По-п'яте, вони сприяють пом'якшенню соціальної напруги і демократизації ринкових відносин, сприяючи формуванню середнього класу суспільства.

По-шосте, малий та середній бізнес може розвиватися як у великих, так і в малих та середніх містах і селах.

По-сьоме, вони складають значну частку валового національного продукту.

По-восьме, вони виступають каталізатором економічного розвитку, впливаючи на структурну перебудову економіки, збільшення виробництва та надання послуг, стимулюючи інвестиційну діяльність, підвищення рівня попиту і пропозиції, прискорення темпів економічного розвитку національної економіки загалом.

По-дев'яте, вони сприяють економії та раціональному використанню ресурсного потенціалу.

По-десяте, малий та середній бізнес забезпечує сильнодіючі стимули до високоефективної праці [26].

Отже, мале підприємництво, як динамічний та мобільний сектор економіки регіону, відіграє ключову роль у формуванні конкурентного середовища для підприємницьких структур. Також воно вирішує проблеми зайнятості, сприяє підвищенню добробуту населення, насиченню ринку товарами та послугами, розвитку інфраструктури, а також сприяє економічному та соціальному зростанню регіонів.

1.2 Нормативно-правове регулювання обліку і оподаткування суб'єктів малого бізнесу

Ефективний розвиток малого бізнесу визначається взаємодією та адекватністю нормативно-правової бази. В Україні на даний момент підприємницьку діяльність регулюють з точки зору нормативно-правових та обліково-методологічних аспектів наступні законодавчі документи:

- Господарський Кодекс України (ГКУ) [13];
- Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [57];
- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [45];
- Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 25 «Спрощена фінансова звітність» [51];
- Податковий Кодекс України (ПКУ) [41];
- Методичні рекомендації із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами (№ 720) [47].

В Україні законом «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» забезпечується підтримка малого бізнесу, включаючи фінансову, інформаційну та консультаційну допомогу. Зокрема, держава забезпечує підтримку у галузях інновацій, науки та промислового виробництва. Також надається підтримка суб'єктам малого і середнього підприємництва, які займаються експортною діяльністю, а також у сфері навчання, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських та бізнес-кадрів [57].

Для новачків у бізнесі фінансова підтримка є ключовою, і в Україні це забезпечується за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. Основні форми фінансової державної підтримки включають:

- часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, які надаються для реалізації проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та оплати

гарантій;

- надання гарантій та поручительств за кредитами для суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- надання кредитів, включаючи мікрокредити, для стартапів та розвитку власного бізнесу;
- фінансування на придбання та впровадження нових технологій;
- компенсація витрат на розвиток кооперації між малими та середніми підприємствами та великими компаніями;
- фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій;
- інші форми законної фінансової підтримки, які не суперечать законодавству [57].

Однак, доступ до такої державної підтримки може бути наданий лише тим суб'єктам малого та середнього підприємництва, які відповідають встановленим критеріям, зазначеним у Господарському Кодексі України. Питання нормативних вимог щодо класифікації суб'єктів підприємницької діяльності в теперішній час також є складними. Господарський Кодекс України визначає види суб'єктів підприємницької діяльності, такі як велике, середнє, мале та мікропідприємництво, і встановлює критерії для класифікації суб'єктів господарювання відповідно до кількості працюючих та річних доходів від будь-якої діяльності протягом року.

Згідно з Господарським Кодексом України, суб'єктами мікропідприємництва є фізичні особи-підприємці (ФОП) та юридичні особи, які є суб'єктами господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності. У них середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб, а річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро за середньорічним курсом Національного банку України.

Відповідно, суб'єкти малого підприємництва мають аналогічні вимоги, за винятком того, що середня кількість працівників не повинна перевищувати 50 осіб,

а річний дохід – 10 мільйонів євро [13].

У контексті цього питання слід відзначити, що закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» додає до критеріїв для класифікації підприємств на мікро-, малі, середні та великі, крім середньої кількості працівників та річної суми чистого доходу від реалізації товарів, робіт, послуг, ще й балансову вартість активів (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Критерії поділу підприємств згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

Тип підприємства	Критерії		
	Балансова вартість активів	Чистий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг	Середня кількість працівників
Мікропідприємство	До 350 тис. євро	До 700 тис. євро	До 10 осіб
Мале підприємство	До 4 млн. євро	До 8 млн. євро	До 50 осіб
Середнє підприємство	До 20 млн. євро	До 40 млн. євро	До 250 осіб
Велике підприємство	Понад 20 млн. євро	Понад 40 млн. євро	Понад 250 осіб

Джерело: сформовано автором на основі [45]

Як видно з вищезазначених нормативних документів, вимоги до середньої кількості працівників узгоджуються, однак показники доходу відрізняються як за сутністю, так і за сумою. Згідно з вимогами Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», відповідність критеріям перевіряється на дату складання річної фінансової звітності за попередній рік. При цьому достатньо відповідати двом з трьох зазначених критеріїв.

Склад фінансової звітності суб'єктів малого бізнесу визначає НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність». Згідно цього положення (стандарту) звітністю є:

«Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» (форми 1-мс та 2-мс), «який складається мікропідприємцями та юридичними особами, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат відповідно до податкового законодавства» [51];

«Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (форми 1-м та 2-м), який складається іншими суб'єктами малого підприємництва та представниками

іноземних суб'єктів господарської діяльності» [51].

Вищенаведені звіти відрізняються за кількістю статей, які обов'язково повинні бути включені. У будь-якому випадку, показник балансової вартості активів представляє собою суму активів балансу (р. 1300 ф. 1-м, 1-мс), а показник чистого доходу (р. 2000 ф. 2-м, 2-мс) визначається як дохід від реалізації з урахуванням знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що належать комітентам (принципалам та іншим), а також податків і зборів.

Види податків і зборів регулюються Податковим кодексом України (ПКУ). Крім того, цей Кодекс надає суб'єктам малого бізнесу можливість обрати спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Це особливий механізм оплати податків і зборів, який передбачає заміну окремих податків і зборів сплатою єдиного податку при одночасному веденні спрощеного обліку та звітності [41].

З метою оподаткування платники податків повинні вести облік доходів, витрат і інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань. Цей облік здійснюється на основі первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, а також інших документів, які враховуються при обчисленні та сплаті податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством.

Для розрахунку об'єкта оподаткування платник податку на прибуток використовує дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які стосуються доходів, витрат і фінансового результату до оподаткування [41].

У фінансовому звіті суб'єкти малого підприємництва не відображують сукупний дохід. Суб'єкти мікропідприємництва мають можливість: оцінювати необоротні активи лише за їх первісною вартістю, без урахування зменшення корисності та переоцінки до справедливої вартості; не формувати забезпечення наступних витрат і платежів, а визнавати ці витрати у період їх фактичного виникнення; включати поточні дебіторську заборгованість до загальної суми балансу за її фактичною вартістю.

Суб'єкти малого підприємництва, які мають право на застосування спрощеного обліку доходів і витрат та які не є платниками ПДВ, можуть

систематизувати інформацію, що міститься у первинних документах, в реєстрах бухгалтерського обліку без використання подвійного запису [51].

Форми реєстрів бухгалтерського обліку для малих підприємств також зведені до мінімуму. Згідно з методичними рекомендаціями № 720, достатньо групувати окремо операції з обліку активів, капіталу і зобов'язань, доходів та витрат для складання фінансового звіту. У випадку необхідності можна користуватися додатковими реєстрами, які можна виготовити самостійно [47].

Система оподаткування для малого підприємництва визначається податковими платежами, які становлять основне джерело фінансування місцевих бюджетів. Важливо, щоб податкова система держави була спроектована так, щоб збалансувати потреби сторін у податкових відносинах та мінімізувати витрати на дотримання податкового законодавства [34].

Види податків і зборів регламентуються Податковим кодексом України (ПКУ). Зазначений нормативний документ також встановлює можливість для суб'єктів малого бізнесу обрати спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Ця особлива система передбачає заміну окремих податків і зборів єдиним податком, при цьому ведеться спрощений облік та звітність [41].

Відповідно до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів, норми мають бути взаємно узгоджені, а можливість вибору спрощеної системи оподаткування повинна бути надана як фізичним особам-підприємцям, так і юридичним особам, які входять до сфери малого бізнесу. Важливо, щоб податкове навантаження малого бізнесу мало тенденцію до зменшення, щоб підприємці могли накопичувати фінансові ресурси та інвестувати їх у власний розвиток. Це важлива умова для розвитку, оскільки доступ до фінансових ресурсів та державного фінансування обмежений і вибірковий [4].

Система оподаткування в будь-якій країні виступає як інструмент економічного впливу на структуру та динаміку суспільного виробництва, сприяє прискоренню науково-технічного прогресу та задоволенню соціальних потреб населення. За допомогою податкових інструментів можна не лише обмежувати чи стимулювати підприємницьку активність, але й сприяти її розвитку через

стимулювання та гармонізацію відносин між платниками та органами податкового контролю. Податкова політика є ключовим інструментом розвитку фінансових відносин та фінансового механізму загалом [37].

Якість податкового адміністрування впливає на продуктивність праці підприємств, особливо новостворених, малих та середніх, оскільки такі витрати мають непродуктивний характер, відволікаючи ресурси від інвестицій у фізичний капітал чи технології

Витрати на дотримання податкового законодавства можуть бути особливо обтяжливими для стартапів, малих та середніх підприємств. Вони додаються до прямих податкових зобов'язань, істотно збільшуючи податковий тягар, який несуть малі фірми. Податкові витрати можуть включати значні фіксовані компоненти, що стають непідйомними для багатьох малих підприємств, в той час, як більші фірми виграють від економії на масштабі та спеціалізації [61, с. 64-69].

У сучасних умовах малому бізнесу стає важче підвищувати свою ефективність. Малі підприємства мають ускладнений доступ до прибутку, що призводить до обмеження їхнього внеску в бюджети України. Однак вони відіграють ключову роль у створенні робочих місць і забезпеченні доходів громадян, що, в сукупності, має позитивний вплив на глобальному рівні. Підтримка малого бізнесу завжди була важливою на макроекономічному рівні.

Покращення адміністрування податків, спрямоване на зменшення витрат на виконання податкових вимог, є значущою підтримкою для суб'єктів малого підприємництва. Інвестиції у покращення адміністрування податків можуть відзначитися збільшенням податкових надходжень, що сприяє розвитку малого бізнесу та економічному зростанню на макроекономічному рівні.

1.3 Система оподаткування суб'єктів малого бізнесу України

Спрощена система оподаткування – це єдиний податок (ЄП), якому присвячена глава 1 розділу XIV ПКУ. Основні відмінності між спрощеною та загальною системою наведені у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Порівняння спрощеної системи оподаткування з загальною

Критерій порівняння	Спрощена	Загальна
База розрахунку податку	Дохід (або фіксований щомісячний платіж)	Прибуток (для фізосіб: чистий оподатковуваний дохід = доходи - витрати)
Реєстрація платником ПДВ	Можливе тільки на 3 та 4 групах	У загальному порядку (якщо обсяг операцій більше 1 млн грн)
Сплата земельного податку	Ні	Так
РРО	Не використовує 1 група. Є послаблення по 2-3 групі (фізособи).	У загальному порядку
Бартерні операції, вексельні розрахунки, взаємозаліки	Ні	Так

Джерело: сформовано автором на основі [41]

Спрощена система оподаткування є більш вигідною у таких випадках:

- бізнес є високоприбутковим, тобто підприємець має низькі витрати, що дозволяє сплатити менше податку, ніж при застосуванні загальної системи оподаткування;
- обсяг виручки за рік є порівняно невеликим;
- підприємство користується земельними ділянками, що надає певні пільги щодо плати за землю;
- основні споживачі послуг підприємства також оподатковуються за спрощеною системою або є населенням, що може унеможливити потребу у реєстрації як платника ПДВ;
- власник обмежений по кількості працюючих (1-2 група) та обсягах доходу;
- немає потреби у здійсненні бартерних розрахунків.

Проте важливо враховувати, що спрощена система не дозволяє бути учасником банкам, кредитним спілкам, ломбардам, лізинговим компаніям, довірчим товариствам, страховим компаніям, інвестиційним фондам та деяким іншим фінансовим установам, реєстраторам цінних паперів, а також нерезидентам. Вибір між системами оподаткування варто розглядати в контексті конкретних обставин і обраної групи єдиного податку [5]

Груп єдиного податку всього чотири, з них:

1 та 2 групи призначені виключно для фізичних осіб-підприємців, з фіксованими грошовими ставками податку протягом року, що означає, що сума податку не змінюється в залежності від доходу чи прибутку;

3 група може бути застосована як до фізичних осіб-підприємців, так і до юридичних осіб, оподатковуючи дохід, а не прибуток суб'єкта господарювання;

Наявні критерії перебування у групах 1-3 єдиного податку наведено у табл. 1.4

Таблиця 1.4

Критерії перебування у групах 1-3 єдиного податку

Критерії	ЄДИНИЙ ПОДАТОК 2023: ГРУПИ		
	ФОП 1 група	ФОП 2 група	ФОП і юрособи 3 група
обмеження за обсягом діяльності 2023	1.118.900 грн (167 мінімальних зарплат на 01.01)	5.587.800 грн (834 мінімальних зарплат на 01.01)	7.818.900 грн (1167 мінімальних зарплат на 01.01)
кількість працюючих, чол.	0	< 10	будь-яка
дозволені види діяльності	– роздрібний продаж на ринках з торгових місць; – надання побутових послуг населенню за переліком у п. 291.7 ПК)	– послуги платникам ЄП; – послуги населенню; – виробництво та/або продаж товарів; – діяльність у сфері ресторанного господарства, крім заборонених видів у пп. 291.4, 291.5 ПК	усі, окрім тих, які є у переліку заборонених п. 291.5 ПК
ставки податку 2023	Максимальні розміри		– 3% (платник ПДВ) – 5% (неплатник ПДВ)
	268,40 грн/місяць (не більше 10% прожиткового мінімуму на 01.01) з 01.04.2022 можуть не сплачувати ЄП до закінчення воєнного стану, але не пізніше ніж до 01.08.2023 року (підстава – пп. 9.1 підрозд. 8 Перехідних положень ПК)	1340 грн/місяць (не більше 20% мінімальної зарплати на 01.01)	
Звітний період щодо єдиного податку	рік		квартал
Звітний період щодо ЄСВ «за себе» (у ФОП)	рік		
ЄСВ «за себе» у 2023 році (лише для ФОП)	мінімум 1474 грн (з 01.03.2022 р. до завершення воєнного стану + 12 місяців після його завершення мають права не платити (підстава - п. 919 Прикінцевих і перехідних положень Закону про ЄСВ))		

Джерело: сформовано автором на основі [11]

4 група призначена виключно для сільськогосподарських виробників, як фізичних осіб-підприємців, так і юридичних осіб. Ставка податку залежить від нормативної грошової оцінки землі та площі земельних ділянок. У цьому випадку сума податку не залежить від доходу чи прибутку даного суб'єкта господарювання.

З початку квітня 2022 року під час воєнного стану створена спеціальна група єдиного податку в межах групи 3. Приєднатися до цієї групи могли всі – як єдиноподатники всіх груп, так і платники податку на прибуток. Проте з 1 серпня 2023 року Законом № 3219-IX від 30 червня 2023 року скасовано 2% єдиний податок. Нагадаємо характеристики даної групи (табл. 1.5)

Таблиця 1.5

Критерії перебування на спецгрупі 3 (без ПДВ 2%)

Критерії	ГРУПИ ЄДИНОГО ПОДАТКУ 2023
	ФОП і юрособи спецгрупа 3 група
обмеження за обсягом діяльності 2023	відсутні ¹
кількість працюючих, чол.	будь-яка
дозволені види діяльності	Всі, крім заборон, які передбачені пп. 9.3 підрозд. 8 Перехідних положень ПК. Серед цих заборон ² : азартні ігри, лотереї; обмін іноземної валюти; виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів; видобуток і реалізація корисних копалин; страхові компанії й кредитні спілки; фізособи-нерезиденти При цьому: обмеження п. 291.5 ПК не розповсюджуються; дозволений роздрібний продаж всіх підакцизних товарів, дозволений імпорт автомобілів; дозволено видобування підземних та поверхневих вод підприємствами, які надають послуги централізованого водопостачання та водовідведення ¹
ставка податку 2023	2% (неплатник ПДВ ³)
Звітний період щодо єдиного податку	місяць
Звітний період щодо ЄСВ «за себе» (у ФОП)	рік
ЄСВ «за себе» у 2023 році (лише для ФОП)	мінімум 1474 грн (з 01.03.2022 р. до завершення воєнного стану + 12 місяців після його завершення мають права не платити (підстава - п. 9-19 Прикінцевих і перехідних положень Закону про ЄСВ))
1 - обмеження знято з 16 квітня 2022 року; 2 - мається на увазі заборона здійснювати такі види діяльності під час перебування на спецгрупі. При цьому можна мати такий зареєстрований вид діяльності за КВЕД; 3 - якщо перед цим платник податку був платником ПДВ, то реєстрація не анулюється, а призупиняється, а розрахунок показників СЕА фіксується на тих, які були до переходу. ПДВ не сплачується у т.ч. й при імпорті товарів, крім імпорту товарів, які мають походження з рф	

Джерело: сформовано автором на основі [6]

Платники єдиного податку в розмірі 1% мали можливість до 31 липня 2023 року подати заяву про відмову від застосування 2% єдиного податку та вказати, на яку систему оподаткування вони бажають перейти. У випадку неподання заяви або невказання бажаної системи оподаткування платники спеціального податку з 1 серпня 2023 року автоматично переходять на систему, на якій перебували до вибору 2% єдиного податку.

Якщо платник податків при реєстрації обрав ставку податку 2%, то з 1 серпня 2023 року його автоматично вважають платником 3 групи із ставкою 5%.

Платники, які у 2023 році перейшли з 2% єдиного податку на загальну систему, мають право повторно перейти на спрощену систему оподаткування [11].

Критерії перебування у групах 1-3 єдиного податку у 2024 році наведені у табл. 1.6.

Таблиця 1.6

Критерії перебування у групах 1-3 єдиного податку у 2024 році

Критерії	ГРУПИ ЄДИНОГО ПОДАТКУ 2024		
	ФОП 1 група	ФОП 2 група	ФОП і юрособи 3 група
обмеження за обсягом діяльності 2024 ¹	1 185 700 грн (167 мінімальних зарплат на 01.01)	5 921 400 грн (834 мінімальних зарплат на 01.01)	8 285 700 грн (1167 мінімальних зарплат на 01.01)
кількість працюючих, чол.	0	10	будь-яка
ставки податку 2024 ¹	Максимальні розміри		
	302,80 грн/місяць (не більше 10% прожиткового мінімуму на 01.01)	1420 грн/місяць (не більше 20% мінімальної зарплати на 01.01)	3% (платник ПДВ) 5% (неплатник ПДВ)
Звітний період щодо єдиного податку	рік		квартал
Звітний період щодо ЄСВ «за себе» (у ФОП)	рік		
ЄСВ «за себе» у 2024 році ² (лише для ФОП)	мінімум 1562 грн (з 01.03.2022 р. до завершення воєнного стану +12 місяців після його завершення мають права не платити ³ (підстава - п. 9- 19 Прикінцевих і перехідних положень Закону про ЄСВ))		
1-у розрахунок прийнято значення мінімальної зарплати 7100 грн та прожиткового мінімуму працездатної особи - 3028 грн. Ставки податку для 1 -2 групи встановлюються місцевою радою; 2 - у загальному випадку мінімальна сума ЄСВ = мінімальна зарплата * 0,22; 3 - якщо не платити, то втрачається страховий стаж			

Джерело: сформовано автором на основі [11]

Періоди сплати єдиного податку різняться для платників різних груп. Єдиноподатники першої і другої груп мають зобов'язання щомісячно сплачувати податок до 20-го числа місяця. У той час як платники третьої групи Єдиного податку користуються квартальним звітним періодом, тобто сплачують податок протягом 10 календарних днів, настаючи за граничним строком подання декларації, тобто після задекларування свого доходу.

Важливо враховувати, що якщо останній день терміну сплати податкового зобов'язання припадає на вихідний або святковий день, строки сплати не переносяться. У таких випадках платники повинні здійснити сплату податку напередодні вихідного (святкового) дня (табл. 1.7) [41].

Таблиця 1.7

Терміни сплати єдиного податку

Показник	Групи ЄП		
	1	2	3
	тільки ФОП	тільки ФОП	ФОП і юрособи
ставка податку	не більше 10% прожиткового мінімуму (ПМ) виходячи з ПМ на 01 січня (у 2023 р. - 268,40 грн)*	не більше 20% мінімальної заробітної плати (МЗП) виходячи з МЗП на 01 січня (у 2023 р. - 1340,00 грн)*	3% доходу-для платників ПДВ; 5% доходу-для неплатників ПДВ
періодичність сплати ЄП	раз на місяць, авансом, не пізніше 20-го числа (включно) поточного місяця. Платити треба навіть коли немає доходу від діяльності. Окрім ситуації оформленого декрету чи податкової відпустки для ФОП, що можливо для єдиноподатників 1-2 групи, які не використовують працю найманих осіб (п. 295.5 ПКУ)		раз у квартал протягом 50 кал. днів після кінця кварталу
* звільнення на час воєнного стану. З 01 квітня 2022 р. по 31 липня 2023 р. право не сплачувати ЄП мають усі єдинники 1 та 2 групи (п. 9.1 підрозд. 8 Перехідних положень ПКУ). З 01 серпня 2023 р. звільнення залишається лише у тих єдинників, які мають податкову адресу на територіях бойових дій (або на тимчасово окупованих територіях), станом на дату початку бойових дій або тимчасової окупації. Право не сплачувати ЄП існує з 1-го числа місяця, в якому розпочалися бойові дії на відповідній території (виникла можливість бойових дій або почалася тимчасова окупація такої території), до останнього числа місяця, в якому завершилися активні бойові дії (припинилася можливість бойових дій або завершилася тимчасова окупація) (законопроект № 8401, прийнятий 30.06.2023)			

Джерело: сформовано автором на основі [41]

Розміри штрафів за порушення в сплаті єдиного податку у 2023 році, визначені під час податкової перевірки, подано у табл. 1.8.

Таблиця 1.8

Штрафи за несплату єдиного податку 2023, що нараховуються ДПС після податкової перевірки

Ситуація	Штраф	Норми ПКУ
для ФОПІ -2 групи 2023		
несплата/ недоплата авансових внесків	штрафи - 50% суми ЄП* тобто: – у єдинників 1 групи - 134,20 грн у 2023 р. (= 268,40×0,5); – у єдинників 2 групи - 670,00 грн у 2023 р. (= 1340,00×0,5)	п. 122.1 ПКУ
для ФОП 3 групи 2023		
неумисне запізнення сплати податку чи його недоплата	у залежності від строку несплати: – якщо 30 днів - 5% від суми боргу (недоплати); – якщо > 30 днів - 10% від суми боргу (недоплати)	п. 124.1 ПКУ
умисна несплата (несвоєчасна сплата) узгодженого** податкового зобов'язання	у залежності від частоти даної ситуації: – перший раз - 25% суми боргу (недоплати); – повторно впродовж 1095 к. днів затримка сплати на строк понад 90 к. днів - 50% суми боргу (недоплати)	п. 124.2 ПКУ
* сума штрафу фіксована та не залежить від суми недоплати (повна чи часткова). Навіть якщо цей авансовий внесок з єдиного податку не був сплачений всього лише на 1 грн, то штраф буде все одно 50% суми ЄП для даної групи; ** узгоджене податкове зобов'язання - це сума податку, яка була вказана самим платником у поданій податковій декларації або ж сума, яка була вказана у отриманому від ДПС та неоскарженому ППР. ПКУ не роз'яснює що таке умисна несплата. Виходить, що якщо платник податку не може довести зворотного (форс- мажору), то будь-яка несплата суми податку податківцями розцінюється як умисна		

Джерело: складено автором на основі [41]

Вказані вище штрафи накладаються, коли орган ДПС виявляє недоплату податкового зобов'язання і вимагає оплату на підставі надісланого платнику податку податкового повідомлення-рішення (ППР). Платежі повинні бути здійснені протягом 10 робочих днів, які настають за днем отримання ППР.

Крім штрафів, також може бути застосована пеня. Хоча податкова пеня не вважається штрафною санкцією відповідно до Податкового кодексу України (ПКУ), у певних випадках вона обговорюється разом із штрафом в ПКУ. Пеня залишається штрафною санкцією згідно зі статтею 230 Господарського кодексу України (ГКУ) [13]. Правила стосовно податкової пені залежать від того, чи сам

платник податку виявив недооподаткування чи це виявили податківці.

Якщо сума податкового зобов'язання визначається самим платником податку, пеня починає нараховуватися після 90 днів, що настають після закінчення строку сплати податкового зобов'язання. Пеня нараховується з 91-го дня прострочення за кожен календарний день прострочення, використовуючи облікову ставку Національного банку України на кожний зазначений день.

Якщо недооподаткування виявлено самим органом ДПС, пеня нараховується з першого робочого дня після закінчення строку сплати і закінчується днем сплати. Пеня нараховується за кожен день прострочення з використанням облікової ставки Національного банку України, діючої на кожний зазначений день.

При нарахуванні пені враховуються суми недооплати та штрафів, якщо вони є, але не враховується сума пені. Ця особливість може призводити до того, що податкову пеню не розглядають як штрафну санкцію. Тим не менше, це питання не має суттєвого значення, оскільки податкова пеня не нараховується за пеню в інших сферах господарських відносин, таких як порушення умов договору [41].

Крім штрафів та пені, також можуть виникнути інші наслідки, якщо сплата податку затягується:

1. Примусове переведення на загальну систему. Якщо є податковий борг (недоплата податку, штрафи, пені), платник податку зобов'язаний протягом двох послідовних кварталів, починаючи з 1-го числа місяця, перейти на загальну систему оподаткування (згідно з пунктом 298.2.3 Податкового кодексу України).

2. Анулювання реєстрації єдиного платника податку. Якщо порушення (несплата) виявляється під час перевірки органом ДПС, платник податку зможе повернутися до оподаткування за єдиним податком тільки після закінчення чотирьох послідовних кварталів з моменту прийняття рішення органом ДПС про анулювання реєстрації платника єдиного податку (згідно з пунктом 299.11 Податкового кодексу України).

3. Податкова застава. Несплата будь-якого податку надає ДПС право на податкову заставу з першого дня прострочення. Це право існує навіть у випадку, якщо опис майна не був проведений. Будь-яку операцію з відчуження майна з цієї дати можна вважати незаконною [11].

Висновки до розділу 1

У даному розділі дипломної роботи розглянуто теоретико-методологічні основи оподаткування суб'єктів малого бізнесу.

Визначено, що мале підприємництво в Україні характеризується численними класифікаційними ознаками, визначеними законодавством. Згідно з Господарським кодексом, суб'єкти мікропідприємництва та малого підприємництва – фізичні та юридичні особи, обмежені кількістю працівників та доходом. Важливо відзначити економічні переваги малого бізнесу, такі як гнучкість, готовність до інновацій, та його роль у розвитку ринкової економіки.

Незважаючи на ці переваги, малі підприємства мають свої недоліки, такі як нестача фінансових ресурсів та висока залежність від ринкових умов. Отже, мале підприємництво визначається своєю економічною сутністю та важливою роллю у соціально-економічному розвитку країни.

Констатовано, що законодавство України визначає різні категорії суб'єктів малого бізнесу, такі як мікропідприємства, малі підприємства, середні підприємства. Класифікація ґрунтується на критеріях, таких як балансова вартість активів, чистий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг, та середня кількість працівників.

Суб'єкти малого бізнесу мають можливість вести спрощений облік та складати спрощену фінансову звітність, що полегшує їхні адміністративні обов'язки. Норми такого обліку забезпечують простоту та зрозумілість для менших підприємств. Законодавство передбачає можливість для суб'єктів малого бізнесу обирати спрощену систему оподаткування, яка передбачає сплату єдиного податку. Це спрощує податкове обліку та зменшує податкове навантаження на малі підприємства.

Підтримка суб'єктів малого бізнесу через спеціальні податкові режими може сприяти їх розвитку, створювати нові робочі місця та забезпечувати доходи громадян. Малий бізнес виступає ключовим гравцем у створенні позитивного економічного впливу. Однак, існують виклики та обмеження, зокрема, пов'язані з

великою кількістю нормативних вимог і витратами на дотримання податкових вимог. Забезпечення прозорості та спрощення податкового адміністрування для малих підприємств може вимагати подальших реформ.

Отже, нормативно-правове регулювання обліку і оподаткування суб'єктів малого бізнесу в Україні спрямоване на стимулювання їх розвитку та спрощення адміністративних процедур. Важливо продовжувати вдосконалювати цей фреймворк, враховуючи потреби та реалії малих підприємств для створення сприятливого середовища для їхнього функціонування.

Встановлено, що спрощена система оподаткування, з одного боку, призначена для сприяння легалізації малого бізнесу. Складність обліку, процедур сплати податків та можливі зловживання представниками держави під час застосування податкового законодавства є основними причинами, що утримують частину малого бізнесу в тіньовому секторі. З іншого боку, ця система спрямована на активізацію підприємницької діяльності, адже зменшення вимог до обліку та звітності знижує бар'єри для нових учасників ринку, зокрема фізичних осіб-підприємців.

Малі та середні підприємства швидко реагують на зміни в бізнес-середовищі, що робить їх першими, хто відчуває негативний вплив від зайвого бюрократичного обтяження. Проте вони також можуть бути першими, хто використовує можливості підвищення добробуту та процвітання компаній завдяки активній ініціативі та готовності протистояти бюрократизму та корупції. Такі підприємства можуть внести значний вклад у соціальний та регіональний розвиток країни.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОПОДАТКУВАННЯ ТА ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

2.1 Організація обліку і оподаткування суб'єктів малого бізнесу в Україні

Одним із суттєвих напрямків розвитку малого підприємництва є налагодження ефективної системи бухгалтерського обліку. При розгляді особливостей організації цієї системи на малих підприємствах важливо враховувати наступні аспекти:

– вибір системи оподаткування: відповідно до встановленого законодавства, малі підприємства можуть обирати між загальною системою оподаткування та спрощеною системою, якщо вони відповідають відповідним критеріям;

– вибір форми організації бухгалтерського обліку: згідно з чинним законодавством, існують варіанти вибору суб'єктами ведення бухгалтерського обліку, і кожен з них може бути обраний власником;

– вибір системи бухгалтерського обліку: залежно від обсягу здійснюваної діяльності та вимог законодавства, суб'єкти малого підприємництва мають можливість вибирати між загальною, спрощеною та простою формами бухгалтерського обліку та на цій основі складати відповідні фінансові звіти;

– використання плану рахунків: суб'єкти малого підприємництва мають право обирати як загальний, так і спрощений план рахунків бухгалтерського обліку в залежності від форми організації та обраної системи оподаткування;

– можливість ведення бухгалтерського обліку без використання плану рахунків та принципу подвійного запису: це особливо характерне для суб'єктів мікропідприємництва [17].

Фактори, які впливають на організацію обліку суб'єктів малого підприємництва:

1. Форми організації бухгалтерського обліку: Згідно із Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», суб'єкти малого

підприємства можуть самостійно обирати форму організації бухгалтерського обліку. Це може включати введення бухгалтера або бухгалтерської служби в штат підприємства, користування послугами приватного підприємця, який займається бухгалтерією, або ведення обліку аудиторською фірмою.

2. Форма бухгалтерського обліку: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» дозволяє підприємствам обирати форму бухгалтерського обліку, враховуючи особливості їх діяльності. Це включає в себе будову облікових реєстрів, технологію та спосіб облікових записів.

Система оподаткування: суб'єкти малого бізнесу мають можливість обирати між загальною та спрощеною системами оподаткування згідно з Податковим кодексом України. Спрощена система передбачає спеціальний механізм оподаткування та спрощений облік і звітність, в той час як загальна система має більш складну структуру податків і зборів [33].

Отже, вибір цих факторів визначається конкретними умовами та потребами суб'єкта малого підприємництва в системі бухгалтерського обліку. Переваги та недоліки зазначених систем оподаткування наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Переваги та недоліки систем оподаткування СМП

Система оподаткування	Переваги	Недоліки
Загальна	Відсутність обмежень у виді діяльності, обсязі доходу та кількості працівників забезпечує більш широкі можливості для планування та оптимізації оподаткування. Це обумовлено впливом обсягу витрат на базу оподаткування. Розмір оподаткування на прибуток прямо корелює з обсягом отриманого прибутку за відповідний звітний період, що надає додаткові можливості для ефективного управління фінансовою стратегією підприємства.	Складне адміністрування, виражене у суворих вимогах до обліку та складання звітності, а також значне податкове навантаження, особливо у випадку наявності найманих працівників
Спрощена	Процес нарахування єдиного податку відзначається його простотою, спрощеним обліком та відносною легкістю заповнення звітності. Платники єдиного податку звільнюються від сплати ряду податків та обов'язкових платежів. Витрати, пов'язані з оплатою продукції, платників ЄП-юридичних осіб, можуть бути віднесені на витрати контрагентами, які є платниками податку на прибуток.	Базою оподаткування є вся виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), без вирахування витрат підприємства

Джерело: сформовано автором на основі []

Отже, визначальним фактором у вирішенні питань щодо бухгалтерського обліку в малому бізнесі є система оподаткування. Вибір конкретної форми обліку залежить від розміру підприємства і його призначення в групу платників єдиного податку.

Згідно з положеннями Податкового кодексу України, існує чотири групи платників єдиного податку [41]. Важливо відзначити, що перші дві групи безперечно відносяться до суб'єктів малого бізнесу, тоді як для третьої та четвертої груп обмеження стосуються кількості працівників, згідно з Господарським кодексом України, не більше 50 осіб [13].

Платники єдиного податку перших трьох груп (фізичні особи) ведуть облік відповідно до норм Податкового кодексу України, в той час як платники єдиного податку третьої та четвертої груп (юридичні особи) дотримуються вимог податкового та бухгалтерського законодавства.

Платники єдиного податку перших двох груп і третьої групи (фізичні особи-підприємці) ведуть Книгу обліку доходів, в якій щоденно фіксують отримані доходи, включаючи кошти на поточному рахунку та отримані готівкою, а також вартість отриманих безоплатно товарів (робіт, послуг) [19].

Платники єдиного податку третьої групи, які є фізичними особами-підприємцями і сплачують податок на додану вартість, ведуть Книгу обліку доходів і витрат. У цьому обліковому документі вони щоденно реєструють отримані доходи та понесені витрати за результатами робочого дня. Книга обліку чітко фіксує інформацію щодо коштів, які надійшли на поточний рахунок платника податку або були отримані готівкою. Також окремо вказується отримані безоплатно товари (роботи, послуги) та понесені витрати, такі як оплата придбаних товарів (робіт, послуг), витрати на заробітну плату, сплата єдиного соціального внеску і інші подібні витрати [55].

Платники «єдиного податку третьої групи (юридичні особи) та четвертої групи, які є суб'єктами малого підприємництва мають право вибору окремих форм обліку. Для цього їм необхідно скористатися Методичними рекомендаціями із застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами» [47]

Як вже зазначалося, «суб'єкти малого підприємництва можуть обирати і загальну систему оподаткування. В цьому випадку, для організації облікового процесу, вони повинні скористатися Методичними рекомендаціями по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку» [47].

Суб'єкти малого підприємництва, які діють за загальною системою оподаткування, можуть використовувати Загальний план рахунків відповідно до Наказу Міністерства фінансів України №291. Вони мають можливість обирати між використанням рахунків класів 8 і 9 одночасно, тільки рахунків 9 класу або тільки рахунків 8 класу. Для суб'єктів малого підприємництва, які діють за спрощеною системою оподаткування, доступні два варіанти: використання Спрощеного плану рахунків або ведення обліку без застосування плану рахунків та принципу подвійного запису. Для юридичних осіб – суб'єктів малого підприємництва важливим є вибір одного з варіантів бухгалтерського обліку, зазначених на рис. 2.1.

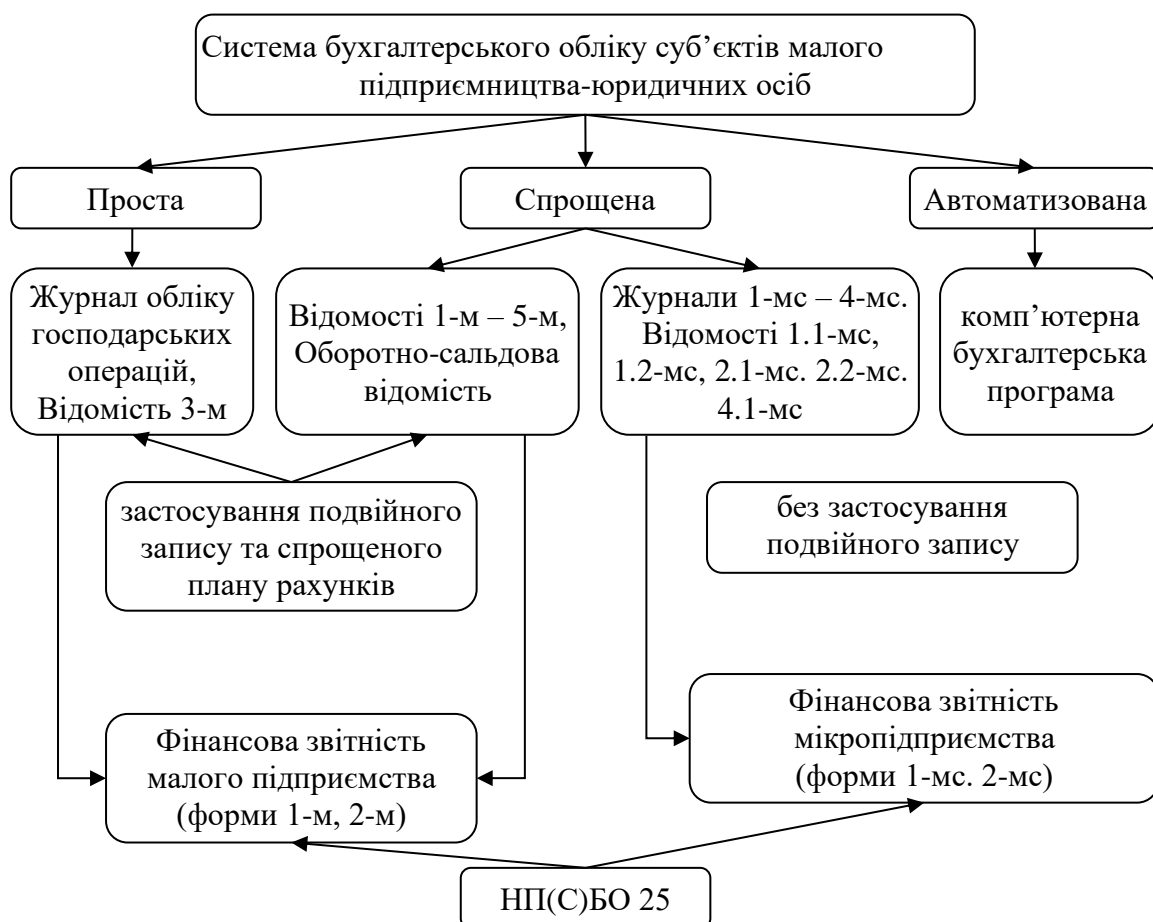


Рисунок 2.1 – Форми бухгалтерського обліку СМП – юридичних осіб

Джерело: сформовано автором на основі [33]

Рекомендується використовувати просту форму бухгалтерського обліку на підприємствах, де обсяг робіт є невеликим, а обіг документів невеликий, наприклад у сфері обслуговування чи надання послуг. Проте, навіть у цьому випадку, господарські операції повинні бути відображені за допомогою методу подвійного запису.

Спрощена форма обліку застосовується тоді, коли неможливо використати просту форму обліку або коли це є вибором суб'єкта малого бізнесу. Спрощена форма обліку дозволяє реєструвати господарські операції двома способами: з використанням подвійного запису або без нього.

Впровадження автоматизованої форми бухгалтерського обліку означає заміну паперових носіїв інформації на електронні, які мають юридичну силу, відповідно до Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [53].

Автоматизована (комп'ютерна) форма бухгалтерського обліку базується на комплексному використанні програмних продуктів, які забезпечують автоматизований процес збору, реєстрації та обробки облікової інформації, необхідної для контролю та управління. Однак, для суб'єктів малого підприємництва не завжди є раціональним витрачання значних коштів на придбання та щомісячне обслуговування програм для обробки обмеженої кількості господарських операцій [8].

Отже, можна стверджувати, що ефективність забезпечення системи інтересів користувачів фінансової звітності та функціонування бухгалтерського обліку на підприємстві в цілому залежить від рівня організації бухгалтерського обліку. Суб'єкти малого бізнесу мають можливість використовувати різні форми обліку, проте обрану форму слід фіксувати в Наказі про облікову політику та дотримуватися її протягом звітного року.

Можна виокремити наступні напрями організації бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва: вибір системи оподаткування; уточнення обраної форми бухгалтерського обліку в Наказі про облікову політику; підтвердження господарських операцій за допомогою первинних документів;

відображення інформації в облікових регістрах відповідно до обраної форми обліку; узагальнення інформації у фінансовій звітності.

2.2 Особливості організації первинного, аналітичного та синтетичного обліку суб'єктів малого бізнесу в Україні

Виявлення особливостей діяльності підприємств у сфері малого бізнесу є ключовим при формуванні їх облікової політики.

Методологічні та методичні питання бухгалтерського обліку в Україні регулюються нормативними документами, які призначені для різних типів підприємств, включаючи малі. Це також стосується Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), що застосовуються до різних юридичних осіб, крім бюджетних установ. Варто відзначити виняток у вигляді НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», який застосовується виключно суб'єктами малого бізнесу [11].

У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» під терміном «облікова політика» розуміється «сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності» [45].

Міжнародні стандарти обліку «визначають облікову політику як сукупність принципів, основ, домовленостей, правил та процедур, які приймаються керівництвом при складанні та поданні фінансових звітів» [14].

Отже, основним завданням облікової політики, яку приймає підприємство, є максимально адекватне відображення його діяльності та формування повної, об'єктивної і достовірної інформації про неї з метою об'єктивного регулювання цієї діяльності в інтересах зацікавлених осіб. При виборі та застосуванні методів бухгалтерського обліку підприємство повинно враховувати наявні способи, які найкраще підтримують обліковий процес та сприяють формуванню повної і достовірної інформації про фінансовий стан підприємства.

Формування облікової політики включає наступні етапи:

1. Визначення об'єктів бухгалтерського обліку, щодо яких потрібно розробити облікову політику.
2. Виявлення, аналіз та оцінка факторів, що впливають на вибір методів ведення бухгалтерського обліку.
3. Вибір та обґрунтування вихідних положень створення облікової політики.
4. Ідентифікація потенційно прийнятних для підприємства методів ведення бухгалтерського обліку для кожного об'єкту та кожного методу, а також документування обраної облікової політики у вигляді наказу [20].

Основні чинники, які впливають на формування облікової політики малого підприємства, наведені на рис. 2.2.



Рисунок 2.2 – Основні фактори впливу на формування облікової політики малого підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [33]

Облікова політика підприємства включає в себе вибір принципів, методів і процедур, пов'язаних з оцінкою або обліком статей фінансової звітності. Більшість таких принципів, методів і процедур, використовуваних для підготовки та подання фінансової звітності, однозначно визначені НП(С)БО, і альтернатив не передбачено. Ці принципи, методи і процедури обов'язково застосовуються. Однак існують випадки, коли НП(С)БО представлені в декількох варіантах, і підприємство має можливість обрати один або декілька з них. Такий вибір підприємство фіксує у розпорядчому документі (наказі), який визначає облікову політику [17].

План рахунків – це перелік рахунків і відповідних схем групування та реєстрації фактів фінансово-господарської діяльності в системі бухгалтерського обліку. Він визначає кореспонденцію між рахунками та служить основою для ведення аналітичного обліку на субрахунках. Рахунки класу 0-7 є обов'язковими для всіх підприємств. Щодо використання рахунків класу 8 та 9, Інструкція №291 допускає три варіанти відносно застосування [52]:

1-й варіант – використання одночасно рахунків класу 8 «Витрати за елементами» й 9 «Витрати діяльності»;

2 – й варіант – використання рахунків тільки класу 9;

3 – й варіант – використання тільки рахунків класу 8.

Малі підприємства та інші організації, діяльність яких не направлена на здійснення комерційної діяльності, можуть вести бухгалтерський облік витрат з використанням тільки рахунків класу 8 «Витрати за елементами» або за порядком передбаченим для всіх підприємств.

Підприємства, що використовують 1-й варіант (рахунки класу 8, 9) згруповані витрати операційної діяльності в розрізі економічних елементів на рахунках класу 8 щомісячно списують в кореспонденції з рахунками:

23 «Виробництво» – в частині прямих витрат на виробництво продукції (робіт, послуг);

91 «Загально виробничі витрати» – в частині загально виробничих витрат;

92 «Адміністративні витрати» – в частині адміністративних витрат;

93 «Витрати на збут» – в частині витрат на збут;

94 «Інші витрати операційної діяльності» – в частині інших витрат операційної діяльності [33].

Отже, рахунки класу 8 використовуються як транзитні для формування інформації про витрати операційної діяльності, згруповані за елементами. Спрощений План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств, наведено в додатку А.

Під формою бухгалтерського обліку розуміється певна система взаємопов'язаних облікових реєстрів певної форми і змісту, що визначає послідовність і способи облікових записів. Основні відмітні риси, що визначають особливості окремих форм бухгалтерського обліку, включають зовнішній вигляд і будову облікових реєстрів, взаємозв'язок реєстрів синтетичного й аналітичного обліку, а також послідовність і техніку облікової реєстрації. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку передбачають складання різних облікових реєстрів, таких як журнали, відомості, аркуші-розшифровки, реєстр заробітної плати, що депонується, бухгалтерські довідки. За необхідності можуть також формуватися таблиці аналітичних даних [47].

Облікові реєстри призначені для систематичного, хронологічного або комбінованого накопичення, групування та узагальнення інформації щодо господарських операцій, відображених у прийнятих первинних документах. Ці реєстри складаються щомісячно і підписуються виконавцями, головним бухгалтером або особою, відповідальною за ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Реєстри бухгалтерського обліку, такі як журнали, відомості, таблиці аналітичних даних і аркуші-розшифровки, заповнюються в гривнях і копійках, а для операцій в іноземних валютах використовуються відповідні вимірники іноземної валюти.

Журнали є основними реєстрами синтетичного обліку і, при невеликому обсязі інформації, можуть служити і реєстрами аналітичного обліку. Сума підсумків журналу за горизонтальним підрахунком (сума рядків) дорівнює сумі підсумків цього журналу за вертикальним підрахунком (сума граф).

Відомості і аркуші-розшифровки призначені для проведення аналітичного обліку об'єктів, накопичення, групування і узагальнення облікової інформації, яка відображена в прийнятих первинних документах.

Бухгалтерські довідки використовуються для виправлення помилок, допущених у минулих звітних періодах.

Головна книга використовується для узагальнення облікових записів, відображених у журналах, взаємоперевірки облікових записів по рахунках бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності [11].

Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку № 356 передбачають застосування наступних реєстрів бухгалтерського обліку:

- журнал 1. – «Облік грошових коштів та грошових документів»;
- журнал 2 – «Облік довгострокових та короткострокових позик»;
- журнал 3 – «Облік розрахунків, довгострокових та поточних зобов'язань»;
- журнал 4 – «Облік необоротних активів та фінансових інвестицій»;
- журнал 5– «Облік витрат»;
- журнал 6 – «Облік доходів і результатів діяльності»;
- журнал 7 – «Облік власного капіталу та забезпечення зобов'язань»;
- «Відомість позабалансового обліку»;
- «Головна книга»;
- «Реєстр депонованої заробітної плати»;
- «Бухгалтерська довідка»;
- «Аркуш-розшифровка» [48].

Методичні рекомендації № 422 рекомендують використовувати просту і спрощену форми бухгалтерського обліку. Основні умови застосування цих реєстрів для малих підприємств включають:

1. Суб'єкт підприємницької діяльності повинен відповідати визначенню суб'єктів малого підприємництва відповідно до чинного законодавства або бути юридичною особою (за винятком бюджетних установ), що не займається підприємницькою (комерційною) діяльністю.

2. Такий суб'єкт може використовувати як спрощений, так і загальний План

рахунків бухгалтерського обліку.

3. Суб'єкт повинен складати фінансову звітність відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність».

Методичні рекомендації спрямовані на систематизацію інформації у регістрах бухгалтерського обліку методом подвійного запису для накопичення даних і підготовки фінансової звітності для вищезгаданих малих підприємств [49].

Реєстри бухгалтерського обліку формуються щомісячно і підписуються головним бухгалтером або особою, відповідальною за ведення бухгалтерського обліку, залежно від організаційної форми обліку, яка передбачена статтею 8 розділу III Закону про бухгалтерський облік [45]. Збір інформації для внесення записів у реєстри бухгалтерського обліку здійснюється шляхом групування однорідної за економічним змістом інформації з первинних документів у допоміжних відомостях, розшифровках аркушів та інших зведених документах. Деталізація інформації в реєстрах може бути розширена за необхідності.

Первинні документи за поточний місяць додаються до кожного реєстру бухгалтерського обліку в хронологічному та систематичному порядку (відносно реєстру), нумеруються з вказівкою на їх відношення до конкретного реєстру та періоду. Господарські операції реєструються в гривнях і копійках, а реєстри, які систематизують операції в іноземних валютах, також включають відповідні вимірники іноземної валюти [14].

Облікові реєстри ведуться за допомогою синтетичних рахунків при контируванні первинних документів. Після контирування ці дані включаються до реєстрів бухгалтерського обліку, де вказується номер відповідного реєстру та порядковий номер запису в ньому. У випадку документів, які мають загальні підсумки, номер реєстру та номер запису вказуються на окремому аркуші з подальшим перенесенням у відповідний реєстр. Ці аркуші додаються до зброшурованих документів.

Всі господарські операції повинні бути відображені в регістрах бухгалтерського обліку за відповідний звітний період. Інформацію з реєстрів використовують для інвентаризаційної та аналітичної роботи, а також для

складання фінансової звітності.

Важливо зауважити, що дані щодо операцій з об'єктами позабалансового обліку систематизуються у відомості 8 позабалансового обліку.

Проста форма бухгалтерського обліку застосовується для малих підприємств з невеликим обсягом документації (не більше 100 господарських операцій на місяць), які займаються нематеріаломісткими видами діяльності. Ця форма передбачає використання Журналу обліку господарських операцій та, за необхідності, вкладних листів до нього. Для аналітичного обліку розрахунків з оплати праці, дебіторів і кредиторів використовується Відомість 3-м, підсумкові дані якої заносяться в Журнал обліку господарських операцій з позначенням в графі 3 «Відомості 3-м» [6].

У Журналі проводяться записи на основі первинних та узагальнених облікових документів, а також відомостей щодо заробітної плати, амортизації тощо, з урахуванням сум операцій на рахунках бухгалтерського обліку. Первинні документи (розрахунки), що покладені в основу записів у Журналі, прикріплюються та нумеруються в порядку, вказаному відзначкою «Документи до Журналу обліку господарських операцій за _місяць 20_року».

У випадках необхідності, записи господарських операцій можуть продовжуватися на вкладних листах до Журналу згідно з формою, визначеною Додатком 2 до Методичних рекомендацій № 422. Журнал ведеться щомісячно.

Спрощена форма бухгалтерського обліку використовується малими підприємствами у випадку, коли не виконуються умови для застосування простої форми бухгалтерського обліку (кількість господарських операцій за місяць не перевищує 300), або за власним вибором суб'єкта господарювання. Ця форма передбачає узагальнення інформації про господарські операції в певних регістрах бухгалтерського обліку [49].

Сума будь-якої операції «відображається у відомості обліку за рахунком, що кредитується, в графі рахунку, що дебетується, і одночасно (за сумою операції або загальним підсумком оборотів за місяць) у відомості обліку за рахунком, що дебетується, з вказівкою кореспондуючого рахунку. Залишки коштів у відомості

мають бути зіставлені з відповідними даними первинних і зведених документів, на підставі яких були зроблені відповідні записи. До таких документів можна віднести звіт касира, банківські виписки і т. ін. В обов'язковому порядку у відомостях указується місяць, за який вони складаються» [11].

Таблиця 2.2 містить реєстри бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства фінансів України № 422.

Таблиця 2.2

Реєстри бухгалтерського обліку для спрощеної форми

Регістр бухгалтерського обліку	Розділ реєстра	Синтетичні рахунки	
		Загального плану рахунків*	Спрощеного плану рахунків
Відомість 1-м (додаток 3)	Розділ I. Облік готівки і грошових документів	30	30
	Розділ II (оборотна сторона). Облік грошових коштів та їх еквівалентів	31, 33, 35	31
Відомість 2-м	Облік запасів	20., 21, 22, 26, 27, 28	20, 26
Відомість 3-м	Розділ I. Облік розрахунків з дебіторами і кредиторами по податках і платежах. довгострокових зобов'язань і доходів майбутніх періодів	34, 36, 37, 38, 50-53, 55, 60-63, 67, 68, 64, 65, 69	37, 55, 64, 68, 69
	Розділ II (оборотна сторона). Облік розрахунків з оплати праці	66	66
Відомість 4-м	Розділ I. Облік необоротних активів і амортизації (знос)	10, 11, 12, 13, 16	10, 13
	Розділ II (оборотна сторона). Облік капітальних і фінансових інвестицій і інших необоротних активів	14. 15, 18,35	14. 15, 18,35
Відомість 5-м	Розділ I. Облік витрат	80-85	84, 85
	Розділ II. Облік витрат на виробництво	23, 24	23
	Розділ III. Облік доходів і фінансових результатів	44, 70-75, 79	44,70, 79
	Розділ IV. Облік власного капіталу, витрат майбутніх періодів, забезпечень майбутніх витрат і платежів	39, 40-43, 45- 48	39, 40, 47
Оборотно-сальдова відомість	Немає	Всі рахунки	

Джерело: сформовано автором на основі [49]

Дані з відомостей переносяться до оборотно-сальдової відомості, яка використовується для узагальнення інформації про обороти за кожним рахунком

бухгалтерського обліку. Ця відомість складається щомісячно і використовується для реєстрації даних за дебетом і кредитом для кожного рахунку окремо. Вона відображає обороти за рахунками, а також контролює коректність складання регістрів бухгалтерського обліку. Інформація про господарські операції підприємства за звітний період (місяць, квартал, рік) з облікових регістрів використовується для формування фінансової звітності.

Огляд існуючих форм облікових регістрів свідчить, що малі підприємства не повинні обмежуватися обсягами облікової інформації, визначеними рамками рекомендованих форм [14].

Однією з ключових складових спрощеної організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах є зменшення трудомісткості облікових процесів за рахунок спрощення механізму реєстрації змін, що виникають внаслідок господарських операцій та відображаються на рахунках бухгалтерського обліку. З цією метою для малих підприємств створено спрощений план рахунків бухгалтерського обліку, який сприяє заповненню облікових регістрів і формуванню спрощених фінансових звітів. Важливо відзначити, що цей план є рекомендаційним і дозволяє малим підприємствам самостійно обирати між спрощеним та загальним планом рахунків. Вибір між ними визначається застосуванням конкретного механізму реєстрації змін в результаті господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку [19].

Аналіз структури відображення облікової інформації в рамках загального та спрощеного планів рахунків дозволяє зробити наступні висновки:

1. У спрощеному плані рахунків відсутній чіткий поділ рахунків на класи, оскільки окремі рахунки використовуються для обліку цілого класу активів, зобов'язань або капіталу (наприклад, рахунок 10 «Основні засоби» у спрощеному плані замінює рахунки 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи», 12 «Нематеріальні активи» загального плану рахунків).

2. У спрощеному плані спостерігається виражене узагальнення рахунків, якщо порівняти з вираженою подрібненістю рахунків у загальному плані.

Кореспонденція рахунків, що впливає зі структури спрощеного плану, виявляється не менш обширною, ніж у випадку використання загального плану

рахунків.

3. Використання спрощеного плану рахунків не передбачає використання рахунків 8-го класу, що обмежує розкриття інформації про витрати діяльності за їх характером.

4. Для обліку доходів та витрат встановлено обмежену кількість рахунків (для обліку доходів - рахунки 70, 74; для обліку витрат – рахунки 90, 91, 96) [54].

Більше ґрунтовне дослідження структури рахунків у спрощеному плані вказує, що деталізація здійснена лише для класів необоротних та оборотних активів, тоді як зобов'язання, власний капітал, доходи та витрати представлені у більш узагальненому форматі, як показано у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Структура спрощеного плану рахунків бухгалтерського обліку

Класи рахунків	Перелік рахунків спрощеного плану рахунків	Кількість рахунків
Необоротні активи	10 «Основні засоби», 13 «Знос необоротних активів», 14 «Довгострокові фінансові інвестиції» 15 «Капітальні інвестиції», 16 «Довгострокові біологічні активи». 18 «Інші необоротні активи»	6
Оборотні активи	20 «Виробничі запаси», 21 «Поточні біологічні активи», 23 «Виробництво», 26 «Готова продукція». 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 35 «Поточні фінансові інвестиції», 37 «Розрахунки з різними дебіторами»	8
Витрати майбутніх періодів	39 «Витрати майбутніх періодів»	1
Власний капітал	40 «Власний капітал», 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	2
Забезпечення майбутніх витрат і платежів	47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів», 48 «Цільове фінансування і цільові надходження»	2
Довгострокові зобов'язання	55 «Інші довгострокові зобов'язання»	1
Поточні зобов'язання	64 «Розрахунки за податками і платежами», 66 «Розрахунки з оплати праці», 68 «Розрахунки за іншими операціями».	3
Доходи майбутніх періодів	68 «Доходи майбутніх періодів»	1
Доходи, фінансові результати	70 «Доходи від реалізації». 74 «Інші доходи», 79 «Фінансові результати»	3
Витрати	90 «Собівартість реалізації». 91 «Загальновиробничі витрати», 96 «Інші витрати»	3
	Всього	30

Джерело: сформовано автором на основі [54]

Отже, розробка спрощеного плану рахунків спрямована на полегшення процесу бухгалтерського обліку для малих підприємств. Проте, після аналізу структури та призначення окремих рахунків, стає зрозумілим, що цей план не завжди забезпечує потреби зовнішніх і внутрішніх користувачів щодо отримання вичерпної та корисної інформації про джерела доходів та затрат. Це ускладнює управлінський процес та обмежує можливість прийняття інформованих рішень інвесторами та кредиторами. Умови господарської діяльності мікро- та малих підприємств різних галузей та особливості їх функціонування підкреслюють, що спрощений план рахунків не завжди є оптимальним, оскільки не відповідає різноманітним вимогам користувачів, виділяється дефіцитом інформації для складання звітності та прийняття управлінських рішень.

Зростання вимог до якості фінансової інформації вимагає вжиття нормативно-методичних заходів для вдосконалення відображення інформації про фінансовий стан та результати діяльності в бухгалтерському обліку та показниках фінансової звітності. Це сприятиме підвищенню ефективності бухгалтерської системи та зростанню корисності облікової інформації для різних користувачів. З точки зору підвищення інформаційної цінності та оптимізації результативності, розробка і впровадження робочого плану рахунків для кожного окремого малого підприємства вважається більш доцільним та обґрунтованим підходом.

2.3 Методика складання та процедури аудиту фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва

Відповідно до п. 3 ст. 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» «для суб'єктів малого підприємництва і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності національними положеннями (стандартами) встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати» [45].

Для визначення результатів господарської діяльності протягом звітного періоду, дані бухгалтерського обліку слід систематизувати у відповідний набір

показників шляхом складання звітності.

Звітність представляє собою систему узагальнених та взаємопов'язаних економічних показників, що відображають результати господарської діяльності підприємства за конкретний звітний період [20].

Основні вимоги до звітності відповідно до НП(С)БО 1 наведено на рисунку 2.3 [50].



Рисунок 2.3 – Основні вимоги до складання звітності

Джерело: сформовано автором на основі [45]

НП(С)БО 25 «передбачає існування змісту і форми Фінансової звітності малого підприємства у складі Балансу (форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) та порядок заповнення його статей, а також зміст і форму Фінансової звітності мікропідприємства у складі Балансу (форма № 1-мс) і Звіту

про фінансові результати (форма № 2-мс) та порядок заповнення його статей» [51].
Спільне та відмінне між цими формами розглянуто у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Спільне та відмінне між фінансовою звітністю малого підприємства та
фінансовою звітністю мікропідприємства

Ознака порівняння	Фінансова звітність малого підприємства		Фінансова звітність мікропідприємства	
Структура балансу	Форма 1-м		Форма 1-мс	
	Актив	Пасив	Актив	Пасив
	I. Необоротні активи	I. Власний капітал	I. Необоротні активи	I. Власний капітал
	II. Оборотні активи	II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	II. Оборотні активи	II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення
	III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	III. Поточні зобов'язання IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття		III. Поточні зобов'язання
Структура звіту про фінансові результати	Форма 2-м		Форма 2-мс	
	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)		Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	
	Інші операційні доходи		Інші доходи	
	Інші доходи		Разом доходи	
	Разом доходи		Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	
	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)		Інші витрати	
	Інші операційні витрати		Разом витрати	
	Інші витрати		Фінансовий результат до оподаткування	
	Разом витрати		Податок на прибуток	
	Фінансовий результат до оподаткування		Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	
	Податок на прибуток		Чистий прибуток (збиток)	
Чистий прибуток (збиток)				

Джерело: сформовано автором на основі [51]

Отже, структури балансу відрізняються за формою, але обидва типи підприємств класифікують активи та пасиви за схожими принципами. Звіти про фінансові результати мають однакові складові елементи, що дозволяє здійснювати

порівняльний фінансовий аналіз.

Аудит фінансової звітності малих підприємств в Україні представляє собою процедуру, під час якої здійснюється перевірка та оцінка достовірності і точності їхньої фінансової звітності. Процес аудиту фінансової звітності малого підприємства в Україні включає наступні етапи:

1. Обирається аудиторська фірма або конкретний аудитор.
2. Аудиторська фірма або аудитор розробляє план аудиту, який включає оцінку ризиків, визначення обсягу робіт та розподіл відповідальності.
3. Аудитори проводять перевірку системи внутрішнього контролю малого підприємства для забезпечення його надійності та ефективності.
4. Аудитори аналізують фінансову звітність малого підприємства, включаючи баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про зміни власного капіталу, та формують свою аудиторську думку.
5. Після завершення аудиту, аудиторська фірма видає аудиторський висновок, у якому висловлює свою думку щодо достовірності фінансової звітності малого підприємства.

Нормативні акти, що регулюють процес аудиту фінансової звітності малого підприємства, перераховані в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Нормативне регулювання аудиту фінансової звітності малих підприємств

Нормативний документ	Зміст
Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [44]	Регулює проведення аудиту фінансової звітності в Україні.
Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [45]	Основний нормативно-правовий акт, що регулює бухгалтерський облік та складання фінансової звітності в Україні.
Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [30]	Мають на меті забезпечення якості, об'єктивності та незалежності аудиторської діяльності, а також визначення процедур, які повинен виконувати кожен аудитор.
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [50]	Встановлює загальні принципи та вимоги до складання фінансової звітності підприємств.
НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [51]	Встановлює вимоги та принципи щодо складання спрощеної фінансової звітності для малих та мікропідприємств.
«Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів» [27]	Документ, що регулює поведінку та відповідальність професійних бухгалтерів.

Джерело: систематизовано автором

Згідно з МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту», «мета аудиту фінансових звітів суб'єкта господарювання полягає у наданні аудиторіві можливості висловити думку про те, чи складені фінансові звіти в усіх суттєвих аспектах відповідно до застосованої концептуальної основи фінансової звітності. Тобто, метою є незалежна експертиза для встановлення реальності та достовірності фінансової звітності, своєчасності та точності її показників» [30].

Для досягнення основної мети аудиту – формування об'єктивної думки про достовірність фінансової звітності – аудитор повинен забезпечити отримання достатньої кількості необхідних аудиторських доказів.

Процес проведення аудиторської перевірки фінансової звітності має свою послідовність, яку можна представити у вигляді порядку здійснення аудиторських процедур, зображеного на рис. 2.4.

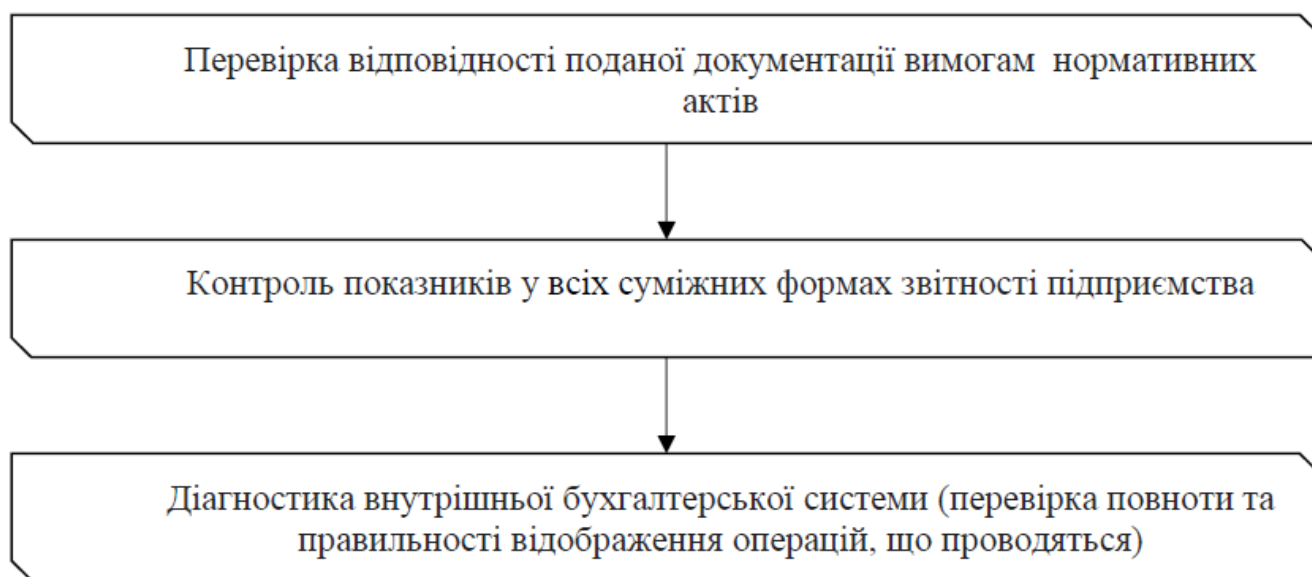


Рисунок 2.4 – Послідовність проведення аудиторських процедур

Джерело: сформовано автором на основі [30]

Коли аудит фінансової звітності підприємства проводиться на добровільній основі, керівництво визначає обсяг документів, які підлягають перевірці. У інших випадках призначається повний аудит фінансових документів підприємства. Завдання аудиту фінансової звітності малого підприємства включають в себе

виконання різноманітних дій та перевірок з метою отримання достовірної інформації та формулювання аудиторської думки щодо фінансової звітності підприємства. Загальний огляд основних завдань аудиту фінансової звітності представлено на рис. 2.5.



Рисунок 2.5 – Основні завдання аудиту фінансової звітності

Джерело: сформовано автором на основі [30]

Після укладення договору про проведення аудиту можна розпочинати розробляти стратегію, план та програму аудиту фінансової звітності суб'єкта господарювання. Аудит завжди має починатися з планування. Створення плану аудиторської перевірки – це процес розробки стратегії та планування аудиторської діяльності для підготовки та проведення аудиту фінансової звітності підприємства. Під час планування аудитор повинен обрати стратегію аудиту [1].

Структура аудиторського плану представлена на рис. 2.6.



Рисунок 2.6 – План аудиту

Джерело: сформовано автором на основі [30]

1. Аудитор проводить збір та аналіз інформації про підприємство, його діяльність та фінансову звітність, включаючи внутрішній контроль. Це допомагає аудитору зрозуміти стан підприємства та виявити ризики, пов'язані з його фінансовою звітністю.

2. Аудитор встановлює мету аудиту, таку як формування думки щодо достовірності фінансової звітності, а також визначає обсяг аудиторських процедур, необхідних для досягнення цієї мети.

3. Аудитор ідентифікує ризики, які можуть впливати на достовірність фінансової звітності, включаючи оцінку ризиків щодо шахрайства та помилок, аналіз внутрішнього контролю та інших факторів.

4. Аудитор визначає аудиторські процедури для перевірки фінансової звітності, включаючи внутрішній контроль, аналітичні процедури та перевірку документації.

5. Аудитор визначає необхідні ресурси, такі як фінансові та технічні, для проведення аудиту, включаючи формування аудиторського колективу та розподіл обов'язків.

6. Аудитор розробляє графік проведення аудиторських процедур, визначаючи терміни завершення різних етапів аудиту для ефективного управління процесом та дотримання графіку.

7. Аудитор встановлює комунікаційний процес з представниками підприємства, зокрема з керівництвом та бухгалтерією, для отримання необхідної інформації та забезпечення співпраці під час аудиторського процесу.

8. Згідно з розробленим планом, аудитор проводить аудиторські процедури, такі як перевірка фінансових записів, аналіз документації та спілкування із співробітниками, з метою отримання достовірної інформації.

9. Аудитор аналізує зібрану інформацію, перевіряє відповідність фінансової звітності встановленим критеріям та оцінює ризики та потенційні помилки, результати чого використовуються для формулювання аудиторської думки та підготовки аудиторського звіту.

10. На основі проведеного аудиту та оцінки результатів, аудитор складає аудиторський звіт, в якому висловлює свою думку щодо достовірності фінансової звітності [12].

Розроблення аудиторської програми становить значущу частину аудиторського процесу. Ця програма визначає конкретні етапи та процедури, які аудитор планує використовувати під час перевірки фінансової звітності підприємства. Аудитор формує програму, і при необхідності може вносити в неї корективи.

Аудиторська програма – це документ, що включає докладний перелік аудиторських процедур і завдань, які аудитор здійснює під час аудиту фінансової звітності підприємства. Основна мета аудиторської програми – забезпечити систематичний та організований підхід до проведення аудиторських перевірок, а також гарантувати, що всі необхідні аспекти та складові фінансової звітності проходять аудит. Іншими словами, це норматив, яким повинні керуватись всі учасники аудиторського процесу [12].

Структура програми аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва наведена на рис. 2.7.

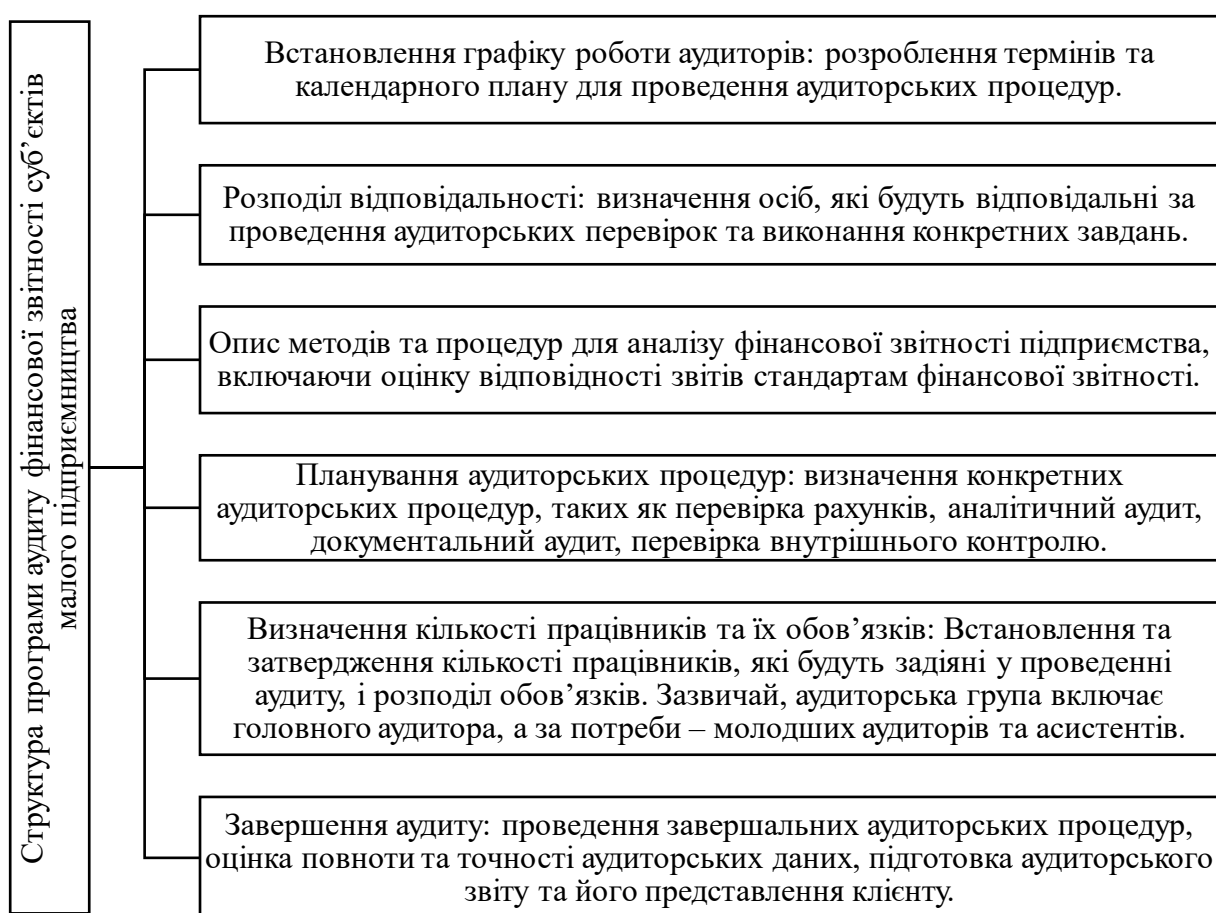


Рисунок 2.7 – Структура програми аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва

Джерело: сформовано автором на основі [1]

Згідно з МСА, при оцінці аудиторського ризику, аудитор повинен враховувати інформацію про діяльність малого підприємства. Таким чином, для

ефективної оцінки ризиків розумно враховувати важливі дані, які формують фінансову звітність, і уникати прийняття високого рівня ризику без врахування конкретного контексту.

Під час формування аудиторських доказів найчастіше застосовуються процедури об'єктивної перевірки. Проте виникає проблема отримання аудиторських доказів, які підтверджують повноту інформації. Це може бути викликано тим, що керівництво може не бажати фіксувати всі економічні операції, або через відсутність системи внутрішнього контролю [12].

Під час проведення аудиту аудитор формує робочі документи, які включають різноманітні матеріали, що використовуються під час аудиторських процедур. Серед них: документи, що містять питання, зауваження та рекомендації аудитора; аналітичні розрахунки для порівняння фінансових показників підприємства з попередніми періодами, іншими підприємствами або прогнозними даними з метою виявлення незвичайних змін або потенційних проблем; детальні програми, що описують методики проведення аудиту для кожної області аудиту; звіти аудитора, в яких фіксуються результати аудиту, включаючи звіти про фінансову звітність, виявлені недоліки та рекомендації, а також звіти про внутрішній контроль; інформація про підприємство, його структуру, діяльність, ризики та системи контролю, що допомагає аудитору зрозуміти бізнес-модель підприємства та визначити ключові аспекти для перевірки; внутрішні записи, які стосуються організації та планування аудиторської роботи, призначення завдань аудиторському персоналу, контролю термінів виконання завдань та інших аспектів управління аудиторським процесом; копії важливих документів, отриманих під час аудиту, таких як фінансові звіти, контракти, банківські виписки, акти інвентаризації і т. д., зберігаються для доступності важливої інформації та доказів. Ці різноманітні документи сприяють ефективнішому проведенню аудиторської перевірки.

Отже, у ході аудиторської діяльності аудитор використовує різноманітні робочі документи, які охоплюють широкий спектр інформації та аналізується для ефективності та точності аудиту фінансової звітності підприємства.

Висновки до розділу 2

У даному розділі розглянуто питання організації і методики оподаткування та обліку діяльності суб'єктів малого підприємництва.

За результатами аналізу відмінностей в організації облікового процесу на малих підприємствах встановлено, що ці різниці обумовлені особливостями функціонування таких підприємств на нормативному рівні, вимогами користувачів облікової інформації та завданнями бухгалтерського обліку.

Вибір форми бухгалтерського обліку є однією з ключових організаційних задач для суб'єктів малого підприємництва, оскільки кожна форма передбачає поєднання різних видів облікових реєстрів. Ці реєстри повинні гарантувати оперативний контроль, своєчасність, повноту і достовірність узагальнення всіх господарських операцій у бухгалтерському обліку.

Декілька ключових факторів впливають на вибір форми організації обліку на малих підприємствах, таких як організаційна структура управління, параметри фінансового обліку, параметри управлінського обліку, система оподаткування (загальна чи спрощена), а також стадія життєвого циклу підприємства.

У сучасних умовах господарювання використання традиційної системи обліку та звітності для малих підприємств стає непридатним, оскільки вона виявляється громіздкою та трудомісткою. Замість цього, використання спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку та заповнення скорочених форм фінансової звітності дозволяє суб'єктам малого підприємництва здійснювати більш ефективний аналіз своєї діяльності та приймати управлінські рішення.

Методика та процедури аудиту фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва включають в себе комплексні аудиторські підходи, які забезпечують надійність та об'єктивність фінансової інформації.

З ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

3.1 Аналіз діяльності суб'єктів малого бізнесу в Україні

Розвиток підприємництва у сучасних складних соціально-економічних умовах нашої держави значно впливає на стабілізацію та відновлення національної економіки. Від рівня ефективності діяльності вітчизняних підприємств залежить можливість економічного зростання держави, рівень зайнятості та якість життя населення. Для того, щоб виявити певні тенденції та детально охарактеризувати стан розвитку вітчизняного підприємництва, проаналізуємо динаміку кількості суб'єктів господарювання та частки суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва у загальній кількості суб'єктів господарювання в Україні протягом 2013-2018 років. Результати аналізу наведені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Кількість суб'єктів господарювання та частка суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва у загальній кількості суб'єктів господарювання в Україні протягом 2019-2022 років

	суб'єкти великого підприємництва, одиниць	суб'єкти середнього підприємництва, одиниць	у % до загального показника суб'єктів господарювання відповідного виду діяльності	суб'єкти малого підприємництва, одиниць	у % до загального показника суб'єктів господарювання відповідного виду діяльності	з них суб'єкти мікропідприємництва, одиниць	у % до загального показника суб'єктів господарювання відповідного виду діяльності
2018	446	16476	0,9	1822671	99,1	1764737	95,9
2019	518	18129	0,9	1922978	99,1	1864013	96,0
2020	512	17946	0,9	1955119	99,1	1898902	96,2
2021	610	17811	0,9	1937827	99,1	1880858	96,1
2022	494	15037	0,9	1716977	99,1	1671558	96,5

Джерело: сформовано автором за даними [16]

Загальна кількість суб'єктів господарювання зростала до 2022 року, що

свідчить про динамічний розвиток економіки в Україні.

Кількість суб'єктів великого та середнього підприємництва залишалася стабільною та складала невеликий відсоток від загальної кількості суб'єктів господарювання.

Суттєве зростання відбулося в кількості суб'єктів малого підприємництва, що вказує на активну участь малих підприємств у економічній діяльності країни.

Зростання кількості суб'єктів мікропідприємництва свідчить про тенденцію до збільшення чисельності невеликих підприємств.

Відсоткове співвідношення між суб'єктами різних розмірів (великі, середні, малі, мікро) майже не змінювалося протягом років, вказуючи на стабільність в структурі підприємництва в Україні.

Отже, загальна тенденція свідчить про динамічний розвиток малих та мікропідприємств, які відіграють значущу роль у економіці країни.

Загалом, протягом періоду введення воєнного стану до 12 лютого 2023 року в Україні було створено 17,1 тис. нових підприємств та 178,5 тис. ФОПів (рис. 3.1).

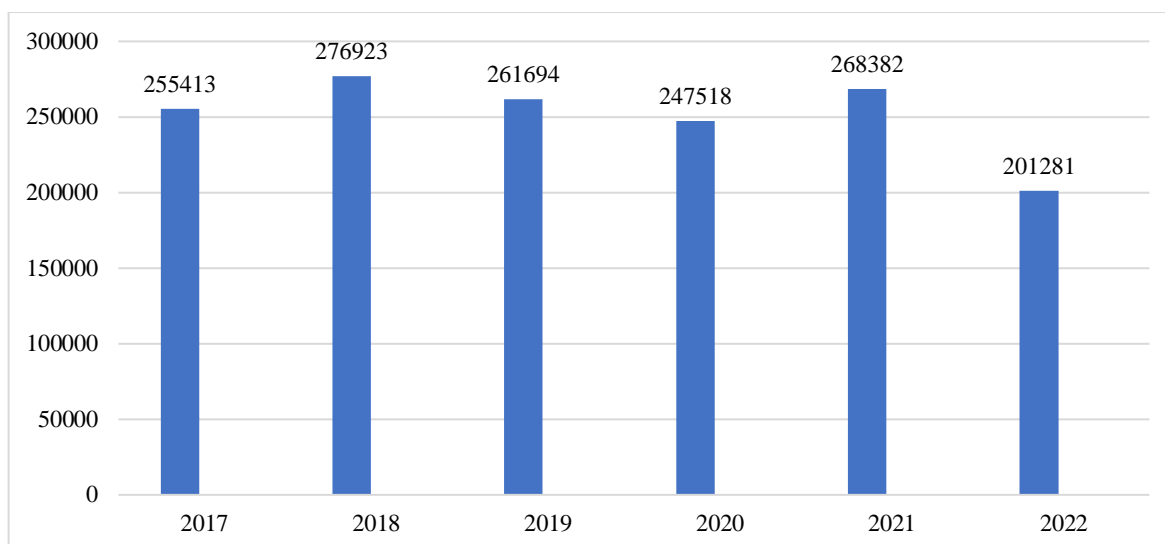


Рисунок 3.1 – Динаміка відкриття нових ФОПів за 2017-2022 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [59]

Незважаючи на складні зовнішньо-політичні умови, у березні 2022 року було зареєстровано мінімальну кількість нових підприємств (14) та 2050 нових ФОПів, тоді як у вересні ці показники сягнули максимального рівня – 2082 нових

підприємства та 20298 нових ФОПів. Значна кількість зареєстрованих ФОПів під час повномасштабної війни свідчить про успішність застосування податкових пільг для малого бізнесу у 2022 році, що визначає ефективність державної податкової політики [59].

В Україні найбільша кількість малих підприємств відносяться другої групи платників єдиного податку, і ця група забезпечує близько 75% всіх надходжень цього податку до місцевих бюджетів. Однак, не дивлячись на це, в структурі доходів місцевих бюджетів надходження від єдиного податку займають лише друге місце (табл. 3.2) [18].

Таблиця 3.2

Динаміка надходжень єдиного податку у 2017-2022 рр

Рік	Доходи зведеного бюджету, млн грн	Єдиний податок, млн грн	Частка від усіх доходів зведеного бюджету України, %
2018	1184278,1	29564,2	2,50
2019	1289779,8	35270,2	2,73
2020	1376661,6	38031	2,76
2021	1662242,7	46282,4	2,78
2022	2196273,3	47226,1	2,15

Джерело: сформовано автором за даними [18]

З таблиці 3.2 видно, що частка єдиного податку в доходах зведеного бюджету є невеликою. Враховуючи значну кількість платників єдиного податку, це свідчить про значний потенціал для зростання податкових надходжень.

Система спрощеного оподаткування в Україні має свої недоліки, серед яких є можливість використання її для ухилення від сплати інших податків. Навіть великі компанії часто реєструють своїх працівників як підприємців, щоб мінімізувати податки та соціальні внески. Сплачуючи фіксовану ставку податку на основі доходу, підприємства уникають сплати податку на прибуток, що може призводити до значної податкової економії, і, відповідно, бюджет втрачає значну частину податкових надходжень.

Ще однією проблемою сучасної системи спрощеного оподаткування є відсутність взаємозв'язку між обсягом отриманих доходів та розміром податкових

платежів платників I та II груп оподаткування. Наприклад, підприємство II групи може отримувати дохід у розмірі 400-450 тис. грн щомісяця, при цьому сплачуючи лише 20% від розміру мінімальної заробітної плати. Зазначено, що такий розмір податку може бути навіть меншим, оскільки ставка податку визначається органами місцевої влади [26].

Поміж інших недоліків спрощеної системи оподаткування, ставки єдиного податку для платників I та II груп залежать від рішень органів місцевого самоврядування, а також обчислення бази оподаткування проводиться врахуванням лише доходу, ігноруючи витрати тощо [41]. С

лід відзначити, що для суб'єктів підприємницької діяльності II-IV групи, згідно із змінами в законодавстві, стало обов'язковим використовувати Реєстратори розрахунково-касових операцій (РРО) з 1 січня 2022 року. Важливо відзначити, що введення воєнного стану не вплинуло на цей обов'язок. Однак тимчасово, починаючи з 7 березня 2022 року і до припинення чи скасування воєнного стану на території України, фінансові санкції та штрафи за порушення в сфері РРО не застосовуються (за винятком підакцизних товарів) [6].

Порівняльна характеристика ставок єдиного податку в Україні та країнах Європи наведена у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Порівняльна характеристика ставок єдиного податку в Україні та країнах Європи

Країна	Ставка єдиного податку	База оподаткування
Україна	I група - 10 %	прожитковий мінімум для працездатних осіб, якщо дохід < 1118900 грн
	II група - 20 %	мінімальна зарплата, якщо дохід < 5587800 грн
	III група - 3%, 5%, 2%	дохід, якщо він < 7818900 грн
Польща	19 % базова ставка	прибуток
	9 % для малого бізнесу	дохід від реалізації, який не > 2 млн євро
Словаччина	15 % для юросіб	прибуток < 49790 євро
	21 % для юросіб	прибуток > 49790 євро
	19-25% для фізосіб	прибуток
Чехія	19 % для юросіб	прибуток
	15 % для фіз. осіб	прибуток
	фіксована сума для підприємців 242 євро	неоподатковувана межа: виручка < 40416 євро

Джерело: сформовано автором на основі даних сайтів податкових органів країн ЄС

Порівнюючи досвід України та інших країн у сфері оподаткування малого бізнесу, з таблиці 3 випливає, що в Україні існують найнижчі ставки єдиного податку. На відміну від інших країн, розглянутих у аналізі, в Україні розмір податку для I-II груп не залежить від розміру доходу, а визначається на основі мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму. Загалом можна визнати, що вітчизняна податкова система є досить лояльною до підприємців.

Крім того, що пільгова спрощена система в Україні допомагала підтримувати бізнес під час воєнного стану, вона також породжувала деформації у конкурентному середовищі та надавала переваги тим суб'єктам, які не мали нагальної потреби у такій підтримці (зокрема, високорентабельному бізнесу). За оцінками податкового комітету парламенту, через функціонування пільгової спрощеної системи бюджет втратив приблизно 7 млрд гривень. Зазначено, що понад 200 млн гривень цієї суми становлять втрати бюджету, пов'язані з використанням пільг гральним бізнесом. У лютому 2023 року Президент України підписав закон, який забороняє гральному бізнесу скористатися спрощеною системою оподаткування [26].

З одного боку, податкові пільги зменшують обсяг податкових надходжень, але, з іншого боку, вони допомагають збільшити обсяги економічних операцій і підтримати бізнес у важкі часи. Навіть за умов воєнного стану, ФОПи I та II груп можуть не сплачувати єдиний податок, але за період з січня по жовтень 2022 року вони внесли до бюджету на 35% або 88,5 млн гривень більше, ніж за аналогічний період 2021 року (4,8 млрд гривень). Зросли також надходження від єдиного внеску на соціальне страхування. Однак в умовах значного дефіциту державного бюджету та необхідності забезпечити фінансування оборони країни з внутрішніх ресурсів, виникла необхідність скасувати податкові пільги для бізнесу, який користується спрощеною системою оподаткування.

Отже, система спрощеного оподаткування в Україні продовжує залишатися важливим податковим режимом для малих підприємств. Останні зміни в цій системі були спрямовані на надання підтримки не лише малим підприємствам, а й великим бізнесам загалом. Хоча існує підтримка для повернення до попереднього

оподаткування, також розглядається можливість збільшення ставок єдиного податку для ФОПів I-II груп та встановлення залежності між ставками та обсягом доходу, а не прожитковим мінімумом чи мінімальною зарплатою (особливо для ФОПів II групи, де РРО обов'язкові), а також посилення контролю за дотриманням податкового законодавства і протидії ухиленню від сплати податків.

Оптимізацію балансу інтересів між державою і малим бізнесом можна реалізувати шляхом впровадження комплексу заходів, включаючи:

1. Збільшення відповідальності платників єдиного податку за використання працівників без оформлення трудових відносин.

2. Створення стимулів для місцевих органів влади в зацікавленості в розвитку малого бізнесу на їхній території.

3. Звільнення від оподаткування новостворених підприємств та підприємців протягом першого року діяльності.

4. Прив'язку диференційованого граничного обсягу виручки, що надає право переходу на спрощену систему оподаткування, до розміру мінімальної заробітної плати або індексу інфляції для постійної його актуалізації [40].

Внесення змін до регулюючих елементів спрощеної системи оподаткування дозволить зберегти позитивну динаміку платників, усунути виявлені недоліки і закрити можливі «лазівки», які використовуються для мінімізації податкових зобов'язань. В теорії оподаткування існують різні концепції, відповідно до однієї з яких, суб'єкти оподаткування повинні сплачувати податки пропорційно отриманим вигодам від держави, хоча ці вигоди можна оцінити не прямо. Згідно з іншою концепцією, фізичні та юридичні особи повинні сплачувати податки залежно від розміру доходів, що застосовано для III групи платників. Недолік полягає в тому, що на практиці платники часто намагаються занижувати обсяг отриманих доходів для ухилення від оподаткування [35].

На рис. 3.2 представлена концепція удосконалення адміністрування єдиного податку в Україні, яка базується на чітко визначених меті, завданнях, принципах і методах реалізації. Здійснення цієї концепції має на меті досягти визначених цілей та покращити ефективність адміністрування єдиного податку.



Рисунок 3.2 – Концепція удосконалення адміністрування єдиного податку в Україні

Джерело: сформовано автором

Мета концепції полягає у вдосконаленні адміністрування єдиного податку з метою сприяння розвитку малого бізнесу, збільшення надходжень в місцеві бюджети, зменшення тіньового сектору економіки, подолання безробіття та

зниження рівня соціальної напруги в Україні. Вирішення цієї мети передбачає реалізацію кількох завдань:

1. Збалансування інтересів: забезпечення рівноваги між інтересами платників та органів місцевого самоврядування.
2. Формування податкової культури: підвищення рівня свідомості та відповідальності платників податків.
3. Доступність взаємодії: забезпечення ефективної взаємодії між платниками та контролюючими органами.
4. Інформаційна відкритість: забезпечення прозорості та доступності інформації для платників щодо процесу адміністрування єдиного податку.
5. Стимулювання підприємницької активності: впровадження пільгових режимів для окремих платників податків з метою стимулювання підприємницької діяльності.

Ця концепція передбачає комплексний підхід до удосконалення адміністрування єдиного податку та акцентує на важливості балансу інтересів, ефективності взаємодії та створенні сприятливого середовища для підприємництва.

Принципи адміністрування єдиного податку в Україні визначаються рядом ключових положень, що впливають на ефективність та прозорість системи оподаткування. Основні принципи включають:

- ефективність – забезпечення того, щоб спрощена система оподаткування сприяла розвитку малого бізнесу та стимулювала додаткові інвестиції;
- нейтральність – забезпечення того, щоб умови оподаткування не залежали від суб'єктів підприємницької діяльності, що запобігає впливу на конкурентоспроможність платників;
- прозорість – забезпечення передбачуваності адміністрування єдиного податку з точки зору приваблення інвестиційного капіталу;
- збалансованість – здійснення балансування надходжень єдиного податку через визначення ставок та бази оподаткування для різних груп платників;
- рівномірність і зручність сплати – встановлення строків сплати податків та

зборів, які забезпечують своєчасне надходження коштів до бюджетів та зручність їх сплати платниками;

– єдиний підхід до встановлення податків – визначення усіх обов’язкових елементів податку на законодавчому рівні для створення єдиної системи оподаткування [26].

Зазначені принципи реалізуються через ряд методів, серед яких: проведення інформаційних зустрічей для пояснення питань оподаткування платникам; спрощення формальних процедур адміністрування єдиного податку; своєчасне оприлюднення інформації на сайті Державної податкової служби та її територіальних відділень; розробка програм для підтримки розвитку малого бізнесу та впровадження пільгових режимів оподаткування; аналіз і удосконалення місцевих регуляторних актів та спрощення процедур отримання дозволів/ліцензій.

Повна реалізація цих методів має на меті досягти зазначених завдань та забезпечити ефективне адміністрування єдиного податку. У випадку виявлення проблем з впровадженням, можливий повторний аналіз та корекція методів.

3.2 Аналіз зарубіжного досвіду регулювання і підтримки малого бізнесу

Система регулювання та підтримки малого бізнесу в Європі почала формуватися у 70-ті роки минулого століття. В цей період були прийняті заходи щодо ліквідації адміністративних бар’єрів для малого бізнесу, внесено зміни до оподаткування, зокрема, податку на додану вартість, а також відбулися корекції у сфері соціальної політики та умов фінансування малого бізнесу. Важливим кроком стала розробка Європейської хартії для розвитку малого бізнесу, яка забезпечила значні переваги у фінансовому, технологічному, інформаційному та кадровому забезпеченні.

Державна підтримка малого бізнесу в Європі реалізується за допомогою спеціальних програм, які фінансуються за рахунок Структурних фондів Євросоюзу, Фонду регіонального розвитку та Соціального розвитку. Ця підтримка охоплює різні рівні — регіональний, національний та наднаціональний. Політика

підтримки підприємництва в Європі впроваджується як на рівні окремих країн, так і через спеціальні програми, що реалізуються під егідою Європейського Союзу.

В липні 2008 року був прийнятий «Акт малого бізнесу для Європи» («A small business act for Europe»), спрямований на створення сприятливого середовища для полегшення функціонування малого підприємництва та використання його потенціалу. Акт містить принципи та конкретні заходи, які країни-члени ЄС зобов'язані виконувати, здійснюючи політику, спрямовану на підтримку конкурентоспроможності та розвитку малих підприємств [37].

1 грудня 2009 року Рада з конкурентоспроможності прийняла документ «Conclusions on the small business act», де визначалася роль малого та середнього бізнесу в економічному розвитку Європи та визначалися шляхи його підтримки. Основні пріоритетні сфери включали поліпшення доступу до фінансів, полегшення виходу на ринок та створення сприятливого регуляторного середовища для підтримки цього сектору. Реалізація цієї політики повинна бути національним, регіональним та наднаціональним завданням.

Основним завданням наднаціонального регулювання та підтримки малого і середнього бізнесу в Європі стало зміцнення внутрішнього ринку, інтернаціоналізація підприємницької діяльності та уніфікація законодавчої бази для створення єдиного економічного простору в ЄС. Національна політика в країнах-членах ЄС спрямована на створення кращих умов для бізнес-діяльності, підвищення конкурентоспроможності та сприяння зростанню, при цьому здійснюється перехід від «важкої» підтримки у формі фінансових заходів до «м'якої» підтримки через консультаційні послуги [37].

Управління Європейської комісії сприяє прийняттю управлінських рішень завдяки взаємодії держави та підприємців за Законом про малий бізнес (2008 р.). Консультації з підприємцями виявили 10 найобтяжливіших для них законів, включаючи REACH, оподаткування, нормативи безпеки продукції, упаковки, нагляд за ринком, обробку даних, митний кодекс ін.

Формування сприятливого інституційного середовища включає в себе культурну підтримку підприємництва через освіту та професійну підготовку.

Незважаючи на економічну кризу, мале підприємництво в ЄС продовжує розвиватися, і уряди країн докладають зусиль для поліпшення підприємницького середовища.

Таким чином, в Європейському Союзі активно здійснюється регулювання та підтримка малого і середнього бізнесу з використанням різноманітних форм і методів, які враховують потреби європейської інтеграції. Вивчення та використання досвіду ЄС у сфері малого і середнього підприємництва може значно вплинути на його оживлення та успішний розвиток, зокрема у контексті реального стану економіки України. Розглянемо як приклад системи регулювання та підтримки МСП в країнах ЄС, таких як Франція, Німеччина і Великобританія, а також в розвинених країнах світу, таких як США, Канада, Японія і Китай.

У Франції, державна політика спрямована на стимулювання створення та росту нових МСП, економічний розвиток регіонів, збільшення рівня зайнятості, підтримку інноваційної діяльності, розвиток електронного бізнесу та вдосконалення системи обслуговування МСП. Основні напрями цієї політики відображені в п'ятирічних планах і програмах, які узгоджуються з регіонами та фінансуються ними разом із коштами ЄС та приватним капіталом [25].

Програми, спрямовані на підтримку малих підприємств, реалізуються як державними, так і уповноваженими партнерськими організаціями відповідно до національної економічної та технічної політики. В Міністерстві фінансів, економіки і промисловості (МФЕП) для цього було створено «Управління торговими, ремісничими підприємствами і підприємствами щодо надання послуг».

Французьке інноваційне агентство «OSEO» відіграє ключову роль у підтримці малих підприємств та охоплює всі регіони Франції через свою регіональну мережу. Воно було створено шляхом об'єднання «Французького національного інноваційного агентства «ANVAR», «Банку розвитку малого і середнього бізнесу «BDPME» і «Французького товариства страхування капіталів «Sofaris» в 2005 році.

У результаті дії державно-приватного партнерства виникло Національне агентство з підтримки створення підприємств, яке надає допомогу у заснуванні

бізнесу та уникненні банкрутства. Інші суб'єкти, такі як органи місцевого самоврядування, торгово-промислові палати, фонди, що утворені великими корпораціями, також надають підтримку. Структуру державної підтримки малих і середніх підприємств в Франції можна побачити на рисунку 3.3.



Рисунк 3.3 – Структура державної підтримки МСП во Франції

Джерело: сформовано автором на основі [25]

У Франції діють гарантійні фонди, які надають допомогу у знаходженні джерел фінансування для початкуючих підприємців. Організація «Рух французьких підприємців» забезпечує захист інтересів бізнес-співтовариства.

Стратегія розвитку малих та середніх підприємств (МСП) в Франції спрямована на підвищення гнучкості, стійкості та конкурентоспроможності компаній у глобалізованій економіці. Державні заходи включають в себе вдосконалення системи освіти та перепідготовки фахівців для МСП, підтримку інноваційної діяльності, поліпшення взаємодії між державними установами та іншими організаціями, дерегуляцію та розвиток інформаційних технологій.

Зокрема, надаються пільги та підйомні заходи для тих, хто відкриває бізнес у економічно депресивних зонах. Система підтримки для безробітних, які вирішили

створити свій бізнес, включає звільнення від податків на тривалий термін та консультативну допомогу. Багато власників МСП можуть отримати пільгові кредити, позики та субсидії. Для гарантування кредитів, виданих банками середнім та малим підприємствам, існує «Французьке товариство страхування капіталів Sofaris», яке діє на основі ініціативи Міністерства фінансів, економіки та промисловості.

Французька система державного регулювання та підтримки МСП, наявна протягом понад 25 років, довела свою ефективність, приносячи державі не лише податкові надходження, але й зниження рівня безробіття через створення нових робочих місць у секторі малого та середнього бізнесу [39].

У Німеччині малі та середні підприємства (МСП) займають значне місце в економіці, вносячи приблизно 50% до ВВП і забезпечуючи роботою більше 3,7 мільйонів осіб, що становить 63% робочої сили.

Німецька влада виявляє підтримку громадянського бажання займатися підприємницькою діяльністю, надаючи сімейним підприємствам податкові послаблення. Крім того, існують програми фінансування для МСП, які включають кредити зі зниженими та фіксованими на тривалий термін процентними ставками. Регіональні програми підтримки підприємців включають надання інвестиційної допомоги через гранти або зниження ставок для кредитів. Зокрема, ці заходи спрямовані на бізнес, розташований у регіонах із несприятливими умовами, і на розвиток інфраструктури та туристичних об'єктів [23].

Державна політика в Німеччині орієнтована на структурні реформи для швидкого виходу економіки з застою та підтримку сектору МСП. Стратегічні напрямки включають інноваційну діяльність, використання високих технологій, навчання та підвищення кваліфікації, розвиток експортних можливостей, створення нових підприємств і підтримку самозайнятості, особливо в колишній НДР. Фінансова підтримка надається на федеральному та регіональному рівнях, переважно через гарантії і поручительства державних фінансових інститутів для МСП. Координація цих заходів здійснюється Федеральним міністерством економіки і праці (ФМЕП) [23].

Структура державної підтримки МСП у Німеччині наведена на рис. 3.4.

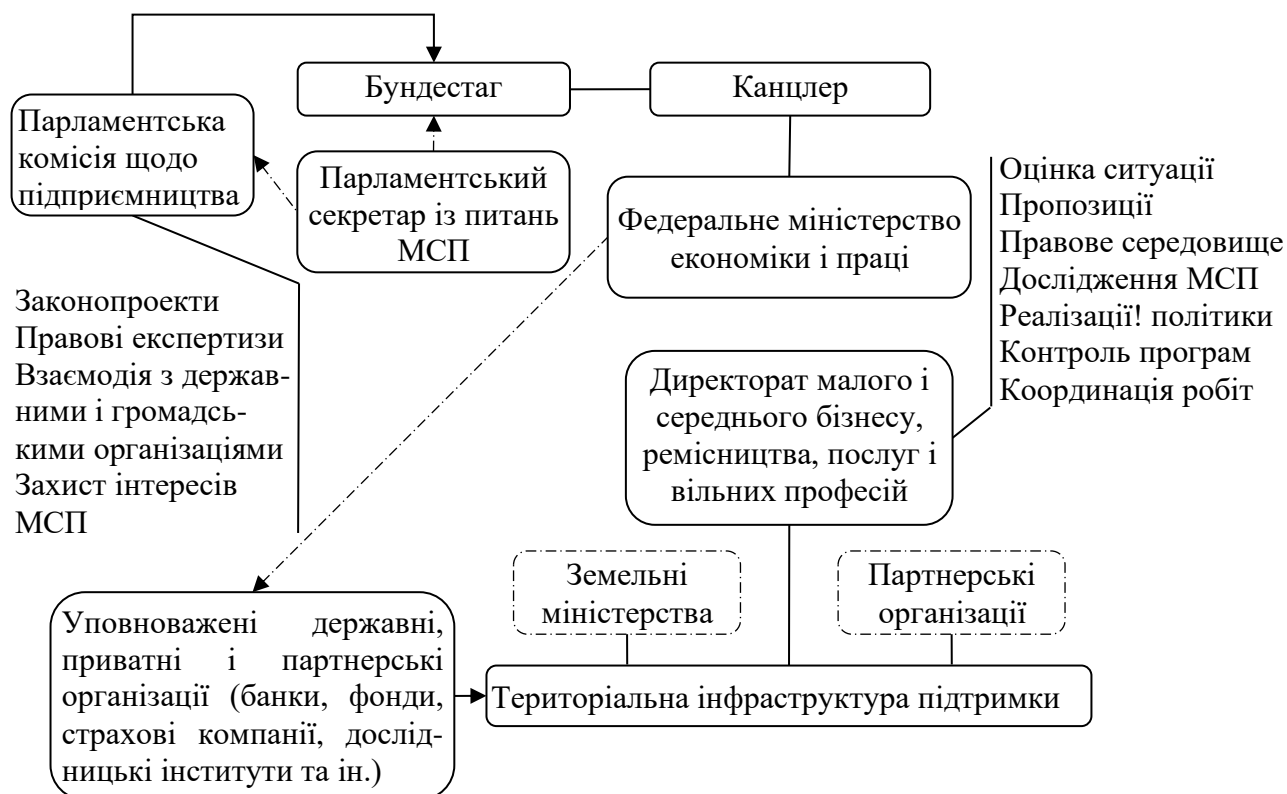


Рисунок 3.4 – Структура державної підтримки МСП у Німеччині

Джерело: сформовано автором на основі [23]

У Німеччині, для підтримки малих та середніх підприємств (МСП), існує урядовий орган - Директорат малого і середнього бізнесу, ремісництва, послуг і вільних професій, який володіє відповідними ресурсами і повноваженнями. Програми цього органу спрямовані на розвиток МСП, і спеціальний державний орган контролює їх виконання.

Усі німецькі компанії, за винятком ремісничих і фермерських господарств, згідно з національним законодавством, повинні бути членами промислово-торговельної палати, яка надає підтримку МСП в Німеччині. Пільгове кредитування малого бізнесу включає фінансування інноваційної, екологічної, будівельної та інших проектів, спрямованих на розвиток різних галузей економіки.

Державна підтримка МСП в Німеччині охоплює широкий спектр заходів, таких як податкові пільги, стимулювання інновацій, довгострокові інвестиції, гарантування позик, інвестиційна допомога для енергоефективності та підвищення

кваліфікації працівників [23].

Політика Великобританії спрямована на вдосконалення регуляторної сфери, ліквідацію застарілого та неефективного регулювання та встановлення прозорих нормативних принципів для вирішення невідповідностей у системі регулювання. Програма уряду націлена на створення найкращих умов для розвитку сектору МСП. Виконавчий орган, який відповідає за вдосконалення регулювання (The Better Regulation Executive), відіграє ключову роль у впровадженні програми заходів, спрямованих на спрощення регулювання. Цей орган є частиною Департаменту у справах бізнесу, інновацій та професійної підготовки, і координує реалізацію регуляторної реформи на всіх рівнях уряду. Його завдання включають співпрацю з відомствами для удосконалення регулювання, координацію їхньої діяльності, а також співпрацю з регуляторами та відомствами для спрощення і вдосконалення діючих регуляторних актів. Бізнес також має можливість впливати на розроблення та реалізацію регуляторних правил, подаючи пропозиції через виконавчий орган щодо удосконалення запропонованого регулювання [39].

Ключовим аспектом ефективної стратегії регулювання та її реалізації, а також роботи Виконавчого органу, є дотримання п'яти основних принципів. Згідно з цими принципами, кожне регулювання повинно бути: прозорим, підзвітним, пропорційним, послідовним і цілеспрямованим. Політика уряду Великобританії виявляється досить ефективною у справі підтримки конкурентоспроможності національних виробників у всіх секторах економіки через впровадження стратегії удосконалення організації системи органів державної влади та зниження адміністративних бар'єрів та регулювання. За даними Світового банку, Великобританія займає лідерські позиції в Європі у рейтингу легкості ведення бізнесу.

Важлива роль у стимулюванні розвитку дрібних підприємств належить бюджетній, податковій і кредитній політиці держави. Для дрібних фірм передбачені знижені ставки податків, відкладена оплата рахунків, складання балансу для розрахунку податку на додану вартість лише після сплати рахунків, ефективна система знижок при сплаті прострочених позик, пільги при стягуванні

місцевого податку на майно. Уряд гарантує значну частину (70-80%) кредитів, виділених банками для дрібного бізнесу, через урядову «Програму гарантування кредитів». Однією з пріоритетних сфер підприємницької діяльності в Великобританії є інновації. Країна витрачає понад 30 млн доларів США щорічно (2% ВВП) на розвиток інноваційної діяльності. Уряд також застосовує різноманітні заходи, такі як пільгове оподаткування, субсидії, списання витрат на НДДКР на собівартість продукції, кредитні гарантії, для стимулювання інновацій [25].

Структура державної підтримки малого бізнесу у Великобританії представлена на рис. 3.5.



Рисунок 3.5 – Структура державної підтримки МСП у Великобританії

Джерело: сформовано автором на основі [15; 39]

Корисним елементом досвіду Великобританії в сфері державного регулювання малого бізнесу, яке Україна може взяти на увагу, є підтримка підприємництва в регіонах, які перебувають у кризі. Для цього встановлюються

зони вільного підприємництва, де функціонують державно-комерційні фонди, які надають пільгові кредити та бізнес-послуги. Важливим елементом є і програма «Дії для міст», яка спрямована на оновлення старих промислових центрів і поліпшення соціального клімату у виробничих кварталах.

В Сполучених Штатах державна стратегія визначається як повноцінна підтримка малого підприємництва та забезпечення свободи підприємницької діяльності, створення справедливих умов конкуренції і розвиток приватної ініціативи для реалізації всього потенціалу особистості. Це вважається основою економічного зростання та національної безпеки країни. Вищим державним органом, що здійснює цю політику та відповідає за розвиток сектору малого підприємництва, є Адміністрація Малого Бізнесу (АМБ), заснована у 1953 році, яка підзвітна лише Президентові та Конгресу країни [15].

Структура державної підтримки МСП у США наведена на рис. 3.6.

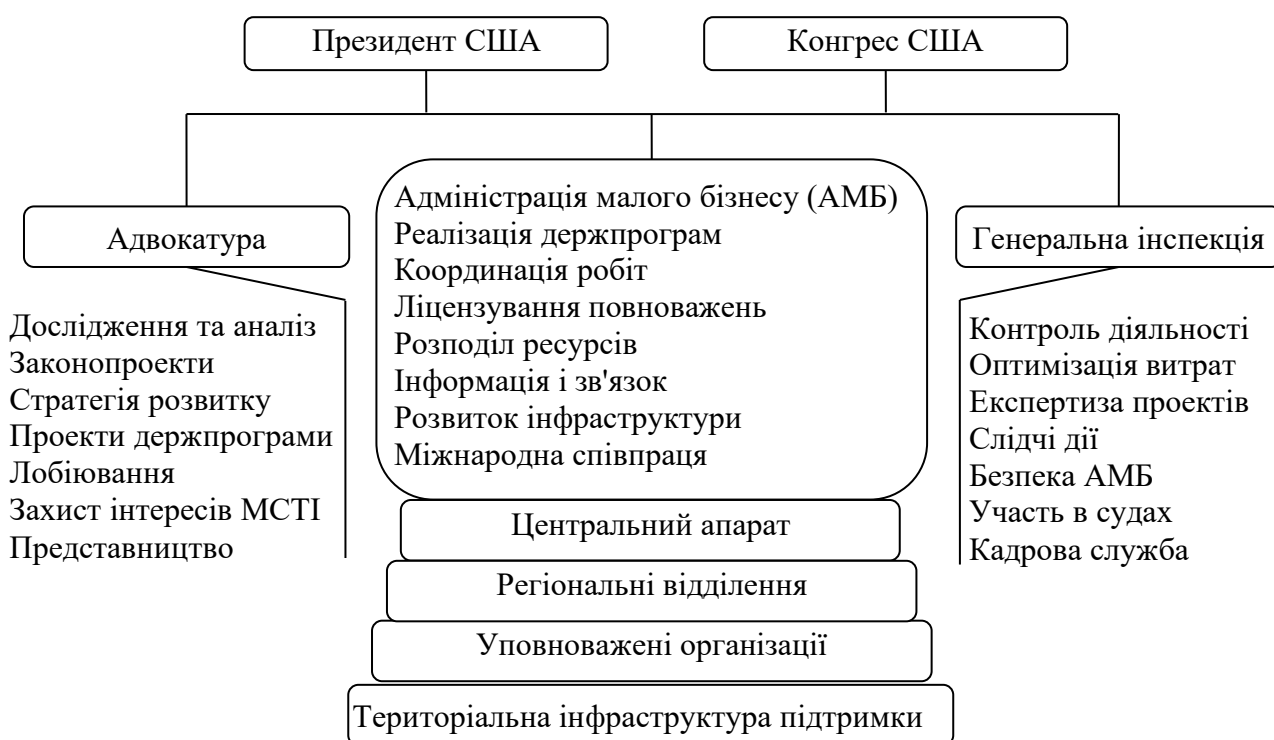


Рисунок 3.6 – Структура державної підтримки малого бізнесу у США

Джерело: сформовано автором на основі [15]

Структурно, Адміністрація Малого Бізнесу (АМБ) включає Адвокатуру і Генеральну Інспекцію, проте їх діяльність не підпорядкована керівництву АМБ. Це

надає Адвокатурі і Генеральній Інспекції можливість незалежно оцінювати стан малих та середніх підприємств (МСП), оцінювати ефективність АМБ та пропонувати конструктивні заходи для вдосконалення методів та програм підтримки та розвитку МСП.

У системі економічної підтримки малого бізнесу в США виокремлюються три рівні: федеральний (Адміністрація Малого Бізнесу), штатовий та муніципальний. Понад 70% річного бюджету Адміністрації (понад 2 млрд доларів США) спрямовується безпосередньо на малі підприємці у формі як прямого субсидування деяких видів підприємницької діяльності, так і непрямого стимулювання розвитку малого бізнесу.

З метою поліпшення доступу малих підприємств до кредитних ресурсів, Адміністрація виступає гарантом за виданими підприємцям позиками і забезпечує за рахунок своїх гарантійних фондів до 90% вартості застави.

Сучасне законодавство США визначає підприємництво як пріоритетну галузь економічного розвитку держави. Ключовими напрямками державної політики є забезпечення доступу до капіталу, освіти, підтримка у отриманні державних замовлень (23-27% від усіх замовлень) та захист інтересів в судовому порядку. Держава надає підтримку основній масі відкриттів і винаходів у США, спрямовуючи фінансування на користь малих інноваційних фірм через адміністративні механізми [15].

У 42 американських штатах діють спеціальні ініціативи щодо надання кредитів малим підприємствам, в 32 штатах надаються фінансові ресурси для придбання чи оренди офісних приміщень, а в 22 штатах надають гарантії на позики. Зазвичай багато штатів представляють комплексні пакети програм для підтримки малих компаній, часто у співпраці з місцевими корпораціями з розвитку. Органи управління в багатьох штатах і великих містах розробляють преференційні програми, спрямовані на залучення малих підприємств до державних програм з виробництва товарів і надання послуг населенню [15].

У Канаді відводиться важлива роль малому та середньому підприємству, і ця роль швидко зросла в останній третині ХХ століття. Орієнтація на великі

підприємства як основних агентів економічного та науково-технічного прогресу відступила перед розумінням можливостей, які мають малі підприємства, та зростаючим інтересом до відновлення підприємницької культури. Державна політика Канади орієнтована на ефективне використання ресурсів для розвитку сектора малих та середніх підприємств (МСП) і спрямована на застосування інформаційних технологій, наукових знань та високих технологій. Підтримка МСП спрямована на розширення ринків та досягнення високої продуктивності, економічної ефективності і конкурентоспроможності на світовому рівні. Інфраструктура підтримки та розвитку МСП в Канаді має різноманітну структуру, що включає федеральні, регіональні та галузеві організації. Міністерство промисловості Канади відповідає за розробку політики та стратегій підтримки МСП та наглядає за роботою «Канадської мережі бізнес-послуг» (КСБП), координуючи її зусилля з іншими урядовими та партнерськими організаціями в рамках національної інноваційної програми.

Державна стратегія має на меті забезпечити стійкий розвиток МСП в умовах критичних змін на внутрішніх і світових ринках, співпрацюючи з федеральними та регіональними органами управління, політичними, громадськими та приватними структурами. Серед ключових напрямків знаходяться вдосконалення інфраструктури підтримки МСП, розвиток високоінтелектуальних галузей, покращення доступу до інформаційних продуктів і послуг, зміцнення співпраці між підприємцями та регіональними органами, підвищення фінансової грамотності та управлінської культури у МСП [39].

У Канаді, як і в США, розвиток малого підприємництва відбувається завдяки підтримці та допомозі федеральних структур. Федеральний банк розвитку (ФБР) був створений для надання фінансової допомоги, позик та гарантій, а також для забезпечення послуг у сфері менеджменту, консультацій, навчання та інформаційної підтримки малим підприємствам. Малі підприємства також користуються низькою ставкою федерального податку на прибуток, яка складає 15%, порівняно із 36% для інших фірм. Провінційний податок на прибуток для малих підприємств також є приблизно вдвічі нижчим. На федеральному рівні діє

Програма допомоги науковим дослідженням малих фірм у промисловості з метою збільшення конкурентоспроможності канадських компаній на національному та міжнародному ринках. Розмір допомоги варіюється від 15 до 350 тис. доларів США і надається на строк до 36 місяців [25].

Розгляд досвіду азіатських країн в регулюванні розвитку малого і середнього бізнесу може бути цікавим на прикладі Японії, яка є найбільш розвиненою країною в Азії. Підходи до підтримки та розвитку МСП в Японії відрізняються високим рівнем впливу держави на ключові процеси реформування економіки країни. Після Другої світової війни Японія залишилась зі зруйнованою економікою та відсутністю традиційних джерел сировини. За підтримки США, зокрема шляхом мобілізації національних ресурсів, Японія відновила та модернізувала свою промисловість, створивши умови для подальшого інтенсивного економічного розвитку. На сьогодні Японія є однією з провідних країн світової економіки, а це, в значній мірі, було досягнуто завдяки систематичній державній політиці, спрямованій на загальнопоширену підтримку та розвиток МСП [24].

Незважаючи на обмежені природні ресурси, Японія внесла вагомий вклад у світову економіку, складаючи 17,5% глобального обсягу, і залишається однією з найбільших економік, поступаючись лише США. У японській економіці сектор малого та середнього бізнесу займає визначальне положення, забезпечуючи 55-60% національного валового внутрішнього продукту.

Практично 99,2% усіх підприємств в Японії становлять малі бізнеси. Цей сектор об'єднує 80,6% всього зайнятого населення та відповідає за 51,6% виробничого обсягу обробної промисловості та 80,4% обсягу роздрібної торгівлі в країні.

Основними елементами урядового регулювання малого та середнього бізнесу в Японії є:

1. Фінансування і бюджетне субсидування: підтримка фундаментальних досліджень та програм розробки нових технологій, що здійснюються як державними інститутами, так і дослідницькими центрами у співпраці з приватним сектором.

2. Підтримка розвитку малих та середніх підприємств: включає пільгове кредитування, фінансову підтримку технічних проектів, вдосконалену інфраструктуру для підтримки цих підприємств, а також систему захисту від можливих зловживань великими підприємствами.

3. Грошово-кредитне регулювання: включає гнучке варіювання облікової ставки, особливо в періоди криз. Такий підхід сприяє взаємодії цих елементів та сприяє розвитку малого та середнього бізнесу в Японії [24].

У Японії регулюванням діяльності малого підприємництва займається Управління малих підприємств, підпорядковане Міністерству зовнішньої торгівлі і промисловості. Це управління відповідає за контроль виконання антимонопольного законодавства, забезпечення державного захисту інтересів малого підприємництва, обмеження власницького контролю в бізнесі та визначення відповідальності сторін укладених між ними договірних угод.

З метою спрощення процедур отримання кредитів для суб'єктів малого підприємництва уряд Японії створив Корпорацію страхування малого і середнього підприємництва та асоціації для гарантування кредитів, аналогічно до підходу Китаю, США та інших країн.

Дослідження західних експертів, що стосуються стрімкого розвитку японської економіки, вказують на тісний зв'язок між підприємствами великого та малого бізнесу як один із ключових факторів цього успіху. Могутні компанії, які мають значні ресурси для укладання прямих контрактів з великими замовниками, будують свої відносини з МСП на правовій основі, що включає субпідрядні відносини. Ця взаємодія між різними галузями та взаємопов'язаність дрібних фірм - постачальників та субпідрядників здійснюється на довгостроковій основі. Технологічний принцип «Just-in-time» є найкращим прикладом взаємодії між великими та малими підприємствами, де уникнено значних запасів завдяки точному управлінню поставками матеріалів, деталей та комплектуючих на кожному етапі виробництва [24].

Технологічний прогрес та інновації є ключовими факторами для малих і середніх фірм. Велика увага приділяється покращенню технологічних процесів та

розробці нових товарів на основі досліджень та наукових розробок. Ці інновації застосовуються не лише в виробництві, а й у сфері управління людськими ресурсами, що призводить до підвищення продуктивності праці.

Уряд Японії активно підтримує суб'єкти малого підприємництва. Субсидії, позики та інші форми фінансової допомоги використовуються для сприяння розвитку наукомісткої та високотехнологічної промисловості. Держава також забезпечує навчання фахівців та кваліфіковане консультування підприємців.

Японська модель державної підтримки підприємництва включає в себе високий рівень субконтрактної діяльності, де урядові замовлення відіграють суттєву роль у діяльності 45% малих підприємств [24].

Отже, досвід іноземних країн переконливо підтверджує, що сталого розвитку малого та середнього підприємництва можна досягти лише у разі наявності політичної волі з боку держави для формування необхідних умов, таких як соціальні, економічні, правові та політичні умови. Розв'язання цього завдання неможливе без створення спеціалізованої та цілісної системи підтримки та розвитку малого та середнього підприємництва на рівнях держави, регіонів та муніципалітетів, а також виділення відповідних фінансових, організаційних та інших ресурсів.

3.3 Шляхи вдосконалення обліку, звітності та оподаткування суб'єктів малого підприємництва

В умовах повномасштабної війни малі підприємства стикаються з великими труднощами у порівнянні з великими корпораціями. Їх фінансові резерви значно менші, і темпи втрати платоспроможності дуже високі. Це призвело до повного або часткового припинення діяльності багатьох малих підприємств протягом перших місяців війни. Однак, згідно з Європейською Бізнес Асоціацією, вже в травні 2022 року 47% таких підприємств відновили свою роботу на повну потужність. За даними PwC, загальні прямі збитки малого та середнього бізнесу за 2022 рік склали понад 83 мільярди доларів США. Незважаючи на великі руйнування та

втрати, вже у 2023 році 30% представників малого та середнього бізнесу відновлювали свою діяльність [10].

У умовах, коли малі підприємства стикаються з викликами розвитку, основними проблемами для них є обмежені фінансові ресурси (56%) та недостатня державна підтримка. 77% підприємців не мають достатньої інформації про основні програми державної підтримки (як от «Доступні кредити 5-7-9», «Компенсація роботодавцям», «Грант для власної справи»).

На додаток до програм національної підтримки, таких як зазначені вище, в Україні також діють міжнародні ініціативи, такі як EU4Environment та Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» (KEY), які призначені для допомоги малим підприємствам.

З метою забезпечення підтримки малому бізнесу та загальної економіки під час введення військового стану урядом було введено комплекс податкових пільг та спрощено систему податкового обліку. Серед таких заходів – пільгова ставка податку у розмірі 2% від сукупного доходу для підприємців з річним доходом до 10 мільйонів гривень, відтермінування рентних та акцизних платежів, а також ряд інших заходів, направлених на полегшення фінансового тиску на підприємства в умовах воєнного стану [42].

Деякі з цих податкових пільг виявилися непродуктивними для малого бізнесу та мали негативні наслідки для державного бюджету. Внаслідок цього, поступово деякі заходи були скасовані. Зокрема, 1 жовтня 2023 року скасовано одне з основних послаблень для бізнесу – мораторій на податкові перевірки. Разом із цим введені раніше вимоги до малого бізнесу, які тимчасово діяли умовно через мораторій та штрафи, стали обов'язковими до виконання.

Однією з головних вимог стало застосування РРО всіма фізичними особами підприємцями, за винятком тих, які належать до першої групи платників єдиного податку. Введення «суцільної фіскалізації» спрямоване на легалізацію доходів малого бізнесу, виведення їх з тіні, збільшення доходів бюджету та боротьба з контрабандними товарами на ринку. Деякі представники уряду підкреслюють, що застосування РРО всіма суб'єктами малого бізнесу є необхідним для припинення

використання спрощеної системи як засобу ухилення від сплати податків [63].

Замість того, щоб боротися з ухиленням від сплати податків, суцільна фіскалізація насправді може негативно вплинути на дрібне підприємництво, створюючи великий податковий тиск. Досі суцільна фіскалізація не виявилася ефективною, адже вона має бути лише інструментом цілеспрямованої економічної політики.

Застосування Реєстраторів Розрахункових Операцій (РРО) також має свої недоліки. Його впровадження вимагає великих додаткових витрат для підприємців без гарантії ефективності. Наприклад, фізичні особи підприємці, що належать до другої групи платників єдиного податку, не сплачують додаткових податків, якщо не перевищують ліміту доходів.

Суцільна фіскалізація також вважається засобом боротьби з контрабандою. Однак, цей підхід породжує питання про ефективність таких заходів та їх доцільність: чому боротьбу з контрабандою не проводити на митниці, а замість цього за рахунок малого бізнесу та кінцевих споживачів.

Упродовж 2022 та 2023 років у громадськості та відповідних державних установах широко обговорювалися можливості впровадження податкової реформи «10-10-10». Основна ідея полягала в зниженні ставок ПДВ, ПДФО та податку на прибуток до 10%, а також трансформації системи збору та обліку єдиного внеску на соціальне страхування (ЄСВ). Враховувалося, що бюджет країни буде наповнюватися завдяки детінізації бізнесу та скасуванню всіх податкових пільг. Ця реформа отримала підтримку Міжнародного валютного фонду (МВФ) як рекомендація ще до настання повномасштабної війни в Україні.

Але в сучасних умовах виконання такої реформи втратило актуальність. Зараз для суб'єктів малого підприємництва особливо важливо забезпечити стабільність та передбачуваність у своїй діяльності, відновити логістичні зв'язки, зберегти робочі місця та гарантувати доступ до джерел енергії та фінансових ресурсів. Замість того, щоб адаптуватися до нових змін, підприємцям важливіше працювати в стабільному середовищі. Важливо зазначити, що український Податковий кодекс вже протягом десяти років містить положення, згідно з яким

одним із основних принципів податкового законодавства в Україні є його стабільність [41].

Восени 2023 року, крім відміни мораторію на податкові перевірки та впровадження РРО та товарного обліку, суб'єкти малого підприємництва очікували нових змін у сфері оподаткування, відповідно до «польської моделі». Хоча конкретна інформація від Міністерства фінансів була відсутня, можна припускати, що розглядалася можлива диференціація ставок єдиного податку в залежності від виду діяльності підприємця та можливе скасування другої групи платників єдиного податку. У такому випадку необхідність суцільної фіскалізації стає обґрунтованою.

Суб'єкти малого підприємництва у 2022 році виявили високий рівень соціальної свідомості, перевищивши планові надходження податків у 2022 році та продовжуючи це робити в 2023 році в місячному розрізі. Структурні елементи оподаткування малого бізнесу також тісно пов'язані із соціальними індикаторами, такими як прожитковий мінімум та мінімальна заробітна плата, оскільки вони визначають податкове навантаження для платників єдиного податку обох груп.

Проект державного бюджету України на 2024 рік був прийнятий Верховною Радою в першому читанні, тому ми можемо враховувати його основні аспекти при аналізі передбачуваного податкового тиску на бізнес. Зокрема, важливо зазначити, що у витратній частині бюджету передбачено виділення 1,4 млрд грн на грантову підтримку для бізнесу. З липня 2022 року по вересень 2023 року було вже виділено понад 4,7 млрд грн на такі гранти для малого та середнього бізнесу, що може свідчити про можливе скорочення грантових програм [46].

Додатково, передбачено збільшення мінімальної заробітної плати до 7100 грн з 1 січня та до 8000 грн з 1 квітня 2024 року (зростання на 19,4% порівняно з 2023 роком). Прожитковий мінімум також збільшиться до 3028 грн у 2024 році (зростання на 12,8% порівняно з 2023 роком). Ураховуючи ЄСВ, це призведе до загального зростання податкового тиску на платників єдиного податку 1 групи на 18,4% до кінця року, а на платників 2 групи – на 13% [46].

Важливо відзначити, що ставки оподаткування для платників 3 групи та загальної системи оподаткування залишаються незмінними. Отже, ці зміни

призведуть до збільшення податкового обов'язку для тих, хто має найнижчі доходи, незважаючи на відсутність економічних підстав для зростання мінімальної заробітної плати, таких як зростання ВВП. Водночас ці самі платники будуть змушені нести додаткові витрати на організацію товарного обліку, податкового обліку і звітності за РРО/ПРРО. Таким чином, ці заходи не створюють передумов для детінізації малого підприємництва.

Ще одна суперечлива перспектива в сфері оподаткування малого бізнесу пов'язана з ідеєю впровадження спеціального режиму оподаткування для самозайнятих осіб, таких як кур'єри, таксисти, домашня прислуга, перукарі та інші [58]. Зазначені пропозиції виглядають, наче вони впливають з вимог євроінтеграційних процесів. Згідно з проектом закону, такі самозайняті особи повинні реєструватися на «спеціальній цифровій платформі» (і це означає, що кошти з бюджету будуть витрачатися або на оплату послуг такої платформи приватній компанії, або на створення її на державних ресурсах, що також призведе до додаткових витрат), встановлювати РРО/ПРРО та сплачувати 6% свого доходу в бюджет.

Спочатку виникає питання щодо доцільності дублювання функції обліку доходів через РРО та «цифрову платформу». Далі виникає питання, чому самозайняті особи повинні реєструватися саме в цьому режимі оподаткування зі ставкою 6%, якщо будь-яка група платників єдиного податку на сьогодні є вигіднішою (крім випадків, коли середній місячний дохід особи менший за 29040 грн: навіть перша група платників єдиного податку із врахуванням ЄСВ призводить до більшого податкового тиску). Зазначений законопроект також передбачає, що такі самозайняті особи можуть добровільно сплачувати ЄСВ, але умови тотального дефіциту в пенсійному фонді України можуть призвести до обов'язкового внеску в майбутньому. Отже, навіть в середньостроковій перспективі цей законопроект, на наш погляд, не сприяє детінізації бізнесу, а лише провокує додаткові витрати бюджету на функціонування «спеціальної цифрової платформи».

Отже, більшість заходів, спрямованих на спрощення обліку та оптимізацію оподаткування для підтримки бізнесу під час війни, виявилися малоефективними і

вже скасовані, особливо для суб'єктів малого підприємництва. Наразі частково діють лише грантові програми, які слід зберегти принаймні до завершення війни та завершення хоча б одного року відновлення післявоєнного періоду. Відтермінування строків сплати податків та подання податкової звітності також призвело до труднощів як для бізнесу, так і для ДПС, оскільки електронні системи адміністрування не були готові до цього. У результаті всі платники податків, які скористалися такими пільгами, стали свідками нарахування штрафних санкцій у своїх електронних кабінетах, що довелося оскаржувати, а інспекторам ДПС анулювати вручну.

Отже, враховуючи досвід функціонування суб'єктів малого підприємництва в умовах війни та очікувань бізнесу від майбутнього, вважаємо за доцільне запропонувати такі заходи для підтримки та стимулювання розвитку малих підприємств та мікробізнесу:

1. Збереження мораторію на податкові перевірки.
2. Скасування обов'язковості застосування РРО/ПРРО для платників єдиного податку, які не використовують найманих працівників та/або займаються діяльністю на територіях сіл і селищ, а також на звільнених територіях і при цьому не здійснюють ризикових видів діяльності чи торгівлі.
3. Забезпечення стабільності податкової системи взагалі: не вводити жодних радикальних змін протягом війни та щонайменше року післявоєнної відбудови. Ті заходи, які є необхідними для євроінтеграції та отримання макрофінансової допомоги, мають впроваджуватися з обов'язковим перехідним періодом тривалістю не менше шести місяців.

Отже, для бізнесу на сьогоднішній день найважливішими є податкова стабільність, грантова підтримка та мінімізація податково-адміністративного тиску.

Цікавим та привабливим для впровадження є досвід оподаткування малого бізнесу в таких країнах, як Франція, США та Естонія. Спільною рисою системи оподаткування малих підприємств цих країн є надання податкових пільг за умови реінвестування певної частини прибутку підприємства у його власний розвиток.

Наприклад, у Франції обов'язковою вимогою для застосування спрощеного режиму оподаткування є те, що підприємство повинно реінвестувати частину прибутку у свою діяльність та зобов'язується робити це щорічно протягом наступних трьох років. У Естонії оподаткуванню підлягає лише той прибуток підприємства, який розподіляється між учасниками. Якщо підприємство повністю реінвестує свій прибуток у власну діяльність, податок на прибуток не сплачується.

Однак, враховуючи високі ставки податку для малих підприємств в цих країнах, порівняно зі ставками єдиного податку в Україні, впровадження умови реінвестування податку, замість його сплати до бюджету в Україні, може не мати очікуваного ефекту. Суми самого податку в Україні є відносно невеликими. Тому пропонуємо встановити систему, за якої мале підприємство повністю звільняється від оподаткування за умови реінвестування щонайменше 50% власного чистого прибутку. У короткостроковій перспективі цей крок може обмежити особистий дохід власника бізнесу, який не матиме можливості використовувати весь прибуток підприємства для особистого споживання, а також зменшити податкові надходження до бюджету. Проте в середньостроковій перспективі нарощення капіталу підприємства, розширення виробництва та зростання обсягів реалізації продуктів чи послуг призведе до збільшення як прибутку фірми, так і податкових відрахувань до бюджету.

Для демонстрації ефективності обраного податкового режиму ми використаємо модель, яка буде побудована з використанням методів системної динаміки. Дана модель розроблена на прикладі малого підприємства ТОВ «Куниця» за допомогою програмного забезпечення IBM SPSS Statistics.

IBM SPSS Statistics – це аналітичне програмне забезпечення, що дає змогу здійснювати просунутий статистичний аналіз ділових даних, охоплюючи розв'язання всіх завдань від планування та збору даних до безпосереднього аналізу та побудови бізнес-звітності.

ТОВ «Куниця» є середньостатистичним представником сегменту малого бізнесу; знаходиться в місті Дніпро. Основними видами діяльності ТОВ «Куниця» за КВЕД є: 46.90 «Неспеціалізована оптова торгівля»; 17.23 «Виробництво

паперових канцелярських виробів»; 58.19 «Інші види видавничої діяльності».

Середньорічна кількість зайнятих на підприємстві становить 36 працівників, а річний дохід протягом останніх п'яти років коливався у межах 8-15 млн гривень. Дані про діяльність ТОВ «Куниця», яке належить до 3 групи платників єдиного податку, за 2022 рік, наведені у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Окремі показники діяльності ТОВ «Куниця» у 2022 році

Показник	Значення
Середньорічна вартість активів за 2022 рік, тис. грн.	2809,95
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	14999,10
Коефіцієнт оборотності активів	5,34
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	1649,90
Рентабельність продажів, відсотки	11,000

Джерело: сформовано на основі фінансової звітності підприємства

У даному випадку коефіцієнт оборотності активів розраховується як відношення доходу підприємства до середньорічної вартості активів. Однак рентабельність у цій моделі відрізняється від загальноприйнятого визначення і обчислюється як відношення фінансового результату до оподаткування підприємства (який, у відсутності оподаткування, є чистим прибутком підприємства) до його чистого доходу.

Для вивчення змін, спричинених впровадженням запропонованого податкового режиму, ми побудуємо дві моделі і проаналізуємо поведінку системи в двох умовах: при поточному рівні оподаткування і при впровадженні запропонованих змін.

Модель, яка представлена на рис. 3.7, імітує поточний рівень оподаткування для ТОВ «Куниця». Для цього створимо блок запасів Budget_1, що відображає наповнення бюджету в залежності від податкових надходжень з малого підприємства, які становлять 5% від загального доходу підприємства ($TaxRate_1 = 0,05$). Податкові надходження розраховуються в рамках потоку Taxation_1 за допомогою такої формули:

$$Taxation_1 = TaxRate_1 * Sales_1 \quad (3.1)$$

Перша модель – за чинною системою оподаткування, зображена на рис. 3.7.

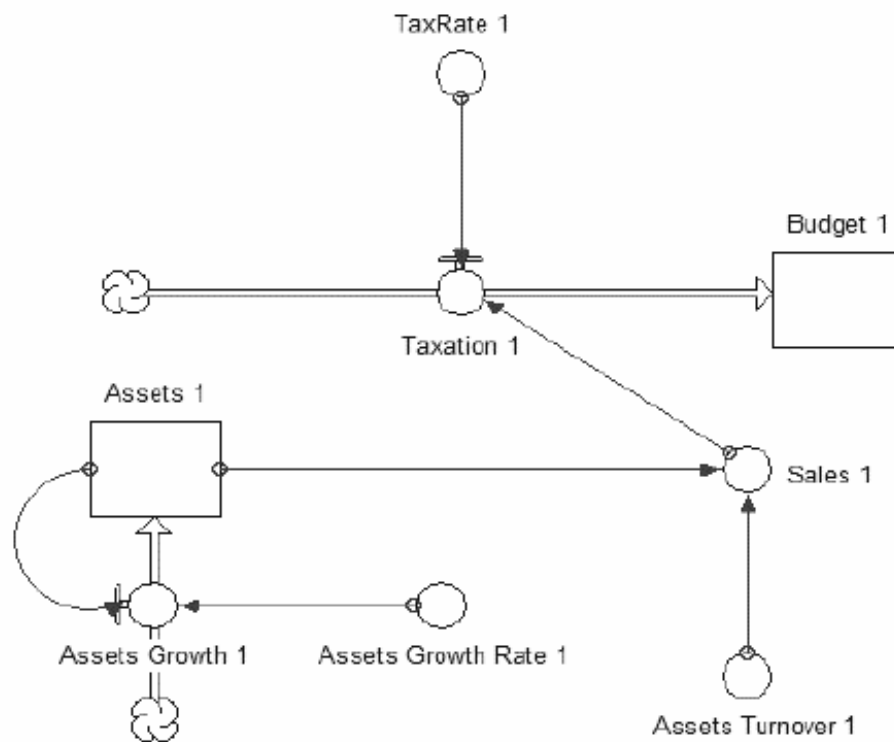


Рисунок 3.7 – Модель оподаткування малого підприємства за чинної системи оподаткування

Джерело: побудовано автором

Конвертор Sales_1 відображає щорічний дохід підприємства, який залежить від розміру активів та їх коефіцієнту оборотності (дохід розраховується як добуток цих показників). У даній моделі враховується можливість реінвестування певної частини прибутку підприємства або розширення за рахунок позичкових коштів. Для цього додається фактор зростання активів Assets Growth_1, з фіксованим рівнем зростання (Assets Growth Rate_1) на рівні 7% щорічно (на основі середнього показника росту активів за останні 5 років).

Друга модель демонструє, як запропоновані зміни вплинуть на розвиток малого підприємства та бюджетні надходження. Для цього до попередньої моделі додається фактор повного реінвестування чистого прибутку підприємства. Модель оподаткування малого підприємства з урахуванням реінвестування чистого прибутку показана на рис. 3.8.

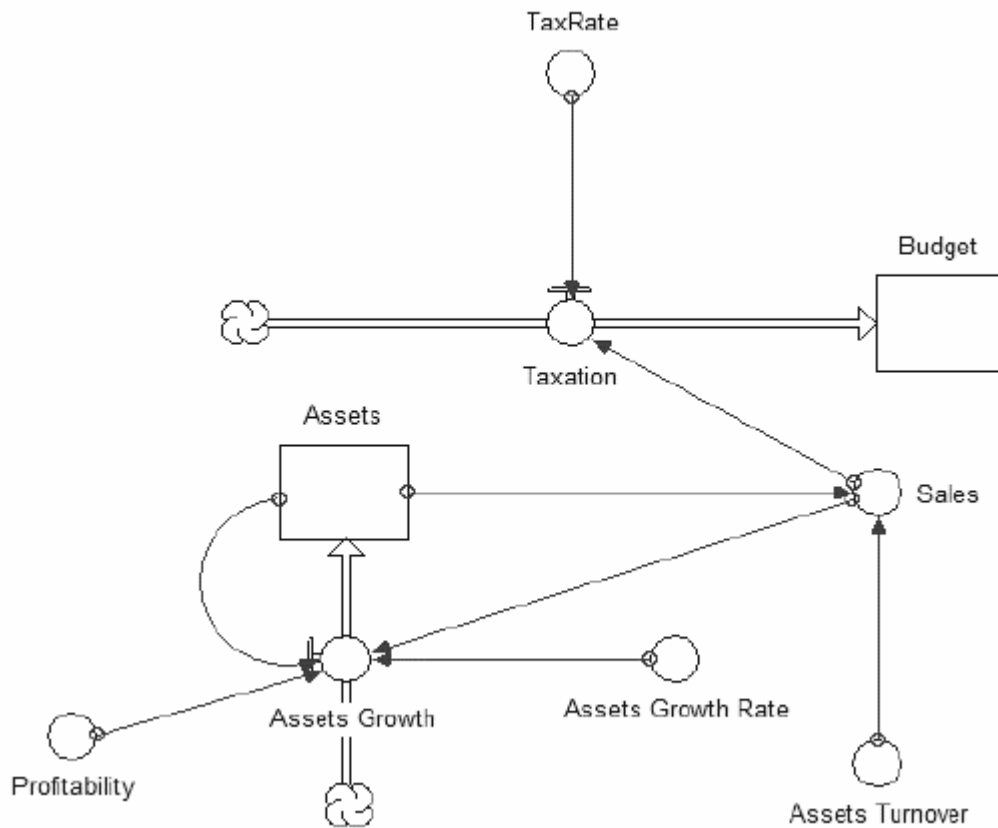


Рисунок 3.8 – Модель оподаткування малого підприємства за умови реінвестування чистого прибутку

Джерело: побудовано автором

Отже, згідно з рис. 3.8, у другій моделі тепер рентабельність (Profitability) підприємства також впливає на рівень росту активів, і в нашій моделі цей показник становить 11%.

Крім того, вводимо в модель спеціальний податковий режим, який діє протягом 3 років і передбачає відсутність сплати податків підприємством. Однак, за цих умов, підприємство зобов'язане реінвестувати 50% чистого прибутку (який, відповідно до раніше зазначених умов, дорівнює фінансовому результату до оподаткування) у розширення своєї діяльності. Таким чином, запропонований податковий режим в нашій моделі відображено у наступній формулі, що описує зростання активів підприємства:

$$\text{IF TIME} > 3 \text{ THEN Assets_Growth_Rate} * \text{Assets} \text{ ELSE } 0.5 * \text{Profitability} * \text{Sales} \quad (3.2)$$

Щоб показати, що на даний період підприємство звільняється від сплати

єдиного податку, у потоці Taxation використаємо наступну формулу:

$$\text{IF TIME} \leq 3 \text{ THEN } 0 \text{ ELSE TaxRate} * \text{Sales} \quad (3.3)$$

Проведемо симуляцію обох моделей, встановивши період симуляції на 10 років. Ми плануємо проаналізувати вплив впровадження запропонованого податкового режиму, порівнявши динаміку активів, обсяг доходів підприємства та бюджетні надходження в обох моделях. Результати порівняння росту активів підприємства за двома варіантами оподаткування будуть представлені на рис. 3.9.

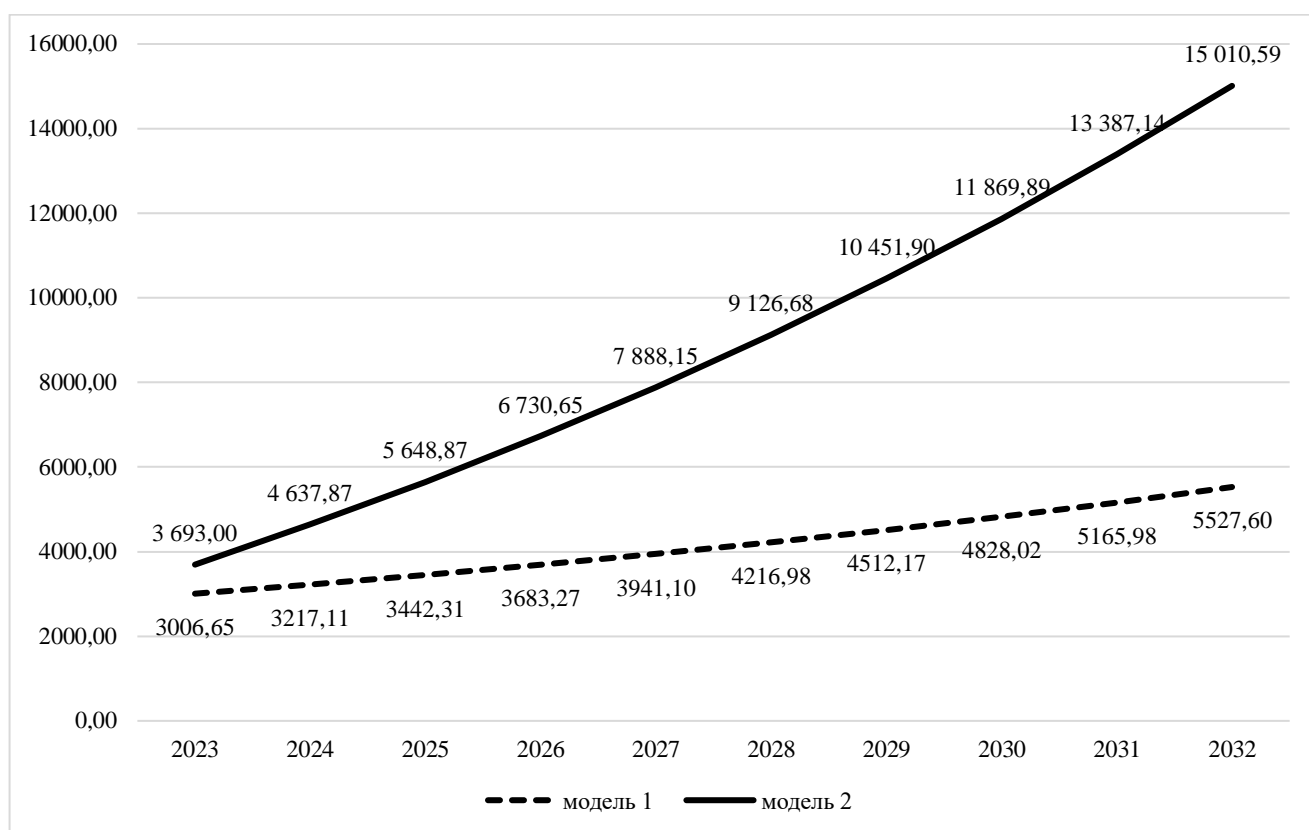


Рисунок 3.9 – Порівняння росту активів підприємства за двох варіантів оподаткування протягом 10 років

Джерело: побудовано автором

Як можна побачити, звільнення від оподаткування підприємства на три роки за умови реінвестування половини прибутку протягом цього періоду позитивно впливає на розвиток самого підприємства і призводить до збільшення податкових надходжень в бюджет внаслідок даної компанії.

Порівняльний аналіз росту доходів підприємства за двома варіантами оподаткування протягом 10 років представлений на рис. 3.10.

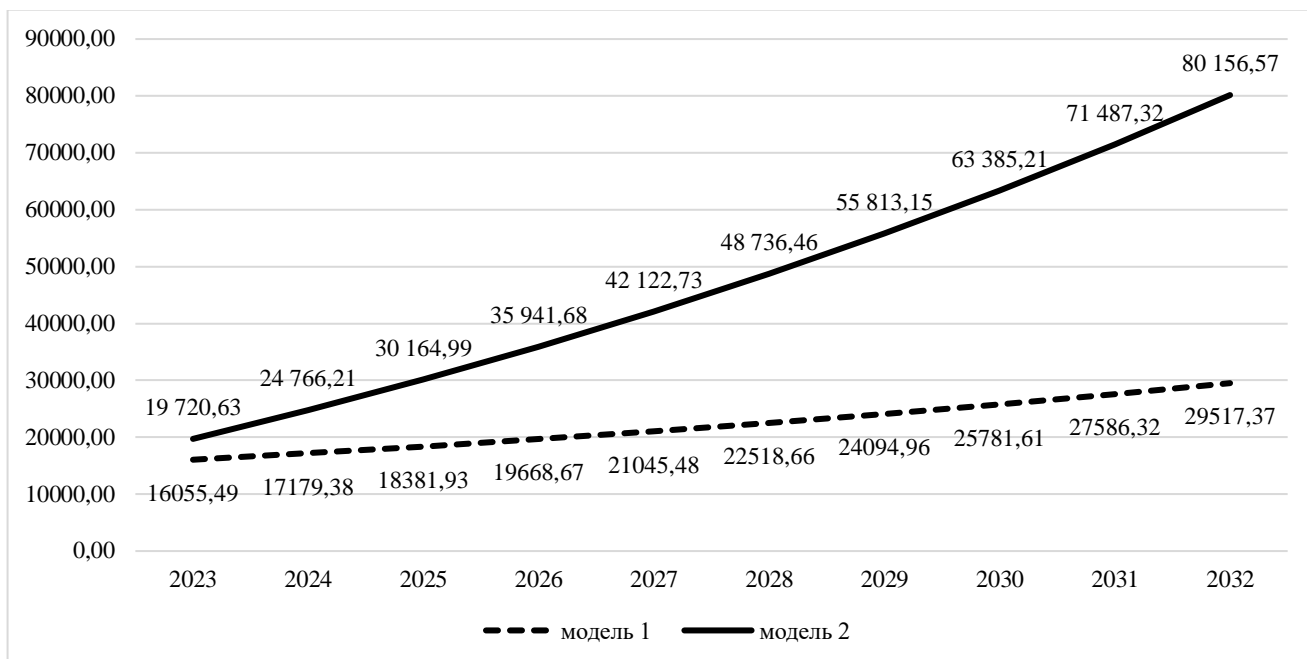


Рисунок 3.10 – Порівняння росту доходів підприємства за двох варіантів оподаткування протягом 10 років

Джерело: побудовано автором

Порівняння бюджетних надходжень від підприємства за двох варіантів оподаткування протягом 10 років наведено на рис. 3.11.

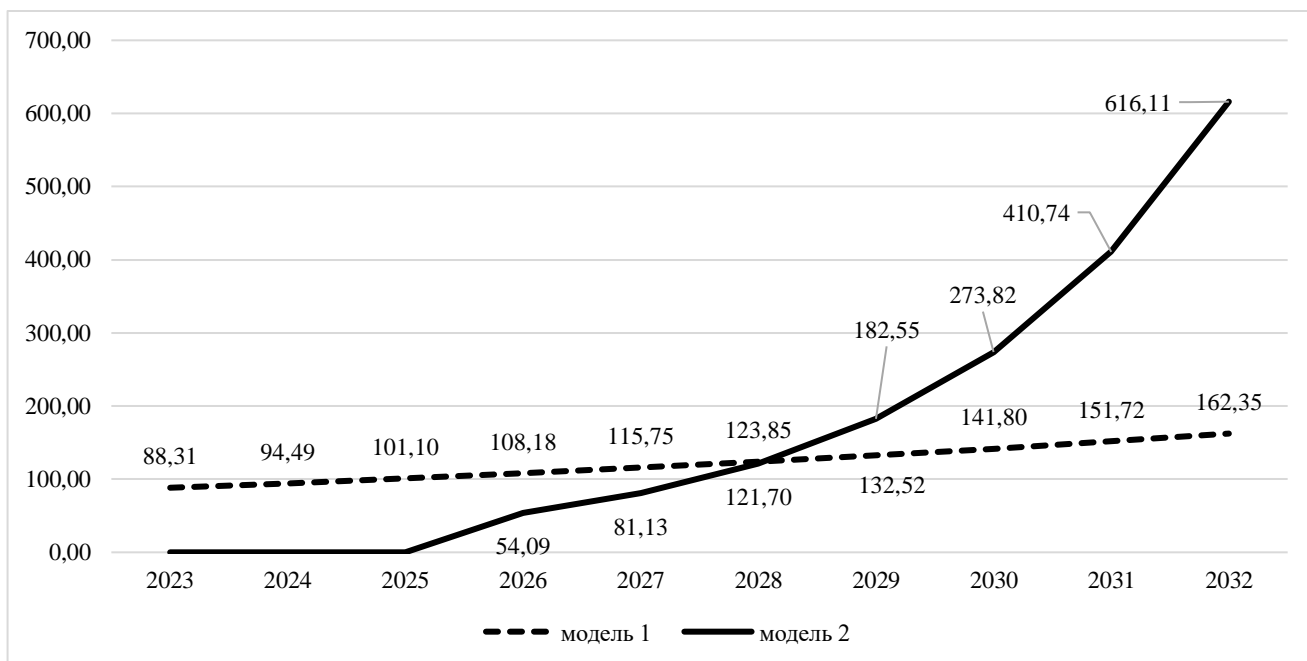


Рисунок 3.11 – Порівняння бюджетних надходжень від підприємства за двох варіантів оподаткування протягом 10 років

Джерело: побудовано автором

Як бачимо з рисунків 3.9, 3.10 та 3.11, реінвестування прибутку у власний розвиток дозволяє підприємству наростити власні активи та обсяги продажів таким чином, що через десять років після впровадження режиму дані показники будуть вищими, аніж за умови відсутності пільгового податкового режиму. Незважаючи на те, що протягом перших трьох років підприємство не здійснює відрахувань до бюджету взагалі, уже на сьомому році бюджетні надходження від малого підприємства перевищують ті, що були б за відсутності податкового режиму

Отже, визвільнення підприємства від оподаткування на три роки за умови реінвестування половини чистого прибутку має позитивний вплив як на розвиток самого підприємства, так і на збільшення податкових надходжень від його діяльності до бюджету. Впровадження цього податкового режиму в Україні буде сприяти розвитку малого бізнесу, розширенню виробництва, підвищенню рівня зайнятості населення, збільшенню конкуренції, переходу малого бізнесу у середній і великий розмір, що, в свою чергу, призведе до збільшення податкових надходжень до бюджету.

Щодо внутрішньфірмового планування, в зарубіжних компаніях воно розпочинається з формулювання цілей і завдань, які вирішуються системою на конкретному підприємстві. Потім розробляються узагальнені моделі процесів. На наступних етапах узагальнені блоки розглядаються більш детально за допомогою декомпозиції на більш низький рівень. Створюються детальні моделі бізнес-процесів для планування, оперативного та фінансового обліку, аналізу та контролю управління. В результаті цього формується комплексна модель фінансового планування підприємства. На основі вищеописаного процесу планування за кордоном в загальному виділяють декілька видів планів малого та середнього бізнесу (рис. 3.12).

Згідно з рис. 3.12, ключові цілі підприємства визначає його корпоративний статут. Статут встановлює корпоративні стандарти, стратегії на ринках, структуру власності, позицію на ринку і взаємовідносини з власниками та співробітниками.

Далі за важливістю слідує стратегічний бізнес-план, який охоплює період від п'яти до десяти років і визначає стратегії щодо фінансування, виробництва,

збільшення обсягів продажів та частки ринку.

На основі цих двох планів формується вся наступна діяльність підприємства, і всі інші плани виникають відповідно до вищезазначених напрямків.

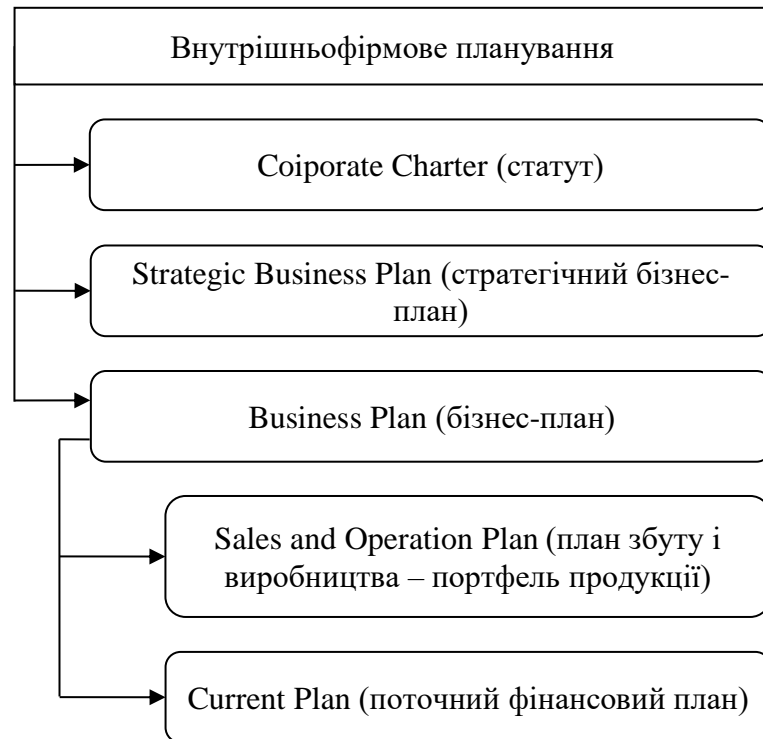


Рисунок 3.12 – Внутрішньофірмове планування в зарубіжних компаніях
Джерело: сформовано автором на основі [39]

Більшість середніх і малих підприємств базують своє планування на річних бюджетах, які подальше деталізуються в операційні бюджети на квартали, місяці та тижні. Цей процес включає такі етапи:

1. Бізнес-план (Business Plan): формується на період одного-трьох років, часто з розбиттям по кварталах. Визначає джерела інвестицій, напрями розвитку виробничих потужностей, вимоги до персоналу, матеріальних та фінансових ресурсів. Включає у себе укрупнений план продажів в грошовому виразі.

2. План збуту і виробництва (Sales and Operation Plan): формується на період одного-двох років і уточнює бізнес-плани, зосереджуючись на портфелі продукції та збутових стратегіях.

3. Поточний фінансовий план (Current Plan): включає деталізований план

виробництва та продажів, враховуючи поточні обставини.

Отже, у зарубіжних компаніях внутрішньофірмове планування для малих та середніх підприємств здійснюється детально та систематично, враховуючи різні ієрархічні рівні. Цей підхід трудомісткий, але дозволяє розробити більше варіантів розвитку підприємства в різних обставинах. Прагматичність підприємців та вимоги законодавства обумовлюють такий підхід.

Основні причини неефективного планування на вітчизняних малих та середніх підприємствах включають відсутність засобів для визначення масштабів використання планових ресурсів, відповідно до розмірів конкретного бізнесу, та відсутність методик планування, які були б адаптовані до особливостей користувачів. Також, велика кількість осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, не має достатніх знань у галузі економіки та фінансового менеджменту.

В зарубіжних країнах, де є більший досвід у ринковій економіці та стабільне законодавство, суб'єктам господарювання легше здійснювати планування діяльності, розробляючи деталізовані фінансові плани, які відповідають встановленій системі. В Україні для вирішення цих проблем та покращення діяльності малих і середніх підприємств слід удосконалити і деталізувати нормативно-правову базу у сфері внутрішньофірмового фінансового планування і надати стимули для активного інноваційного розвитку малих компаній, що виступає як важливий фактор інтенсивного росту бізнесу. Це може потребувати створення сприятливих умов для формування ефективного фінансового механізму, який включає методологічні, методичні та організаційні аспекти побудови системи фінансових відносин усередині та за межами підприємств.

Висновки до розділу 3

У даному розділі проведено аналіз діяльності та оподаткування суб'єктів малого бізнесу в Україні, аналіз зарубіжного досвіду регулювання і підтримки малого бізнесу та запропоновано шляхи вдосконалення обліку, звітності та оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Встановлено, що система спрощеного оподаткування в Україні має низькі ставки, порівняно з іншими країнами Європи, що може стимулювати розвиток малого бізнесу та привертати підприємців.

Незважаючи на недоліки, спрощена система є важливим інструментом для розвитку малого бізнесу в умовах фінансового дефіциту та воєнного стану.

Загалом, збереження та оптимізація системи оподаткування для малих підприємств в Україні вимагає уважного балансу між стимулюванням економічного розвитку та збереженням фінансової стабільності.

За результатами аналізу зарубіжного досвіду регулювання та підтримки малого бізнесу виявлено кілька ключових аспектів: Забезпечення доступу до фінансових ресурсів, включаючи пільгове кредитування та гарантії на позики; Фінансування досліджень та інновацій для підвищення конкурентоспроможності малих підприємств; Розвиток інфраструктури для полегшення діяльності малих підприємств; Застосування гнучких грошово-кредитних інструментів, особливо під час економічних криз; Створення систем для полегшення отримання фінансової підтримки; Контроль за антимонопольною діяльністю та захист інтересів малих підприємств; стимулювання взаємодії та субпідрядної діяльності; Забезпечення освіти та консультування для підприємців; Створення спеціалізованої системи підтримки та розвитку малого бізнесу.

Запропонований податковий режим, який передбачає звільнення від сплати податків на три роки за умови реінвестування половини прибутку, може бути ефективним інструментом для стимулювання розвитку малих підприємств. Однак важливо враховувати, що такий підхід повинен бути узгоджений із загальною економічною та податковою політикою країни.

Зарубіжний підхід до внутрішньофірмового планування, який включає різні рівні, такі як бізнес-план, план збуту і виробництва, та поточний фінансовий план, може бути корисним для малих підприємств в Україні. Це може допомогти більш ефективно використовувати ресурси, адаптуватися до змін у ринкових умовах та враховувати стратегічні цілі.

ВИСНОВКИ

За результатами проведених досліджень сформовано наступні висновки.

1. Проведений аналіз критеріїв визначення класифікації підприємств як малих і середніх бізнесів підкреслив, що цей процес розходиться не лише в межах різних країн, але й в середині однієї країни, в залежності від галузей і регіонів. Використання відповідних критеріїв залежить від конкретних практичних завдань та потреб, і різноманітність цих критеріїв свідчить про високий рівень державного регулювання малого бізнесу. Це регулювання обумовлене, перш за все, особливостями підприємницької діяльності та її інноваційним характером.

2. Встановлено, що основними нормативно-правовими актами, що регулюють сферу малого підприємництва в Україні, є Господарський кодекс України, Податковий кодекс України та Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні».

3. Аналіз наявних систем оподаткування та підтримки суб'єктів малого бізнесу вказує на те, що критерії класифікації підприємств як малих і середніх є передумовою для застосування податкових пільг та преференцій. Ці заходи спрямовані на стимулювання розвитку сектору малого та середнього бізнесу, сприяючи зростанню інвестицій, підвищенню рівня зайнятості та зменшенню тіньового сектору економіки. Важливо відзначити, що різні країни використовують різні моделі оподаткування для стимулювання цього сектору. Після прийняття Податкового кодексу спрощена система звітності принесла суб'єктам малого підприємництва ряд переваг. Серед них спрощення ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що передбачені стандартами бухгалтерського обліку. Однак, на жаль, існують обмеження, такі як обсяги виручки, що надає право використовувати спрощену систему оподаткування, і необхідність виконання певних умов для переходу на цю систему. Ці обмеження можуть ускладнювати розвиток малого бізнесу в Україні.

4. Виявлено, що різноманітність в організації облікового процесу на малих підприємствах залежить від особливостей функціонування цих підприємств, вимог

користувачів облікової інформації та поставлених завдань бухгалтерського обліку.

Одним із ключових аспектів організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах є вибір форми обліку, оскільки кожна з них передбачає конкретне поєднання облікових реєстрів. Основні чинники, які впливають на вибір форми організації обліку на малих підприємствах, включають організаційну структуру управління, параметри фінансової та управлінської підсистем обліку, систему оподаткування (загальну чи спрощену) та стадію життєвого циклу підприємства.

5. Відзначено, що використання традиційної системи обліку та звітності малими підприємствами у сучасних умовах господарювання є непрактичним, оскільки ця система є громіздкою, трудомісткою і неефективною при обмеженій кількості господарських операцій та обмежених функціональних можливостях. Тому обґрунтованим є використання суб'єктами малого підприємництва спрощеного плану рахунків бухгалтерського обліку та заповнення скорочених форм фінансової звітності. Це сприятиме ефективнішому аналізу їх діяльності та ухваленню обґрунтованих управлінських рішень.

6. Встановлено, що суб'єкти малого підприємництва використовують скорочену форму фінансової звітності, яка включає скорочений баланс та звіт про фінансові результати. Для оцінки результатів господарської діяльності протягом звітного періоду і подальшої систематизації бухгалтерського обліку слід формувати відповідний набір показників шляхом складання звітності. Звітність представляє собою узагальнену та взаємопов'язану систему економічних показників, яка відображає результати господарської діяльності підприємства за певний період. Методика та процедури аудиту фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва включають в себе комплексні аудиторські підходи, які забезпечують надійність та об'єктивність фінансової інформації.

7. Визначено, що система спрощеного оподаткування в Україні має низькі ставки, порівняно з іншими країнами Європи, що може стимулювати розвиток малого бізнесу та привертати підприємців. Незважаючи на недоліки, спрощена система є важливим інструментом для розвитку малого бізнесу в умовах фінансового дефіциту та воєнного стану. Загалом, збереження та оптимізація

системи оподаткування для малих підприємств в Україні вимагає уважного балансу між стимулюванням економічного розвитку та збереженням фінансової стабільності.

8. Проведений аналіз зарубіжного досвіду регулювання і підтримки малого підприємництва свідчить про те, що успішна підтримка малого бізнесу вимагає комплексного підходу, включаючи фінансову підтримку, створення умов для інновацій, ефективне управління та взаємодію з іншими секторами економіки. Політична воля та визначена стратегія національного розвитку грають ключову роль у створенні таких умов.

9. Доведено, що система оподаткування для малих підприємств повинна сприяти їх розвитку та забезпечувати збільшення податкових надходжень до бюджетів. Для її вдосконалення можна враховувати наступні аспекти: зв'язати обсяги виручки, що визначають категорію платника податків, із мінімальною зарплатою або індексом споживчих цін для їх постійного оновлення; звільнити від оподаткування нові суб'єкти малого бізнесу або встановити диференційовані ставки податку в залежності від тривалості існування підприємства для підтримки нових фірм; розробити систему ставок єдиного податку, враховану за видами діяльності підприємств для підтримки стратегічно важливих галузей економіки; забезпечити залежність сплати податків від результатів діяльності підприємства; надати інформаційну та консультаційну підтримку малому бізнесу стосовно його оподаткування та підвищити довіру підприємців до податкових органів.

Зокрема, рекомендується впровадження податкового режиму, за якого підприємство звільняється від оподаткування протягом трьох років при умові реінвестування щонайменше половини чистого прибутку у власний розвиток. Цей захід сприятиме розвитку малого підприємства, збільшенню податкових надходжень та загальному економічному зростанню. Важливо врахувати, що цей підхід слід застосовувати для всіх суб'єктів господарювання, які можуть користуватися спрощеним режимом оподаткування.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Аудит: підручник (в двох частинах). / О. М. Брадул та ін.; за ред. В. І. Грушко. 4-те вид. доп. і перероб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 324 с.
2. Банера Н. П., Гелей Л. О. Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва: оцінка та шляхи підвищення інформативності показників. Науковий погляд: економіка та управління. 2021. №1 (71). С. 55 – 62
3. Бачинський В. І., Помулева В. М. Спрощений облік на малих підприємствах: реалії сьогодення. *Інноваційна економіка*. 2021. № 3-4. С. 152 – 158.
4. Бобиль В. В., Топоркова О. А. Оподаткування малого бізнесу: нормативно-організаційний аспект. *«Review of transport economics and management»*. Дніпровський національний університет залізничного транспорту ім. ак. В. Лазаряна, 2019. Вип. 1(17). С. 35-47. DOI: [https://doi.org/10.15802/rtemt.v0i1\(17\).176482](https://doi.org/10.15802/rtemt.v0i1(17).176482).
5. Бобиль В. В., Топоркова О. А. Особливості оподаткування малого бізнесу в сучасних умовах. Матеріали Круглого столу «Актуальні проблеми проведення економічних, товарознавчих, будівельних експертиз та правові шляхи їх вирішення». Запорізький національний університет. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. С. 86-90.
6. Бухгалтер 911. Сайт для бухгалтерів. URL: <https://buhgalter911.com/uk/>.
7. Вакульчик О. М., Сабарська Є. В. Використання міжнародних стандартів фінансової звітності суб'єктами малого бізнесу в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 1 (18). С. 279-287.
8. Васильєва В. Г., Книшек О. О. Облік та оподаткування електронного бізнесу. Теоретичні та практичні аспекти розвитку Інтернет-економіки: міждисциплінарний навчальний посібник. Трускавець : ПОСВІТ, 2021. 386 с.
9. Вербівська Л., Крючкова Н., Мельниченко Р., Бак Н., Якушко, І. Стратегія оподаткування діяльності малого бізнесу в контексті диджиталізації. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. №4(51). С. 66–79.
10. Всупереч обставинам: Як український бізнес процвітає під час війни.

Payoneer. URL: <https://www1.payoneer.com/ua/resources/defying-the-odds-how-ukrainian-businesses-thrive-during-war/>.

11. Головбух: Бухгалтерська платформа. URL: <https://buhplatforma.com.ua/>.

12. Гончарук С. М., Приймак С. В., Шот А. П. Методологічні підходи до підвищення якості аудиту фінансової звітності. *Modern Economics*. 2020. № 20(2020). С. 53-59.

13. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Дата оновлення 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

14. Гуцаленко Л. В., Марчук У. О., Мельянова Л. В. Облік і звітність суб'єктів малого бізнесу : навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2022. 390 с

15. Державна підтримка розвитку малого бізнесу в США. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29001.pdf>.

16. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

17. Довбуш А. В., Давидовська Г. І. Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні. *Інноваційна економіка*. 2020. №5-6. С. 162-167.

18. Доходи зведеного бюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/>.

19. Дроздова О. Г. Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні. *The 6th International scientific and practical conference «Modern problems of science, education and society»*. (August 14–16, 2023) SPC «Sci-conf.com.ua», Kyiv, Ukraine. 2023. С. 457–463.

20. Іванчук Н. В. Звітність підприємств : навчальний посібник. Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 208 с.

21. Ігнатенко С. С. Особливості спрощеної системи оподаткування в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. №1. С. 334-339.

22. Коркушко О. Н. Європейські вектори оподаткування: досвід країн Балтії.

Інклюзивна економіка. 2023. №1. С. 22-27.

23. Кохан М. О., Мазур А. В. Стратегія розвитку стартап-підприємництва в Україні з урахуванням досвіду Німеччини. Стратегія економічного розвитку України. 2021. №4. С. 34-51.

24. Малий бізнес в Азії: Китай, Таїланд, Японія. URL: <http://gkorpus.org/novini/golovni-novini/1037-malij-biznes-v-aziji-kitaj-tajiland-yaponiya>.

25. Малий бізнес зарубіжний досвід. URL: <https://pro-biznes.com.ua/statt-pro-bznes/malij-biznes-zarubizhnij-dosvid.html>.

26. Матвійчук Н., Теслюк С., Плоскіна А., Писарчук Д. Реформування спрощеної системи оподаткування в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Розділ II. Облік, аналіз, аудит та оподаткування. 2023. №2. С. 29-36.

27. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (видання 2021 року). URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/2021%20IESBA%20Handbook%20ukr.docx>.

28. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності»: затверджений Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text.

29. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств: : затверджений Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку у 2009 р. зі змінами від 2015 р. URL: <https://mof.gov.ua/uk/307-international-financial-reporting-standards-archive>.

30. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг видання 2018 року. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu>.

31. Назарова Г. Б., Красін В. М. Облік та аудит розрахунків за податковими платежами в умовах розвитку digital-технологій. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 22-23 берез. 2022 р. Львів : ЛНУП, 2022. Ч. 2. С. 131-

132.

32. Новіков В. В. Спрощена система обліку і звітності: історичний аспект. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. № 24. С. 107-109.

33. Ольшанська М. В., Сажинець С. Й., Хом'як Р. Л. Облік і звітність суб'єктів малого підприємництва. Навчальний посібник. Київ : Магнолія, 2021. 254 с.

34. Парфенюк Т. В., Яструбський М. Я. Особливості застосування спрощеної системи оподаткування в Україні в умовах воєнного часу. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1795>.

35. Петричко М. М., Гладинець Н. Ю., У. В. Росола У. В. Сучасний стан малого бізнесу в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2023. № 5 (73). 1 т. С. 67-73

36. Петришин Л. П., Сиротюк Г. В. Звітність підприємств. Згідно нового законодавства: навч. посіб. Київ: Кондор, 2020. 440 с.

37. Петруненко Я. В. Європейський досвід правового регулювання у сфері стимулювання малого підприємництва: порівняльно-правовий аналіз. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2023 № 64. С. 84-93.

38. Пікуліна О. В., Гиренко В. Г. Управлінські технології та інтегрована облікова система в малому бізнесі. Управління розвитком економічного середовища в умовах глобальних трансформацій : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 23-25 травня 2023р. Харків : УІПА, 2023. С. 160-163.

39. Пічкурова З. В. Світова практика державної підтримки малого та середнього бізнесу в умовах пандемії COVID-19. *Науковий економічний журнал «Інтелект XXI»*. 2020. № 6. С. 85-91.

40. Плекан М. В., Кудлаєва Н. В., Шепель І. В. Особливості застосування спрощеної системи оподаткування в Україні в умовах воєнного стану. *Наукові перспективи*. 2023. № 3(33). С. 240-249.

41. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р.

- Дата оновлення 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
42. Податкові послаблення для парків, ФОПів та інших під час війни. Що залишити, а що переглянути? Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/10/18/692753/>.
43. Пойда-Носик Н. Н.: Оподаткування як метод фінансового регулювання суб'єктів господарювання у глобальному масштабі. *Управління соціально-економічними трансформаціями господарських процесів: реалії і виклики*. Збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Мукачєво, 11-12 квітня 2023 р.). Мукачєво, МДУ, 2023. с. 134-136.
44. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. Дата оновлення 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.
45. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
46. Про Державний бюджет України на 2024 рік: Закон України від 09.11.2023 № 3460-IX. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_of_2024-698.
47. Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: Наказ Міністерства фінансів України від 15.06.2011 р. № 720. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0720201-11>.
48. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356. Дата оновлення 21.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text>.
49. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: Наказ Міністерства фінансів України від 25 червня 2003 р. № 422. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MF03202>.
50. Про затвердження Національного Положення (стандарту)

бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до (фінансової звітності): Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення 03.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.

51. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України 31.05.2019 р. № 226. Дата оновлення 17.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#n14>.

52. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291. Дата оновлення 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>.

53. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. №88. Дата оновлення 09.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>.

54. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку: Наказ міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. № 186. Дата оновлення 23.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01#Text>.

55. Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподатковуваного доходу та Порядку ведення обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподатковуваного доходу: Наказ Міністерства фінансів України від 23.06.2017 р. № 591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0871-17#Text>.

56. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України від 03.03.2022 р. № 2115-IX. Дата оновлення 26.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>.

57. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI. Дата оновлення 03.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text/>

58. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо запровадження спеціального режиму оподаткування доходів, отриманих фізичними особами від здійснення окремих видів діяльності. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43005>

59. Реєстр підприємств та фізичних осіб-підприємців за видами економічної діяльності. YouControl . URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/kved/>.

60. Скрипник С. В., Лавров Р. В., Шепель І. В. Облік і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 52. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2579>.

61. Топоркова О. А., Ткач В. М., Шмерук І. А. Нормативно-правове регулювання малого бізнесу в Україні. *Економічна кібернетика: шлях до цифрової економіки*: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Дніпро, 1-2 березня 2019 р. Дніпро: НМетАУ, 2019. С. 64-69.

62. Топоркова О. А., Шмерук І. А. Дотримання податкового законодавства суб'єктами малого бізнесу: фінансово-економічний аспект. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки*: зб. наук. статей за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (11-12 квітня 2019 р.). Частина 1. Дніпро: НМетАУ, 2019. С. 520-524.

63. Україна заблокує використання «спрощенки» для ухилення від податків – Гетманцев. Forbes Ukraine. URL: <https://forbes.ua/news/ukraina-zablokue-vikoristannya-sproshchenki-dlya-ukhilennya-vid-podatkov-getmantsev-10012023-10990>.

64. Уманська В. Г., Ткаченко А. А., Манзенко Є. В. Перспективи розвитку системи обліку та оподаткування на малих підприємствах. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 55. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2875>.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Спрощений План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу,
зобов'язань і господарських операцій підприємств**

Синтетичні рахунки		Призначення
код	назва	
1	2	3
10	Основні засоби	Облік та узагальнення інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи
13	Знос необоротних активів	Облік та узагальнення інформації про знос основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів
14	Довгострокові фінансові інвестиції	Облік та узагальнення інформації про довгострокові фінансові інвестиції
15	Капітальні інвестиції	Облік та узагальнення інформації про капітальні інвестиції
16	Довгострокові біологічні активи	Облік та узагальнення інформації про довгострокові біологічні активи
18	Інші необоротні активи	Облік та узагальнення інформації про довгострокову дебіторську заборгованість, інші необоротні активи
20	Виробничі запаси	Облік та узагальнення інформації про сировину й матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тару й тарні матеріали, будівельні матеріали та матеріали, передані в переробку, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення, інші матеріали, малоцінні та швидкозношувані предмети і транспортно-заготівельні витрати
21	Поточні біологічні активи	Облік та узагальнення інформації про поточні біологічні активи рослинництва (які оцінені за справедливою вартістю) і тваринництва
23	Виробництво	Облік та узагальнення інформації про витрати на основне і допоміжні виробництва, виробничий брак
26	Готова продукція	Облік та узагальнення інформації про готову продукцію, товари, транспортно-заготівельні витрати і торгіву націнку
30	Готівка	Облік та узагальнення інформації про грошову готівку та грошові документи
31	Рахунки в банках	Облік та узагальнення інформації про грошові кошти на рахунках у банках, еквіваленти грошових коштів та грошові кошти в дорозі
35	Поточні фінансові інвестиції	Облік та узагальнення інформації про поточні фінансові інвестиції
37	Розрахунки з різними дебіторами	Облік та узагальнення інформації про розрахунки з покупцями та замовниками, з підзвітними особами, з іншими дебіторами, про короткострокові векселі одержані, про резерв сумнівних боргів
39	Витрати майбутніх періодів	Облік та узагальнення інформації про витрати майбутніх періодів
40	Власний капітал	Облік та узагальнення інформації про статутний, пайовий, додатковий у дооцінках, резервний, неоплачений і вилучений капітали

Продовження додатку А

1	2	3
44	Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	Облік та узагальнення інформації про нерозподілені прибутки (непокриті збитки), про використання прибутку
47	Забезпечення майбутніх витрат і платежів	Облік та узагальнення інформації про забезпечення майбутніх витрат і платежів, цільове фінансування і цільові надходження
48	Цільове фінансування і цільові надходження	Облік та узагальнення інформації про залишки коштів цільового фінансування і цільових надходжень з бюджету та інших джерел, у тому числі суми коштів, вивільнені від оподаткування у зв'язку з наданням пільг з податку на прибуток, та їх використання на реалізацію заходів цільового призначення відповідно до законодавства
55	Інші довгострокові зобов'язання	Облік та узагальнення інформації про довгострокові позики, довгострокові векселі видані, довгострокові зобов'язання за облігаціями, довгострокові зобов'язання з оренди та інші довгострокові зобов'язання
64	Розрахунки за податками й платежами	Облік та узагальнення інформації про розрахунки за податками, обов'язковими платежами, про податкові зобов'язання, податковий кредит, розрахунки за пенсійним забезпеченням, соціальним страхуванням, страхуванням на випадок безробіття, індивідуальним страхуванням та страхуванням майна
66	Розрахунки з оплати праці	Облік та узагальнення інформації про розрахунки з оплати праці
68	Розрахунки за іншими операціями	Облік та узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками, з учасниками, про короткострокові позики, короткострокові векселі видані, поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями і розрахунки за іншими операціями
69	Доходи майбутніх періодів	Облік та узагальнення інформації про доходи майбутніх періодів
70	Доходи від реалізації	Облік та узагальнення інформації про загальний дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
74	Інші доходи	Облік та узагальнення інформації про суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
79	Фінансові результати	Облік та узагальнення інформації про фінансові результати
90	Собівартість реалізації	Облік та узагальнення інформації про виробничу собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) та/або собівартість реалізованих товарів
91	Загальновиробничі витрати	Облік та узагальнення інформації про накладні виробничі витрати на організацію та управління виробництвом, а також витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування
96	Інші витрати	Облік та узагальнення інформації про інші витрати операційної діяльності та інші) витрати діяльності, а також обліковуються належна до сплати за звітний період відповідно до законодавства сума податків і зборів (обов'язкових платежів)

Додаток Б

Фінансова звітність ТОВ «Куниця» за 2020-2022 роки

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"

Фінансова звітність малого підприємства

		КОДИ		
		2021	01	01
Дата (рік, місяць, число)				
Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю торговельно-виробнича група "Куниця"	19143995		
Територія	Дніпропетровська	1210100000		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	240		
Вид економічної діяльності	оптова торгівля папером, картоном, книгами, журналами та канцелярским приладдям	46.90		
Середня кількість працівників, осіб	38			
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон м. Дніпро, вулиця Шевченка, будинок 37				

1. Баланс
на 31 грудня 2020 р.

Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	263,60	588,00
первісна вартість	1011	741,40	1188,20
знос	1012	477,80	600,20
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090	15,50	15,50
Усього за розділом I	1095	279,10	603,50
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	1150,60	1090,30
у тому числі готова продукція	1103	1150,50	989,70
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	306,20	262,20
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0,50	3,10
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	12,10	26,40
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	11,40	126,10
Витрати майбутніх періодів	1170	1,50	4,30
Інші оборотні активи	1190	11,90	28,00
Усього за розділом II	1195	1494,20	1540,40
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	1773,30	2143,90

Продовження додатку Б

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	899,50	911,10
Неоплачений капітал	1425		
Усього за розділом I	1495	899,50	911,10
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
	1595	326,70	308,40
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	471,30	665,30
розрахунками з бюджетом	1620	36,80	17,90
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	11,50	8,00
розрахунками з оплати праці	1630	27,50	18,80
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		214,40
Усього за розділом III	1695	547,10	924,40
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700		
Баланс	1900	1773,30	2143,90

2. Звіт про фінансові результати за 2020 рік

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	11988,90	8548,70
Інші операційні доходи	2120	42,40	6,10
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	12031,30	8554,80
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	11556,20	8128,60
Інші операційні витрати	2180	386,30	189,40
Інші витрати	2270		
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	11942,50	8318,00
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	88,80	236,80
Податок на прибуток	2300	77,20	57,10
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	11,60	179,70

Керівник

_____ (підпис)

Чембай Т. Г

_____ (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

_____ (підпис)

Мішукова Н.О.

_____ (ініціали, прізвище)

Продовження додатку Б

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"

Фінансова звітність малого підприємства

		КОДИ		
		2022	01	01
Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю торговельно-виробнича група "Куниця"	19143995		
Територія	Дніпропетровська	1210100000		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	240		
Вид економічної діяльності	оптова торгівля папером, картоном, книгами, журналами та канцелярським приладдям	46.90		
Середня кількість працівників, осіб	41			

Дата (рік, місяць, число)

Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком

Адреса, телефон м. Дніпро, вулиця Шевченка, будинок 37

1. Баланс
на 31 грудня 2021 р.

Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005		6,90
Основні засоби:	1010	588,00	545,80
первісна вартість	1011	1188,20	1283,60
знос	1012	600,20	737,80
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090	15,50	15,50
Усього за розділом I	1095	603,50	568,20
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	1090,30	1490,40
у тому числі готова продукція	1103	989,70	1405,00
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	262,20	326,60
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	3,10	0,10
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	26,40	20,70
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	126,10	27,40
Витрати майбутніх періодів	1170	4,30	2,00
Інші оборотні активи	1190	28,00	348,40
Усього за розділом II	1195	1540,40	2215,60
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	2143,90	2783,80

Продовження додатку Б

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	911,10	645,50
Неоплачений капітал	1425		
Усього за розділом I	1495	911,10	645,50
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	308,40	300,80
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	665,30	1578,20
розрахунками з бюджетом	1620	17,90	16,40
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	8,00	19,40
розрахунками з оплати праці	1630	18,80	43,20
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	214,40	180,30
Усього за розділом III	1695	924,40	1837,50
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	2143,90	2783,80

2. Звіт про фінансові результати за 2021 рік

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	15181,00	11988,90
Інші операційні доходи	2120	168,40	42,40
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	15349,40	12031,30
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	14459,00	11556,20
Інші операційні витрати	2180	989,40	386,30
Інші витрати	2270	55,70	
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	15504,10	11942,50
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	-154,70	88,80
Податок на прибуток	2300	110,90	77,20
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	-265,60	11,60

Керівник

(підпис)

Головний бухгалтер

(підпис)

Чембай Т. Г

(ініціали, прізвище)

Міщукова Н.О.

(ініціали, прізвище)

Продовження додатку Б

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"

Фінансова звітність малого підприємства

		КОДИ		
		2023	01	01
Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю торговельно-виробнича група "Куниця"			
Територія	Дніпропетровська			
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю			
Вид економічної діяльності	оптова торгівля папером, картоном, книгами, журналами та канцелярським приладдям			
Середня кількість працівників, осіб	36			
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком			
Адреса, телефон	м. Дніпро, вулиця Шевченка, будинок 37			
		19143995		
		1210100000		
		240		
		46.90		

1. Баланс
на 31 грудня 2022 р.

Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	6,90	3,70
Основні засоби:	1010	545,80	858,90
первісна вартість	1011	1283,60	1656,30
знос	1012	737,80	797,40
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090	15,50	15,50
Усього за розділом I	1095	568,20	878,10
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	1490,40	976,50
у тому числі готова продукція	1103	1405,00	842,20
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	326,60	730,50
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0,10	120,80
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	20,70	26,50
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	27,40	54,70
Витрати майбутніх періодів	1170	2,00	3,30
Інші оборотні активи	1190	348,40	45,70
Усього за розділом II	1195	2215,60	1958,00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	2783,80	2836,10

Продовження додатку Б

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	645,50	742,10
Неоплачений капітал	1425		
Усього за розділом I	1495	645,50	742,10
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	300,80	242,90
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		190,70
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	1578,20	1267,60
розрахунками з бюджетом	1620	16,40	17,70
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	19,40	12,10
розрахунками з оплати праці	1630	43,20	26,80
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	180,30	336,20
Усього за розділом III	1695	1837,50	1851,10
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	2783,80	2836,10

2. Звіт про фінансові результати за 2022 рік

Форма № 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	14999,10	15181,00
Інші операційні доходи	2120	129,00	168,40
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	15128,10	15349,40
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	12733,10	14459,00
Інші операційні витрати	2180	714,50	989,40
Інші витрати	2270	30,60	55,70
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	13478,20	15504,10
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1649,90	-154,70
Податок на прибуток	2300	36,90	110,90
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	1613,00	-265,60

Керівник

(підпис)

Чембай Т. Г.

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

Мішукова Н.О.

(ініціали, прізвище)